

6 och 7 april.

Debatter m. m.

Sid.

Tisdagen den 6 april.

Interpellation av herr Håstad ang. registreringen av baltiska flyktingar	4
--	---

Onsdagen den 7 april.

Understöd åt kontrollföreningsverksamhet	5
Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen	7
Understöd av praktiskt vetenskaplig verksamhet å Weibullsholm..	8
Bidrag till Sveriges pomologiska förening	15
Bidrag till markkartering och grundkalkning	16
Befrämjande av landsbygdens elektrifiering	20
Fiskets befrämjande i de särskilda orterna	22
Premier för ombordsaltning av norrsjösill	24
Skogsstyrelsen: Avlöningar	28
Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet	38
Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo	55
Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland	57
Rikets allmänna kartverk: Avlöningar	59
Socialstyrelsen: Avlöningar (hemhjälpkonsulent)	61
Interpellationer av:	
herr Carlsson i Bakeröd i anledning av försenade leveranser av konstgödsel till jordbrukarna, m. m.	64
herr Osterman angående åtgärder för bättre relation mellan antalet ordinarie och extra ordinarie statstjänstemän	65
Mödrahjälp	66
Allmänna barnbidrag	70
Fria resor för barn. Bidrag till husmoderssemestern	73

	Sid.
Åtgärder till förebyggande av invaliditet	79
Social upplysningsfilm	80
Allmänna riktlinjer för beräkning av väganslagen	83
Bidrag till byggande av enskilda vägar	83
Byggande av broar	85
Byggande av fiskehamnar	86
Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp	88
Riksdagens revisorers verksamhet	90
Ang. rätt för polisman att tillhöra polismynd, m. m.	93
Kommunala tjänstetillsättningar	96

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Sid.

Onsdagen den 7 april.

<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. nionde huvudtiteln (jordbruksdepartementet)	5—59
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. femte huvudtiteln (socialdepartementet)	61—80
— nr 6, ang. sjätte huvudtiteln (kommunikationsdepartementet)	83—88
— nr 42, ang. riksdagens revisorers verksamhet utom beträffande ändring av § 72 riksdagsordningen	90
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 21, ang. ändrad lydelse av lagen om polisväsendet i riket, m. m.	93
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 13, ang. de kommunala tjänstetillsättningarna	96

Tisdagen den 6 april.

Kl. 4 em.

§ 1.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 110, angående försäljning av en fabrik för tillverkning av syntetiskt gummi; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 195, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

§ 2.

Föredrogos var för sig på bordet ligande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 473 av herr *Sundberg* och

nr 474 av herrar *Osterman* och *Swedberg*; samt

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 475 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*,

nr 476 av herr *Nilsson* i Göingegården *m. fl.*,

nr 477 av herrar *Johansson* i Mysinge och *Pettersson* i Dahl,

nr 478 och 479 av herr *Boman* i Staf-sund *m. fl.*,

nr 480 av herr *Persson* i Svensköp *m. fl.*,

nr 481 av herr *Sandberg m. fl.*,

nr 482 av herr *Lundberg*,

nr 483 och 484 av herr *Carlsson* i Bakeröd *m. fl.*,

nr 485 av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.*,

nr 486 av herr *Larsson* i Stockholm *m. fl.*,

nr 487 av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.* samt

nr 488 och 489 av herrar *Persson* i Svensköp och *Stjärne*.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkande och utlåtanden nr 16—18, statsutskottets utlåtanden nr 5, 6 och 42, första lagutskottets utlåtande nr 21, jordbruksutskottets utlåtande nr 1, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 4.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att jordbruksutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 5, 6 och 42 samt första lagutskottets utlåtande nr 21 å morgondagens föredragningslista uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden samt övriga ärenden i den ordning de förekomma å dagens föredragningslista.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Avlämnades följande motioner, nämligen

nr 490, av herr *Jonsson* i Skedsbygd *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 194, med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet; och

nr 491, av herr *Sefve*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna *m. m.*

Dessa motioner bordlades.

Interpellation ang. registreringen av baltiska flyktingar.

§ 6.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr HÅSTAD, som anförde: Herr talman! Åtgärden att sedan i fjol registrera enligt uppgift cirka 15 000 balter såsom sovjetryska medborgare i stället för såsom statslösa har väckt berättigad undran. Framför allt har den varit ägnad att väcka oro bland de flyktingar, som därav direkt berörts. För utlänningskommissionen, med dess registrering av balterna såsom f. d. ester, letter eller litauer, kommer åtgärden att vålla besvärligheter och merarbete. Till sina rättsliga konsekvenser medför åtgärden i vissa hänseenden svårigheter och krångel.

Under sådana förhållanden frågar allmänheten sig vilka motiv som föranlett utrikesdepartementet och statistiska centralbyrån till denna registrering. I

synnerhet är det angeläget att riksdagen på auktoritativaste sätt får besked om att åtgärden i intet avseende inverkar på den svenska asylrättspolitikerna.

Med kammarens tillstånd vill jag därför till hans excellens utrikesministern framställa följande frågor:

1) På vad sätt och av vilka motiv har registreringen av baltiska flyktingar i Sverige som sovjet-medborgare tillkommit?

2) Innebär åtgärden i något hänseende en rubbning av den svenska asylrättspolitikerna sådan denna under senare tid tillämpats?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.08 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 7 april.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att landshövding Oscar Lövgren, som lider av influensasviter, är från den 8/4 t. o. m. den 24/4 1948 till arbete oförmögen, intygas.

Stockholm den 2/4 1948.

Carl Gentz.

Överläkare.

Kammaren beviljade herr Lövgren ledighet från riksdagsgöromålen från och

med den 8 till och med den 24 innevarande april.

§ 3.

På förslag av herr talmannen, som förklarade sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid plenum den 14 innevarande april företaga val dels av statsrevisorer jämte suppleanter dels ock av valmän och valmänsuppleanter för utseende av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa fullmäktige.

§ 4.

Föredrogos var för sig följande å kammarens bord vilande motioner; och remitterades därvid

Understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

till behandling av lagutskott motionen nr 490 av herr *Jonsson* i Skedsbygd *m. fl.*; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 491 av herr *Sefve*.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Håstad* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående registreringen av baltiska flyktingar i Sverige.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 29.***Understöd åt kontrollföreningsverksamhet.**

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln, punkten 33 (s. 51—53), föreslagit riksdagen att för nästa budgetår till ovannämnda ändamål anvisa ett oförändrat anslag av 338 400 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 201 av herrar *Osvald* och *Sundelin* samt II: 220 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte till Nötboskapsavels befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 426 400 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen

mätte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 201 och II: 220, till Nötboskapsavels befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 338 400 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren*, *Osvald*, *Gustafson* i Vimmerby och *Carlström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och med bifall till de likalydande motionerna I: 201 och II: 220, till Nötboskapsavels befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 426 400 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr andre vice talmannen **CARL-STRÖM**: Herr talman! Det har tydligen gått litet för hastigt med föredragningen av de skilda punkterna, eftersom vederbörande som begärt ordet på denna punkt inte är här. Det skulle ju kanske bara vara glädjande, om vi kunde fortsätta på detta sätt, men på denna punkt måste jag ändå be att få yttra några ord. Här gäller det ju frågan om anslag till bl. a. kontrollföreningsverksamheten, och det är uppenbart, att om denna verksamhet skall kunna fortsätta som hittills, måste man se till, att det blir så stora anslag, att vederbörande föreningar, som under sista året haft större kostnader än tidigare, icke tröttna.

Utskottet har visserligen motiverat sitt avslagsyrkande med att frågan är under utredning, men saken är ju den, att denna utredning inte har kommit så långt, att förslag kan framläggas till detta års riksdag, och därför ha motionärerna ansett, att ett något högre anslag bör utgå för det närmaste budgetåret.

Jag skall inte ge mig in i detaljer, ty jag tror, att motionären här känner till denna sak bättre än jag, men jag

Understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

vill understryka ännu en gång, att det är synnerligen angeläget, att denna verksamhet upprätthålles. Om vi skola få bästa möjliga resultat av vår mjölkproduktion, måste vi se till att vi veta vad kossorna, som skola ge mjölk, gå för, så att man kan komma fram till ett bättre urval.

Jag skall med dessa korta ord, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation som på denna punkt har avgivits av herr Tjällgren m. fl.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag har tillåtit mig att tillsammans med ett par kamrater väcka en motion på denna punkt. Vad vi önska är, att man skall få ett anslag av den storleksordning, som lantbruksstyrelsen har föreslagit.

Anledningen till att kontrollverksamheten har blivit så mycket dyrare under de senare åren än vad den tidigare varit är i första hand de stegrade lönerna till kontrollassistenterna. Dessa tjänstemän voro tidigare mycket lågt avlönade. Bara för ett fåtal år sedan höll sig lönen i flera fall vid omkring 1 500 kronor om året. Nu är den i många fall dubbelt så hög och litet däröver, men det är ingen som kan påstå, att detta är en hög lön. Kontrollassistenternas lön är fortfarande låg, och man kan alltså i detta avseende inte säga, att omkostnaderna äro högre än de med nödvändighet måste vara.

De höjda omkostnaderna ha emellertid fört med sig, att kostnaderna för denna kontroll per djur räknat blivit avsevärt högre än tidigare. Detta gör sig alldeles särskilt gällande i sådana bygder, där det är övervägande mindre jordbruk med vid kontrollen. Det är klart, att det är svårare att utnyttja kontrollassistenternas arbetskraft på ett effektivt sätt, när djurbesättningarna äro små, ty i de flesta fall får kontrollassistenten nöja sig med att kontrollera en besättning per dag. Där blir det allt-

så en avsevärt högre kostnad per djur än tidigare, och detta medför risk för att kontrollverksamheten i sådana bygder går tillbaka.

Nu framhålles det ifrån lantbruksstyrelsens sida, att hela denna verksamhet torde böra läggas om efter andra linjer. Jag tror nog också för min del, att man måste försöka åstadkomma något sådant. Man löser inte alls detta problem genom en sådan anslagsökning, som lantbruksstyrelsen har föreslagit och som vi i motionen ha yrkat på. Vare sig man väljer Kungl. Maj:ts anslagssumma eller motionärernas, får man i vilket fall som helst räkna med att en omläggning av verksamheten blir nödvändig.

Nu säger man i propositionen, att man i avvaktan på förslag om verksamhetens omläggning inte bör ytterligare höja anslagssumman. Man bör icke gå händelserna i förväg. Jag tycker nu för min del, att det är en felaktig slutsats man dragit i förevarande situation, därför att ett anslag av den storleksordning, som lantbruksstyrelsen begär, behövs för att upprätthålla verksamheten i nuvarande omfattning, och detta måste väl i alla fall vara det riktiga, om man tänker sig en omläggning senare. Det skulle vara synnerligen olyckligt, om verksamheten finge gå tillbaka och om man alltså här och där finge ett avbrott i de sifferserier, som finnas för besättningarna sedan flera år tillbaka.

Vi ha alltså, herr talman, ansett, att ett anslag av den storleksordning, som lantbruksstyrelsen föreslagit, är av behovet påkallat för att upprätthålla verksamheten i nuvarande omfattning, och ett sådant upprätthållande av verksamheten anse vi vara det riktigaste med hänsyn till den eventuella omläggning, som sedan kan komma till stånd.

Jag ber därför, herr talman, att få instämna i herr Carlströms yrkande om bifall till den reservation, som är avgiven av herr Tjällgren m. fl.

Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen.

I detta anförande instämde herrar *Sandberg* och *Johansson* i Norrfors.

Herr **ANDERSSON** i Löbbo: Herr talman! Såsom framgår av jordbruksutskottets utlåtande pågår för närvarande en utredning rörande ladugårdskontroll m. m., och i avbidan på det resultat, vartill denna utredning kan komma, har departementschefen inte velat höja anslaget utöver vad som tidigare utgått. Denna synpunkt har utskottet för sin del funnit vara bärande. Jag tror för min del, att man näppeligen kan göra gällande, att någon större olycka inträffar, om man väntar till dess att ladugårdsutredningens förslag är färdigt och kan föreläggas riksdagen, vilket jag hoppas skall komma att ske vid 1949 års riksdag.

Jag ber, herr talman, att med denna korta motivering få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen med övervägande ja besvarad. Herr *Svensson* i Ljungskile begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteeringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 29:o i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteeringspropositionen blivit ännu en gång uppläst,

verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 78 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 30—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr **LIEDBERG**: Herr talman! Till denna punkt är fogad en blank reservation, under vilken återfinnes bl. a. mitt namn. Denna reservation skulle inte varit blank, om det inte under utskottets behandling av ärendet och av den framställning, som vi motionsledes ha gjort inte bara om ett ökat anslagsbelopp utan även om ändrade grunder för bidragsgivningen, blivit klart, att det här gäller inte så mycket den ena eller andra anslagssumman som fastmera reglerna för bidragsgivningen. Därvidlag har utskottet gått motionärerna så nära som det har varit möjligt utan att direkt bifalla motionen.

Som jag antytt, har jag inte ansett skäl föreligga att vidhålla vårt yrkande när det gäller anslagsbeloppet, dvs. en ökning från 620 000 till 670 000 kronor. Tyngdpunkten ligger i stället på reglerna för bidragsgivningen, och detta klagör man kanske bäst, om man hänvisar till veterinärstyrelsens framställning i ärendet, där det framhålles, att enligt nu gällande grunder bidrag kan utgå endast då det gäller enstaka djurs nedslaktning, medan styrelsen förmenar, att då det inom ett i övrigt smittofritt område kan förekomma, att även en

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

något större besättning blir smittad, det kanske kan vara av ännu större vikt, att man snarast kan sanera en sådan besättning.

Utskottet har följaktligen, som kammararens ledamöter återfinna under denna punkt 44, skrivit, att utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t i fortsättningen har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, dvs. de gällande bestämmelserna i fråga om bidrag vid nedslaktning, samtidigt som utskottet har uttalat, att skäl tala för en uppmjukning av bestämmelserna i den riktning, som veterinärstyrelsen har föreslagit.

Jag skall inte ställa något yrkande utan vill bara uttala en förhoppning om att Kungl. Maj:t verkligen kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och inte bara på frågan i och för sig utan också på vad utskottet skrivit.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 45—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54.

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

Under punkten 66 i statsverkspropositionens nionde huvudtitel (s. 110—111) hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nästa budgetår till ovan nämnda ändamål anvisa ett oförändrat anslag av 160 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 132 av herr *Mannerskantz m. fl.*, likalydande med II: 217 av herr *Liedberg m. fl.*, till den del dessa motioner hänförde sig till förevarande anslag och i vilka, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamhe-

ten å Weibullsholm anvisa ett anslag av 190 000 kronor;

2) I: 198 av herr *Osvald m. fl.*, likalydande med II: 221 av herrar *Svensson* i Ljungskile och *Hammarlund*, vari hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1948/49 för understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag i förevarande del å motionerna I: 132 och II: 217, likalydande, samt motionerna I: 198 och II: 221, jämväl likalydande, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 160 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Carl Sundberg*, *Hjalmar Nilsson* och *Osvald*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och de likalydande motionerna I: 198 och II: 221 samt med bifall i förevarande del till de likalydande motionerna I: 132 och II: 217 till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 190 000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **LIEDBERG**: Herr talman! Även på denna punkt förekommer en reservation, där bland reservanterna även mitt namn skulle ha återfunnits. Innan jag går in på frågan i och för sig, må det kanske tillåtas mig att göra några allmänna reflexioner.

Vårt yrkande, som även är framställt motionsledes, utgår ifrån att även i tider av finansiella besvärigheter och

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

därav föranledd sparsamhet från det allmännas sida bör man vara ytterligt varsam, när det gäller att inskränka en verksamhet, som är av allmänt erkänd nyttig art. Däremot kan man också ställa frågan, huruvida man under sådana förhållanden skall etablera ny verksamhet med därav följande kostnader, samtidigt som man inskränker tidigare nyttig verksamhet, och då ställa den frågan inte bara i de fall, då den ifrågasatta nya verksamhetens nytta kan vara problematisk, utan även i de fall, då den ifrågasatta nya verksamhetens nytta av alla anses vara påtaglig. Det är från denna utgångspunkt, som vi såväl i denna punkt som i ett par andra ha motionerat om en anslagsökning, som icke innebär någon utökning av den hittillsvarande verksamheten utan enbart innebär ett upprätthållande av den verksamhet som hittills bedrivits.

Vi ha ingalunda saknat känsla av ansvar för det ekonomiska läget och för den ekonomiska politik, som är föranledd därav. Vi ha därför ansett oss skyldiga att när det gäller jordbrukshuvudtiteln utgå från den principen, att när vi ha föreslagit utgiftsökningar ha vi också velat och ansett oss böra föreslå motsvarande utgiftsminskningar på andra håll. Jag kan, herr talman, i korthet nämna, att utgiftsminskningar sålunda av oss äro föreslagna att äga rum beträffande punkterna 3 och 97 i huvudtiteln, innefattande utgifter på 8 285 000 kronor i det ena fallet och 16 miljoner kronor i det andra, varav en väsentlig del är föranledd av jordbrukets rationaliseringsbehov i anslutning till riksdagens beslut i fjol. Vi ha med detta önskemål om en utjämning mellan utgiftsökningar och utgiftsminskningar icke tagit ställning mot de åtgärder i och för sig, som avses i dessa båda punkter. Men med den allmänna sparsamhet, som måste präglade budgeten och som även präglat

Kungl. Maj:ts proposition när det gäller en administrativ utbyggnad av apparaten för jordbruksrationaliseringens handhavande, förefaller det oss alldeles uppenbart, att dessa medel icke böra i sin helhet behöva tagas i anspråk under det budgetår, som det nu är fråga om, alltså budgetåret 1948/49.

Om man från denna utgångspunkt ser på denna fråga, uppställer sig givetvis spørsmålet: Har Weibullsholm fått ett anslag, som står i proportion inte bara till anstaltens och den där bedrivna förädlingsverksamhetens nytta i och för sig utan framför allt till den tidigare på området bedrivna statsunderstödda verksamheten och möjligheterna till dess bedrivande i oförändrad skala? Samma fråga kan ställas när det gäller utsädesföreningen vid en behandling av dess bidragspost efter samma principer som när det gäller Weibullsholm. Ett upprätthållande av utsädesföreningens verksamhet men ingen direkt utökning hade, såvitt vi kunnat finna, inneburi, att anslaget icke skulle stannat vid 487 300 kronor, som utskottet gått in för i likhet med Kungl. Maj:t, utan vid 500 000 kronor. Skillnaden är emellertid så pass oväsentlig, att jag icke ansett det behövt att därvidlag ställa ett särskilt yrkande.

När det gäller Weibullsholm är Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet följt, mera uppseendeväckande. Weibullsholm bibehålles vid sitt tidigare anslag, medan en beräkning av de ofrånkomliga utgiftsökningarna, som givetvis komma att tynga Weibullsholms budget i lika hög grad som utsädesföreningens i Svalöv, har givit vid handen, att en anslagsökning på 30 000 kronor skulle ställt statens stöd åt utsädesföreningen och åt Weibullsholm i någorlunda paritet. Jag tror, att ingen här i denna kammare kan vara okunnig om den stora nytta, som dessa båda utsädesförädlingsanstalter gjort, och de stora vinster för landet och folkhus-

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

hållet, som deras verksamhet har medfört. Det förefaller då åtminstone mig — och jag är säker på fler än mig — ganska egendomligt, att man minskar möjligheterna för denna verksamhets bedrivande. När det gäller frågan, om man skall spara eller icke spara, får man inte stirra enbart på dagens situation. Det gäller i lika hög grad, när vi skola fördela våra resurser till olika ändamål och söka främja olika uppgifter, att man ser till att man bygger upp morgondagens Sverige på ett riktigt sätt.

Från denna utgångspunkt ha vi icke kunnat finna, att det är riktigt, att medan man i något så när rimlig grad tillmötesgår behovet för utsädesföreningen — det få vi ju med tacksamhet annotera — man samtidigt fullständigt slår dövörat till för det behov av samma art som förefinnes i fråga om Weibullsholm. När Kungl. Maj:t hänvisar till en ökning av anslaget till Weibullsholm vid fjolårets riksdag, ber jag att få hänvisa till en parallellföreteelse när det gäller utsädesföreningen. Med andra ord, Kungl. Maj:ts och utskottets behandling av anslaget till Weibullsholm innebär, att Weibullsholm sättes i efterhand på ett sätt, som dess verksamhet knappast motiverar. Det har, så länge jag varit ledamot av jordbruksutskottet och riksdagen, vid dessa frågors behandling alltid ansetts betydelsefullt och önskvärt, att icke bara den ena av dessa anstalter vidmakthålles vid sin verksamhet utan att detta sker med båda, inte enbart med hänsyn till de värdefulla resultat, som vunnits på båda hållen och som ingen torde ifrågasätta, utan också med hänsyn till den stimulans som, liksom på andra områden, även här ligger i den tävlan mellan även vetenskapliga kapaciteter, som tillvaron av två skilda institutioner, som arbeta med delvis samma mål för ögonen, innebär.

Jag ber alltså, herr talman, att få

yrka bifall till den motion som bär mitt med fleras signum och vari yrkas på en höjning av anslaget till Weibullsholm med 30 000 kronor.

Häruti instämde herrar Nilsson i Göingegården, Larsson i Karlstad och Skoglund i Doverstorp.

Herr andre vice talmannen CARLSTRÖM: Herr talman! Det är ju alldeles riktigt, som herr Liedberg här anför, att den verksamhet som bedrivs vid Weibullsholm har varit och allt fortfarande är av ganska stor betydelse för jordbrukets lönsamhet i landet. Jag vill gärna erkänna, att när det gäller att öka jordbrukets produktion under senare år, ha verkligen storartade insatser gjorts av Svalöv och Weibullsholm i avseende å förädling av vissa sädesslag och växter. Det skulle alltså varit ganska glädjande, om man kunde gått med på vad motionärerna föreslagit. Det gäller visserligen här inte mer än 30 000 kronor, men herr Liedberg var också inne på frågan om sparsamhet, och man vill ju gärna när det gäller att på olika punkter höja de anslag, som departementschefen föreslagit, söka få minskningar på andra för att hålla största möjliga balans i förslaget i sin helhet. Vi ha här nyss bevittnat, att även när det gällde ett praktiskt anslag till jordbrukarna av stor betydelse, nämligen anslaget till kontrollverksamheten, ville kammarerna ändå inte vara med om den ökning av anslaget, som det där var fråga om.

Då vi behandlade denna fråga inom utskottet — det får jag kanske skvallra om — voro vi inställda på att föreslå detta ökade anslag på 30 000 kronor, och vi funderade då, om vi inte i nästa punkt, alltså punkten 55, skulle kunna minska det där föreslagna anslaget på 50 000 kronor till odling av gummiförande växter till 20 000 kr. för att på det sättet få en utjämning i fråga om dessa båda punkter, så att vi skulle

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

slippa ifrån en ökning av huvudtitelns totalsumma. Vi ha nog en känsla av att när det gäller koksagysen är det inte så stora utsikter till att vi kunna komma fram till något verkligt resultat. Jag tror inte man längre har stora förhoppningar om att på denna väg vinna något tillskott av råvara till vår gummiförsörjning, och jag tror inte heller, att det för jordbrukets del är någon odling som kan sägas verka lockande. Alltså funderade vi på att minska detta anslag med 30 000 kronor och ge det till Weibullsholm i stället. När vi kommo fram till slutresultatet i vår diskussion, vågade vi emellertid icke gå den väg jag här talat om, eftersom ju ytterligare försök äro planerade på ifrågavarande område, vilka möjligen kunna leda till resultat, som är värt att taga vara på.

Herr Liedberg gjorde här en jämförelse mellan Weibullsholm och Svalöv och menade, att när Svalöv nu fått en mera gynnad ställning, borde Weibullsholm ha fått åtnjuta samma förmån. Han sade, att här i riksdagen ha vi alltid varit måna om att stödet till Weibullsholm skulle utgå ungefär i relation till understödet till Svalöv. Jag måste emellertid för min del erkänna, att när frågan om Weibullsholm först dök upp här i kammaren, var jag ganska betänksam, eftersom jag ansåg att Svalöv var den anstalt, som vi så att säga voro närmast lierade med. Weibullsholm har tillkommit senare, och vi trodde kanske inte till en början, att resultatet av Weibullsholms arbete skulle bli så lysande som det blivit. Som jag emellertid tidigare sagt har jag alltså måst justera min uppfattning om Weibullsholm och erkänner nu, att verksamheten där varit av utomordentligt stor betydelse.

Departementschefen har nu icke sänkt anslaget på ifrågavarande punkt, som fallet är beträffande vissa andra punkter, utan föreslår det anslag som

förut utgått. Jag tror för min del, att Weibullsholm också säkerligen kommer att kunna bedriva sitt arbete även under nästa budgetår utan att nämnvärt spolia den vetenskapliga verksamhet som där bedrivs.

Om vi vilja motarbeta inflationen, som det nu talas så mycket om, gäller det att inte bara på diverse konstiga vägar samla ihop pengar, som vi ha för mycket av i marknaden, utan det gäller också att nedbringa utgifterna. Detta är naturligtvis en betydligt svårare uppgift än att skapa nya utgifter, men vi måste försöka att också inrikta oss på den saken, där detta är möjligt. När det därför gäller att bevilja de större eller mindre summor som här begärts, få vi försöka hålla oss till departementschefens linje så långt det är möjligt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag anhåller att få säga några ord i den anslagsfråga det här gäller. Jag tänker inte ge mig ut på större och vidare vatten och anställa jämförelser med andra anslag för att se efter om de blivit lika hårt beskurna som ifrågavarande anslag eller inte. Inte heller skall jag taga upp sådana anslag, där man enligt herr Liedbergs antydning skulle kunna spara genom att skära ned de av mig framlagda anslagsbeloppen. Jag är för min del mycket intresserad av att möta de frågorna när de komma före. Hittills har jag icke vid frågornas behandling i utskottet funnit någon strävan att pruta på av mig föreslagna anslag, utan alla särmeningar, som där kommit till uttryck, ha i stället gällt höjningar av anslagen. Men det skall bli intressant att möta den dag, då herr Liedberg och jag byta ståndpunkt, så att jag försvarar det högre och han det lägre anslaget.

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

Men vi få väl vänta och se när den dagen kommer.

Beträffande här ifrågavarande anslag är jag den förste att ge allt erkännande åt den verksamhet på växtförädlingens område, som Weibullsholm utfört. Jag har också mer än en gång offentligt givit uttryck för åsikten, att trots att Weibullsholm är en enskild firma, är det ett statsintresse att den får bedriva sin växtförädlingsverksamhet som ett komplement till och en kontroll av den mera statliga växtförädlingsverksamheten. Från min sida finns det alltså ingen som helst motvilja mot Weibullsholms verksamhet eller någon önskan att skada densamma. Även om herr Liedberg här försökt blanda bort korten en smula, får man ändå taga hänsyn till det faktum, att riksdagen år 1945 för påföljande budgetår, 1945/46, beviljade ett anslag på 100 000 kronor till Weibullsholm. År 1946 beviljades för det därpå följande budgetåret en höjning av nämnda anslag till 125 000 kronor, och föregående år fattade riksdagen beslut om ytterligare höjning till 160 000 kronor. Statsanslaget till Weibullsholm har alltså under de två senaste åren höjts med 60 %, och detta bör väl om något visa, att det inte förefinnes något intresse varken från Kungl. Maj:ts eller riksdagens sida att motarbeta verksamheten därstädes.

Nu ha vi, som alla ha omvittnat, gått in för att söka begränsa statsutgifterna för nästa budgetår, och då har den frågan uppkommit, hur man skall förfara med anslaget till Weibullsholm. Man kan säga att utsädesföreningen har fått nästan full kompensation för kostnadsökningarna, men då skall man inte glömma, att utsädesföreningen endast bedriver en enda verksamhet, nämligen växtförädling. Utsädesföreningen har inga andra inkomster än statsbidraget och den avgift, som utsädesbolaget betalar till utsädesföreningen. Men Weibullsholm är en stor utsädesfirma, som

bedriver en mycket omfattande kommersiell verksamhet, och i denna firmas rörelse är växtförädlingsverksamheten endast en mindre del. Jag anser det därför skäligt att efter de två föregående årens kraftiga höjningar av anslaget nu vänta ett år med ytterligare höjningar, ty detta kommer icke att betyda vare sig något nedläggande av växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm eller någon nämnvärd minskning av densamma. Det betyder endast att firman kommer att använda en del av sina vinster från andra rörelsegrenar till att bekosta växtförädlingsverksamheten med, och det kan under sådana förhållanden icke vara något fel, att staten icke höjer sitt anslag ett år som det förevarande. Det bör tvärtom vara väl motiverat att vi nu, efter de föregående årens kraftiga höjningar, bestämma oss för ett litet uppehåll, innan vi företaga en ytterligare höjning av anslaget.

Herr **LIEDBERG**: Herr talman! Först några ord till herr Carlström, som gjorde sig till talesman för sparsamhet i nuvarande läge. Jag skall be att få erinra herr andre vice talmannen om att han i alla händelser icke är renlärig eller konsekvent i sitt ställningstagande. Däröfver vittnade det anförande han nyss höll, medan herr Svensson i Ljungskile tillkallades.

I förhållandet Svalöv—Weibullsholm har det nog från början förefunnits en viss eftersläpning till Weibullsholms nackdel. Jag kan ge herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet rätt i att det finns vissa motiv för detta, eftersom Weibullsholm tack vare sin affärsverksamhet har större möjligheter att kompensera sina utgifter. Därför har jag icke heller tagit upp den frågan utan bara berört den i förbigående. Jag har framför allt uppehållit mig vid huruvida i dagens läge den ena verksam-

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

heten skall stödjas mer än den andra. Jag tvivlar inte på att det är riktigt som herr Carlström sade, nämligen att firman Weibull klarar sig. Men en annan fråga är, huruvida den vid Weibullsholm bedrivna utsädesförädlingen blir lidande eller icke.

Herr statsrådet Sköld sade sig vara intresserad av att höra hur jag skulle ställa mig när andra anslag behandlas, beträffande vilka mina medmotionärer och jag ha ifrågasatt sänkning för att möjliggöra en höjning av här ifrågavarande och några andra poster. Det är givet, herr statsråd, att dessa frågor få ses i sitt sammanhang. Om anslagshöjningar icke vidtagas på det ena hållet, och om man vägrar att se saker och ting i det sammanhang vi ställt dem, få vi givetvis förbehålla oss full handlingsfrihet när de punkter återkomma, som nu äro utbrutna ur Kungl. Maj:ts proposition. Det är inte säkert att det då föreligger skäl för minskning, om inte motsvarande ökning har skett på andra håll.

Herr talman! Det var inte endast för att säga herr statsrådet detta som jag begärde ordet. Herr statsrådet använde uttrycket att jag hade »blandat bort korten», och herr statsrådet ansåg sig tydligen sätta kyrkan mitt i byn, då herr statsrådet refererade de anslag och framför allt de anslagsökningar, som Weibullsholm fått under senare år. Jag kunde då — och kanske jag också borde — inte bara antyda utan för kammarens ledamöter redogöra för de anslagshöjningar, som Svalöv fått under samma tid, inte bara under punkt 52 utan även i andra former och under andra anslagstitlar. Jag vill dock ogärna göra detta, eftersom jag ingalunda missunnar den ena parten utan endast önskar, att den andra parten skall vederfaras den rättvisa, som det förefaller mig att Kungl. Maj:ts förslag knappast innebär.

Jag vill endast konstatera, att Svalövs-

institutionen — vilket ju i och för sig är mycket tacknämligt — har fått ett starkt ökat understöd de senare åren, och detta från ett utgångsläge som utan tvekan varit fördelaktigare än Weibullsholms. Jag har för min del velat lägga tyngdpunkten på frågan: Skall man svältföda hittills bedrivna och av alla erkänd nyttig verksamhet och i stället etablera ny verksamhet, eller skall man främst uppehålla den nyttiga och landsgagneliga verksamhet som hittills bedrivits? Skall man uppehålla den verksamheten *i första hand* och sedan se hur långt medlen räcka till ny verksamhet? Det är där som Kungl. Maj:ts avvägning enligt min mening inte är riktigt tillfredsställande. Å andra sidan vågar jag tolka herr statsrådets slutord — då herr statsrådet sade att det väl inte kunde vara så farligt att vänta med anslagshöjningar ett år — såsom innebärande ett varsel om en gynnsammare behandling av här ifrågavarande anslag till ett kommande år.

Herr andre vice talmannen CARLSTRÖM (kort genmäle): Herr talman! Jag var icke närvarande i kammaren under första delen av herr Liedbergs anförande, men han lär ha sagt att jag inte är riktigt renlärig. Ja, så renlärig som herr Liedberg är kanske jag under inga förhållanden kan sägas vara. Orsaken till att jag gick in för ett högre anslag till kontrollföreningarna var, att detta anslag för nästkommande budgetår berör den praktiska verksamheten ute bland jordbrukarna.

Vidare påstod herr Liedberg att jag sagt, att Weibullsholm nog klarar sig, även om det nästa år inte får den här begärda anslagshöjningen. Men här gäller det hur det går med den vetenskapliga verksamheten, menade han. Jag sade, herr Liedberg, att Weibullsholm nog kommer att klara den vetenskapliga verksamheten utan större avbräck, även

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

om det inte får här begärda anslagsökning. Mina ord gällde alltså icke Weibullsholm över huvud taget utan blott den vetenskapliga verksamheten.

Jag har endast velat göra dessa tillrättalägganden.

När det gäller Weibullsholm och Svalöv kunna vi ha delade meningar om huruvida de båda anstalterna skola köras i absolut samma takt. Kunna vi understödja Weibullsholm på samma sätt och i samma tempo som Svalöv, så är ju detta mycket vällovligt. Men jag tror inte att det skulle betyda så förfärligt mycket, om ifrågavarande anslag, 160 000 kronor, för budgetåret 1948/49 höjes till 190 000 kronor eller ej.

Herr KARLSSON i Stuvsta: Herr talman! Herr Liedberg efterlyste paritet i fråga om statliga anslag till dessa båda växtförädlingsanstalter. Emellertid bör det väl i det sammanhanget påpekas, att den försöks- och forskningsverksamhet, som äger rum i Svalöv, och motsvarande verksamhet å Weibullsholm icke kunna betraktas såsom fullt jämförbara storheter. Jag tänker då icke bara på den omfattande filialverksamhet, som Svalövsanstalten bedriver i olika delar av landet och som haft en mycket stor betydelse, då det gäller att anpassa olika växtslag till de lokala förhållandena, utan jag tänker också på den allmänna forskningsverksamhet, som Svalövsanstalten bedriver och som är mycket välkänd. Hela försöks- och forskningsverksamheten bedrivs ju i en helt annan skala vid Svalöv än å Weibullsholm.

Vidare torde man väl kunna säga, att även om försöksverksamheten å Weibullsholm har varit av stor betydelse, så är den i alla fall i allt väsentligt begränsad av firma Weibulls kommersiella intressen. Det råder ju här ett annat förhållande mellan förädlingsverksamheten och den kommersiella verksam-

heten än vad fallet är vid Svalöv. Det bör ju här påpekas, att Svalövsanstalten utfört en del statliga uppdrag av stor betydelse, särskilt under krigsåren. I fråga om Svalövsanstalten är det ju också så, att staten utser majoriteten i styrelsen, under det att Weibullsholms växtförädlingsanstalt visserligen bokföringsmässigt är skild från firman, men något sådant inflytande från statens sida som vid Svalövsanstalten finns inte. Dessa omständigheter förtjäna enligt min mening att påpekas, då man talar om paritet.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr LIEDBERG: Herr talman! Jag vill till herr Karlsson i Stuvsta bara säga, att ett upprepande av ett antal truismer inte på något sätt påverkar den argumentering jag här fört. Det är sålunda allmänt bekant, att lika väl som Svalövsanstaltens möjligheter äro beroende av å ena sidan de avgifter den får in från utsädesbolaget och å andra sidan de inkomster anstalten kan få i form av statsanslag, så är utsädesförädlingsverksamheten vid en enskild firma begränsad av och beroende av dess ekonomiska resurser. Jag har aldrig hört, att det som skäl för olika behandling av dessa anstalter främst anförts, att den ena drives av ett enskilt företag och den andra av en förening. Att så inte skett och att statsmakterna inte framställt önskemål om ökad insyn i och ökat inflytande på Weibullsholmsanstalten, vilket nu här anförts som skäl mot paritet i statsbidragsavseende mellan denna anstalt och Svalövsanstalten, förmodar jag beror på att växtförädlingsanstaltens å Weibullsholm räkenskaper, bokföring etc. äro helt skilda från den merkantila rörelsen i övrigt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i

Bidrag till Sveriges pomologiska förening.

ifrågavarande punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Liedberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 54:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning genom uppresning, och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 55—58.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 59.

Bidrag till Sveriges pomologiska förening.

Under punkten 74 (s. 119) i statsverkspropositionens nionde huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nästa budgetår till ovannämnda ändamål anvisa ett oförändrat anslag av 15 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 204 av herr *Björck* och II: 327 av herr förste vice talmannen *Magnusson*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att för bidrag till Sveriges pomologiska förening måtte upptagas ett till 25 000 kronor förhöjt belopp.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 204 och II: 327, till Bidrag till Sveriges pomologiska förening för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 15 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr förste vice talmannen **MAGNUS-SON**: Herr talman! Under denna punkt redovisas en motion, som jag har väckt i denna kammare och som är likalydande med en av herr *Björck* i första kammaren väckt motion. I dessa motioner ha vi yrkat på ett till 25 000 kronor förhöjt anslag, innebärande en förhöjning av nu utgående anslag med 10 000 kronor, till Sveriges pomologiska förening.

Det är ju uppenbart, att ett anslag på 15 000 kronor, som varit oförändrat rätt lång tid, inte för närvarande har den effektivitet som det tidigare hade, eftersom ju allting blivit fördyrat och anslaget för övrigt varit mycket knappt tillmätt. Jag skulle knappast ha vågat mig på att yrka bifall till motionen, d. v. s. en höjning av nuvarande anslag med 10 000 kronor, om jag inte kunde anföra, att trädgårdsodlingen torde vara den näring inom vårt land, som i förhållande till det värde den representerar och skapar har minst statsunderstöd av alla näringar. Vi röra oss med ett understöd, som blott nått det blygsamma beloppet av ett sexsiffrigt tal. Jag skall inte försöka anföra några siffror om värdet av trädgårdsodlingen inom vårt land, men jag är övertygad om att därest man skulle försöka en testning bland kammarledamöterna, skulle det visa sig, att de i hög grad underskatta detta värde, och de skulle säkerligen bli överraskade över de stora värden trädgårdsodlingen inom vårt land representerar. Till detta kommer, att den i mycket hög grad bidrager till

Bidrag till markkartering och grundkalkning.

folkförsörjningen i nuvarande läge och även gjort det tidigare. Alla sådana bidrag måste ju vara välkomna.

Här gäller det nu stöd åt den svenska fruktodlingen, vilken representerar mycket betydande värden och där Sveriges pomologiska förening har gjort ett arbete, som från alla håll erkännes vara värdefullt. Lantbruksstyrelsen har ju också tillstyrkt denna lilla höjning av anslaget. Departementschefen har gått emot förslaget, och jag kan ju så till vida förstå honom, som han vid statsverkspropositionens uppgörande fått göra besparingar eller motsätta sig anslagshöjningar, där så varit möjligt. Jag kan dock inte finna, att det skulle vara förenat med några som helst olägenheter utan skulle vara förenligt med positivt stödande av en gagnelig verksamhet, om detta anslag beviljades.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till motionen, d. v. s. att anslaget höjes med 10 000 kronor till 25 000 kronor.

Herr andre vice talmannen **CARL-STRÖM**: Herr talman! Jag förstår ju det intresse som förste vice talmannen har — han är ju intresserad av allt vad frukt och blommor heter — för att det här skulle kunna ges något högre anslag än vad utskottet föreslagit. Det är emellertid på det sättet, att vi inom utskottet inte ansett oss kunna gå med på nya eller höjda anslag i en hel del andra fall, där det även kunde anses angeläget att kunna ge något mera. Vi ha därför endast rekommenderat höjning på sådana punkter, där vi ansett ökat anslag vara av alldeles särskild betydelse för verksamheten i fråga. Även om vi på denna punkt inte kunnat helt instämma i departementschefens uttalande, att föreningen själv borde kunna klara upp det, ha vi ändå funnit oss böra tillstyrka departementschefens framställning i fråga om anslaget.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och blev utskottets hemställan av kamraren bifallen.

Punkten 60.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 61.

Bidrag till markkartering och grundkalkning.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 77 (s. 121—126), föreslagit riksdagen att för nästa budgetår till bidrag till markkartering och grundkalkning anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft ett antal inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionen I: 129 av herr *Hallagård m. fl.*, likalydande med II: 225 av herr *Sundström m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att bidragsverksamheten till fraktlindring för kalk skulle fortgå enligt nu gällande grunder samt att riksdagen måtte för detta ändamål för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 275 000 kronor.

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 130 och II: 224 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och de likalydande motionerna I: 200 och II: 324 samt med avslag å motionerna I: 129 och II: 225, jämväl likalydande, till Bidrag till markkartering och grundkalkning för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Bidrag till markkartering och grundkalkning.

Reservationer hade avgivits av

dels herrar *Tjällgren* och *Gustafson* i Vimmerby, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 129 och II: 225.

dels ock herr *Osvald*, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **SUNDSTRÖM**: Herr talman! Med anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående det anslag, som utskottet behandlar under denna punkt, har jag jämte andra kammarledamöter väckt en motion, som även föranlett en reservation med yrkande om bifall till motionen.

Det gäller nu, huruvida bidrag till fraktlindring å kalk skall avvecklas helt och hållet eller fortsätta att utgå. Detta bidrag har säkerligen varit av utomordentligt värde för att öka konsumtionen av kalk till jordbrukets båtnad. Anslag för ändamålet ha anvisats ända sedan 1908 med varierande belopp. Det högsta belopp, som någon gång synes ha beviljats, har varit 600 000 kronor. För senaste budgetåret är det nere i 275 000 kronor. Nu skall detta bidrag avvecklas, och i stället skola vissa medel användas till markkartering och grundkalkning.

Detta är säkerligen åtgärder, som i och för sig äro betydelsefulla och värdefulla, men jag tror, att man i detta fall kan säga, att det ena goda inte bör utesluta det andra. Vi skola nämligen komma ihåg, att denna markkartering hittills fått mycket ringa omfattning. Enligt de uppgifter jag fått skulle antalet brukningsdelar, som äro markkarterade, vara mycket litet. Det rör sig om högst 5 % av brukningsdelarnas antal. Följaktligen måste det värdefulla stöd detta kan ge endast komma ett mycket begränsat antal brukningsdelar till del, såvida man inte skulle medgiva

mycket generösa avvikelser från kravet på markkartering. Jag tror sålunda inte, att det skall bli möjligt att för ändamålet utnyttja den summa, som utskottet här ifrågasätter. Däremot finns det starkt behov av att bidrag i likhet med vad tidigare varit fallet utgår till fraktlindring, som naturligtvis måste sägas bidra till och komplettera grundkalkningen. Kammarens ledamöter ha sig säkerligen bekant att detta fraktbidrag utgår i olika former. Sålunda finnes ett avståndsbidrag, som är maximerat till en krona per ton. Detta har givetvis inte så stor betydelse för fraktkostnaderna och kalkpriset, men likväl har det en viss stimulerande effekt på förbrukningen.

Det allvarligaste i detta fall är väl ändå den fraktfördyring, som skulle äga rum i Norrland, därest fraktlindringarna helt och hållet utebli. Jag kan erinra om att fraktkostnaderna från Mattmar i Jämtland till Övertorneå beräknas uppgå till 24 kronor 67 öre utan fraktlindring, då man däremot enligt nu gällande regler i Övertorneå kunnat få kalk till en nettofrakt av 8 kronor 47 öre per ton. Det är lätt att föreställa sig, att med sådana kalkfrakter kommer kalkningen att till övervägande grad inställas i de norrländska länen. Att det skulle kunna vara sund jordbrukspolitik i dessa tider har jag svårt att förstå.

En annan mycket vanskelig sak är, att det inte skall lämnas bidrag till banavgifter och övergångsavgifter från enskilda järnvägar. Det kommer att medföra, att alla kalkbruk, som ligga vid enskilda järnvägar och skola frakta över på andra banor, komma att få höja sina kalkfrakter högst betydligt. Jag kan erinra om att det lägsta bidraget i det avseendet utgör 40 öre för västgötakalkbruken, som i stort sett måste frakta på enskilda järnvägar, och att högsta bidraget är 4 kronor 20 öre, som tidigare utgått i form av statens bidrag till dessa banavgifter och över-

Bidrag till markkartering och grundkalkning.

gångsavgifter. Skulle dessa bidrag helt strykas, blir det ju i alla fall en så allvarlig fördyring av kalken under detta och nästa konsumtionsår, att man kan befara en kraftig reduktion av kalkförbrukningen, och med kännedom om att det är i högsta grad nödvändigt att öka kalkkonsumtionen måste det anses vara en mycket betänklig åtgärd, som här föreslås. Det är så mycket olämpligare att företa denna förändring i år, som dessa enskilda järnvägar äro föreslagna till att förstatlignas. I och med förstatlignandet bortfalla ju dessa banavgifter i mycket stor omfattning. Följaktligen skulle det vara möjligt att utan olägenheter ta bort dessa kalkövergångsavgifter nästa år men låta dem stå kvar ännu ett år, tills förstatlignandet genomförts och därav följande frakttaxeförändringar blivit verkställda. Jag tror också, att om den tiden kan förkortas, så bli de verkliga utgifterna för statsverket i detta fall mycket begränsade. De kanske inte alls behöva uppgå till det belopp av 275 000 kronor, som fraktlindringarna hittills beräknats till. Jag anser sålunda, att övervägande skäl tala för att man har kvar dessa fraktlindringsbidrag ännu ett år, tills man genomfört ett ytterligare förstatlignande av de enskilda järnvägarna, varigenom dessa övergångs- och banavgifter komma att bortfalla.

Herr talman! Jag ber därför att få yrka, att andra punkten i utskottets hemställan under punkt 61 i förevarande utlåtande får följande lydelse: »2) att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och de likalydande motionerna I: 129 och II: 225 till markkartering och grundkalkning samt fraktlindring för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 kronor, varav 100 000 kronor till markkartering och grundkalkning.»

I detta anförande instämde herrar *Onsjö, Persson* i Norrby, *Gustafsson* i Lekåsa och *Johansson* i Norrfors.

Herr **LARSSON** i Luttra: Herr talman! Som redan sagts gäller denna punkt det bidrag, som hittills utgått till fraktlindring för kalk. Nu är det meningen, att det skall bli omläggning, så att bidraget i stället skall utgå till markkartering och grundkalkning. Dessutom innebär förslaget en väsentlig skärpning av kraven för att få dessa bidrag. Det föreslås sålunda, att bidrag endast skall utgå till grundkalkning till fastigheter på upp till 20 hektar och endast i den mån markkartering utvisar, att behov av kalkning föreligger. Dessutom har utskottet föreslagit ytterligare en prövningsgrund, nämligen att bidrag endast skall utgå till jord, som är dränerad på ett tillfredsställande sätt.

Dessa villkor innebära, att det synes bli ett mycket litet antal som kan komma i åtnjutande av dessa bidrag. Det är nämligen, som redan sagts, ytterligt få fastigheter i denna storleksgrupp, som ha verkställt markkartering. Det ser alltså ut, som om det skulle vara för tidigt att övergå till de bestämmelser, som här äro föreslagna, och att man därför i stort sett borde tillämpa de bestämmelser, som hittills gällt då det gäller kalkning. Då så är fallet skall jag be att få instämna i det yrkande som här ställts av herr Sundström.

Herr andre vice talmannen **CARLSTRÖM**: Herr talman! Jag kan förstå, att det finns en del jordbrukare, som kunna vara en smula betänksamma inför den omläggning som det här gäller att genomföra, nämligen att anknyta bidraget till kalkfrakterna till grundkalkning och på samma gång utnyttja anslaget till markkartering. Jag har ju varit med i riksdagen på den tiden, då frågan om kalkfrakterna var den stora frågan i riksdagen, en fråga som man grälade om i tental här i kammaren för att man skulle få största möjliga bidrag. Sedan har det ju skett en viss

Bidrag till markkartering och grundkalkning.

omläggning i fråga om bidragssatserna och i fråga om de avstånd för vilka bidrag skulle utgå, och fråga är, om dessa kalkfraktbidrag, när det icke gäller synnerligen långa avstånd, numera egentligen ha någon betydelse alls. I min hemort ha de det i varje fall inte längre.

Jag måste också säga, att de talare, som här ha företrätt den gamla linjen, ha ju sin hemvist i Västergötland, och man har nästan den uppfattningen, att de tala mera för de enskilda järnvägarna än för jordbruket.

Med anledning av att herr Sundström talade om norrlänningarna och att de nu skulle bli försatta i ett svårt läge på grund av att det är så långa avstånd i Norrland, vill jag säga, att det väl ändå är så, att man nu försöker utnyttja de kalkfyndigheter, som finnas norröver, mera än förut. Jag vet inte om det finns någon statistik från Västergötland om kalkfrakter därifrån till Norrland, men nog är det ganska belysande att ingen norrlänning, de som ju bruka vara så väldigt vakna, motionerat i frågan.

Det är givet att vi både på avdelningen och i utskottet rätt ingående diskuterade såväl markkarteringen som grundkalkningen och vad uttrycket »jord, som är dränerad på tillfredsställande sätt», skulle innebära. I sistnämnda avseende vidtog utskottet den ändringen i propositionens förslag, att utskottet framhöll att det förutsatte att ifrågavarande uttryck skall omfatta även jord, som i sitt naturliga skick är tillräckligt torrlagd. Jag anser för min del, att det i nuvarande tidsläge knappast skulle vara lämpligt att, såsom i motionerna föreslagits, höja arealgränsen utöver de 20 hektar, som nu gäller, ty de större jordbruken måste väl ändå ha vissa möjligheter framför de mindre och bondejordbruken att på egen räkning och risk sköta om kalkningen av jorden. Det är givetvis en ganska viktig sak, om vi kunde åstad-

komma en utökning av markkarteringen. Många jordbrukare konstgödsla sin jord utan att egentligen veta vad som fattas den i fråga om näringsämnen och lägga på det sättet ut pengar till ingen nytta.

Inom utskottet ha vi ansett dessa av mig nu framförda synpunkter böra vara avgörande för den föreslagna omläggningen. Jag har anslutit mig till detta utskottets ställningstagande och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON i Norrby: Herr talman! För att det inte skall uppstå det missförståndet att det härvidlag skulle vara fråga om endast ett västgötaintresse, vill jag upplysa om, att jag motionerat i frågan och att utskottets ordförande, herr Tjällgren, reserverat sig för bifall till motionen. Därmed får väl det anses väl markerat, att vi anse det vara ett norrlandsintresse att de skärpta bestämmelserna angående erhållande av bidrag till kalkfrakter inte få verka så att de mindre jordbrukarna i högre grad än hittills varit fallet utestängas från möjligheten att få detta bidrag.

Som herr Sundström i Skövde mycket riktigt påpekade är antalet jordbrukare och särskilt då mindre jordbrukare, som ha gjort markkartering eller annan undersökning om jordens beskaffenhet och dess behov av kalk, ganska ringa. Om de nuvarande bestämmelserna alltfört skola gälla, komma många jordbrukare, som behöva kalk för sina jordar, inte att kunna köpa vad som i det avseendet behövs. Visserligen kan det vara nog så bra att markkartering blir mera allmän, men nu ha nog hushållningssällskapen inte tjänstemän i den utsträckning, att de hastigt nog kunna driva fram en sådan verksamhet. Därför tror jag att det skulle vara mycket välbetänkt att ännu några år bibehålla samma bestämmelser, som gällt

Befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

hittills för att vederbörande, som behöver kalk, skall kunna skaffa sig sådan tack vare de sänkta frakter, som hittills varit.

Herr talman! Jag hade tänkt yrka bifall till herrar Tjällgrens och Gustafsons i Vimmerby reservation, men för att inte åstadkomma onödig splittring ber jag att i stället få hemställa om bifall till det yrkande som gjorts av herr Sundström i Skövde, vilket i endast ringa mån skiljer sig från reservationen.

Det smäller lika högt vilketdera förslaget man tar, huvudsaken är att vi få en respittid, låt vara inte så lång, innan de skärpta bestämmelserna komma att tillämpas.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till det av herr Sundström under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen med övervägande ja besvarad. Herr Sundström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes.

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 61:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Sundström under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bi-

fallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 62—70.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71.

Befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

Under punkten 91 (s. 141—142) i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1948/49 till ovannämnda ändamål anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor, innebärande en minskning i förhållande till löpande budgetår med 4 000 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft ett antal inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionen II: 124 av herrar *Persson* i Landafors och *Karlsson* i Stuvsta hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och de likalydande motionerna I: 131 och II: 170 samt med avslag å motionerna II: 124 samt I: 98 och II: 172, till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr PERSSON i Landafors: Herr talman! Då jordbruksministern i årets statsverksproposition prutade ned anslaget till befrämjande av landsbygdens elektrifiering från 7 miljoner till 3 miljoner kronor, stötte detta genast ögat. Den 1940 tillsatta elektrifieringsberedningen, vilken bl. a. har till uppgift att avge utlåtanden i frågor rörande un-

Befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

derstöd till befrämjande av landsbygdens elektrifiering, hemställde i skrivelse till Kungl. Maj:t i augusti 1947, att ett oförändrat anslag av 7 miljoner kronor måtte upptagas i riksstaten för budgetåret 1948/49. Det belopp, 7 miljoner kronor, som anvisats för innevarande budgetår, har emellertid beskurits såtillvida att regeringen för att lätta trycket på arbetsmarknaden spärrat 3 miljoner kronor. Det är sålunda uppenbart att det så behjärtansvärda syftet att landsbygden elektrifieras inte kommer att främjas i den utsträckning, som möjliggjorts genom det tidigare anslaget. Hädanefter skall detta anslag bli inte ens hälften så stort som förut. Må så vara att departementschefen ansett, att villkoren för att få statsbidrag till inledande av elektriskt ljus på landsbygden, där man ännu inte fått sådant, borde kunna skärpas, men det är mera överraskande att jordbruksutskottet kunnat ställa sig på ungefär samma ståndpunkt. Varför kan inte det anslag, som tidigare utgått för detta viktiga ändamål och som till sin storlek visat sig vara väl avvägt, i fortsättningen få utgå med samma belopp som hittills, nämligen 7 miljoner kronor? Det är ju uppenbarligen så att byar och gårdar, som ännu inte fått el-lyse och el-kraft bli mera beroende av hur mycket av anläggningskostnaderna, som kan påräknas i statsbidrag, ju mer avsides de äro belägna. Jag tänker då närmast på skogsbyar och andra platser som blivit eftersatta i socialt hänseende.

Jag reagerar mot att man skär ner detta anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering till mindre än hälften mot vad det varit, ja, att man över huvud taget vill pruta något på detsamma. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen II: 124 om att anslaget för budgetåret 1948/49 bestämmes till samma belopp som närmast föregående år, nämligen 7 miljoner kronor.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! Herr Perssons i Landafors resonemang skulle ha varit alldeles riktigt, om han nämligen inte bortsett från en sak, själva utskottsutlåtandet. Men det var väl med avsikt herr Persson i Landafors hoppade över den passus i utlåtandet, där utskottet säger, att det förutsätter »att, i den mån tillgången på arbetskraft och material medgiver ytterligare elektrifieringsverksamhet, på sätt yrkats i de likalydande motionerna I: 131 och II: 170, för närvarande spärrade medel jämte eventuell reservation ställas till förfogande för ändamålet». Om herr Persson i Landafors hade läst utskottsutlåtandet, hade det knappast funnits anledning för honom att ställa yrkandet om bifall till motionen.

Herr talman! Jag tror att jag med gott samvete kan säga, att jag ivrar lika mycket som herr Persson i Landafors för ödebygdernas elektrifiering, när jag nu ber att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON i Landafors: Herr talman! Jag betvivlar inte alls att den siste ärade talaren behjärtar sakfrågan lika mycket som jag. Jag har emellertid läst utskottsutlåtandet så, att man där skurit ner det anslag, som beviljats för innevarande budgetår å 7 miljoner kronor, av vilket belopp för övrigt 3 miljoner spärrats, till 3 miljoner kronor. Utskottet säger visserligen, att på de 7 miljoner kronorna för innevarande budgetår har det uppstått en viss reservation så att man, om det skulle visa sig att det blir ökad tillgång på material och arbetskraft, kan gå utöver de nu äskade 3 miljonerna. Men varför skulle man då inte redan nu kunna bevilja 7 miljoner kronor, så att elektrifieringsberedningen och vederbörande, som ha hand om dessa saker, finge ett bestämt anslag att hålla sig till, och de sökande finge klart för sig vilka resurser som stå till buds.

Fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

Det var, herr talman, ur dessa synpunkter som jag yrkade bifall till motionen.

Herr ERICSSON i Sörsjön: Herr talman! Endast några ord.

Jag har ju varit den här i riksdagen, som under åtskillig tid så att säga haft monopol på motionerande på här ifrågavarande område. Nu ha tydligen andra övertagit detta motionerande. Jag är för egen del allt fortfarande av den uppfattningen, att det är riktigt att anslå så mycket medel till denna verksamhet som man över huvud taget kan inom ramen av tillgången på material, men då jag nu för min del har biträtt utskottets hemställan har detta berott därpå att utskottet gjort det uttalandet, att man skall kunna ta i anspråk för detta ändamål medel, som för närvarande äro spärrade, om nämligen behovet skulle visa detta vara påkallat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! Jag vill bara göra herr Persson i Landafors uppmärksam på, att den omständigheten att 3 miljoner kronor spärrats av anslaget för innevarande budgetår beror därpå att det inte funnits tillräcklig tillgång på arbetskraft och material för att beloppet i fråga skulle kunna tagas i anspråk.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets förevarande hemställan dels ock på bifall till motionen II:124; och fann herr talmannen den förra propositionen med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Persson i Landafors, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 71:o) i utskottets förvarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionen II:124 av herrar Persson i Landafors och Karlsson i Stuvsta.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkten 72.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 73.

Lades till handlingarna.

Punkterna 74—80.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 81.

Lades till handlingarna.

Punkten 82.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 83.

Lades till handlingarna.

Punkten 84.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 85.

Fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Med anledning av att jag väckt en motion om ett årligt anslag på 12 000

Fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

kronor under 5 år för bestridande av kostnaderna för insamling av statistik för insjöfisket ber jag att få säga några ord.

Anslag till insamling av primäruppgifter till statistik för insjöfisket utgingo under åren 1914—1923. 1923 är alltså det sista året från vilket det finns något material för bedömning av sötvattensfiskets omfattning och betydelse för folkförsörjningen. 1924 drogs anslaget in av ekonomiska skäl.

Lantbruksstyrelsen har i sin framställning till Kungl. Maj:t beträffande anslaget för nästkommande budgetår pekat på den brist, som härvidlag föreligger, och därför begärt anslag till insamling av primäruppgifter till en dylik statistik. I denna sin framställning åberopar lantbruksstyrelsen bland annat 1945 års fiskeritrednings hemställan om att man skulle återupptaga insamlandet av primäruppgifter för en statistik för insjöfisket. Insjöfisket har givetvis en ganska stor betydelse ur folkförsörjningssynpunkt. Hur stor den är kan insjöfisket inte bli i tillfälle att visa, enär uppgifter saknas inte bara om produktionsresultatet, d. v. s. den mängd livsmedel, som utvinnes genom insjöfisket, utan även om denna näringsgrens behov av materiel av olika slag. Föredragande statsrådet har medgivit, att insamlandet av dylika statistiska uppgifter kan ha en viss betydelse, men statsrådet har i nuvarande ekonomiska läge inte velat framlägga förslag om anslag till ändamålet i fråga. Det är väl under sådana förhållanden inte lönt att yrka bifall till motionen, utan jag inskränker mig till att uttala den förhoppningen, att jordbruksministern ett kommande år skall komma att föreslå anslag till ifrågavarande ändamål. Jag uttalar i övrigt den förmodan, att den blivande fiskeristyrelsen kommer att uppmärksamma den brist, som förefinnes i fråga om statistik för insjöfisket och trycker på den saken inför

regeringen. Jag förutsätter, som sagt, att vi ett annat år kunna förvänta förslag om anslag till det av mig nu berörda ändamålet.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Då den ärade motionären inte ställde något yrkande utan bara gjorde en vädjan till statsrådet, skulle jag ju kunnat avstå från att yttra mig. Jag skall dock begränsa mig i så måtto att jag ber att få framhålla, att jag inte är övertygad om att det anslag, som här ifrågsättes för insamlandet av uppgifter om insjöfisket, tillhör de allra nödvändigaste. Det skulle kunna hitta på och hända att för den händelse riksdagen fattar beslut i positiv riktning några mindre vänligt sinnade medborgare skulle komma och säga, att riksdagens beslut om att insjöfiskarena skola redovisa huru många ålar, gäddor och abborrar de fiskat i vissa sjöar är en ny ros i Krångel-Sveriges flora. Jag tillhör inte dem som äro angelägna att öka ut statistiken alltför mycket, men jag har heller inte bestritt, att det är möjligt att en statistik i det avseendet, som motionärerna föreslår, kan bli av viss betydelse. Då emellertid som sagt ifrågavarande anslag inte alls hör till de allra nödvändigaste, är det på goda grunder utskottet avstyrkt ifrågavarande motion, och jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Det är klart, att jag skulle kunna till utskottets ärade vice ordförande säga, att här kan uppfattning stå mot uppfattning. Det är ju givet, att vissa svårigheter komma att vidlåda insamlandet av en dylik statistik. Men om man läser vad lantbruksstyrelsens fiskeribyrå sagt om denna sak, så uttalar denna institution, som i alla fall får förutsättas besitta nödig sakkunskap, följande: »Det synes vara till fyllest,

Premier för ombordsaltning av nordsjösill.

om noggranna uppgifter erhållas från ett visst antal sjöar och vattendrag av olika typer inom varje hushållnings-sällskaps område.»

Det är sant, att brister kunna komma att vidlåda en dylik statistik, men den kommer dock att giva en någorlunda tillförlitlig bild av insjöfiskets omfattning.

Utskottets ärade vice ordförande har framhållit, att det skulle vara en ny ros i Krängel-Sveriges blomsterflora. Jag vet icke om man kan säga så med fog. Det är dock fråga om en, icke minst under avspärningstider, ganska väsentlig del av vår folkförsörjning.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 86 och 87.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 88.

Premier för ombordsaltning av nordsjösill.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln, punkten 113 (s. 163—164), föreslagit riksdagen att för budgetåret 1948/49 till ändamålet anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor, vilket i förhållande till anvisningen för innevarande budgetår innebar en minskning med 30 000 kronor.

I detta sammanhang hade riksdagen till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 79 av herr *Gustavson* och II: 149 av herr *Utbult m. fl.*, vari hemställdes, »att riksdagen måtte besluta att sommar- och höstfångad trål- och garnsill, som fiskas i Nordsjön och saltas eller kryddas ombord på svenska fiskebåtar, skall premieras i enlighet med de grunder, som gälla för sill, som fiskas och saltas vid Island, samt att för detta ändamål anvisa ett förslagsanslag för budgetåret 1948/49 på 60 000 kronor».

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 79 och II: 149, till Premier för ombordsaltning av nordsjösill för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Osvald* och *Utbult*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 79 och II: 149, till Premier för ombordsaltning av nordsjösill för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **UTBULT**: Herr talman! Före världskriget importerade vi här i landet stora mängder kryddad och saltad sill. Det var över 30 miljoner kilogram eller med andra ord över 300 000 tunnor till ett värde av omkring tio miljoner kronor. Skulle vi i dag importera hela denna mängd salt sill, skulle det säkert kosta landet cirka 25 miljoner kronor. Före kriget hade emellertid våra svenska fiskare ingen möjlighet att fylla vårt lands behov av salt sill. Men sommaren 1945 upptogs ett nytt fiske på Nordsjön öster om Skottland, vilket fortsatt 1946 och 1947. Därigenom har uppnåtts, att våra fiskare kunna fylla ett ganska stort behov av vad vi förut importerade. Den sill som fiskas i Nordsjön av våra svenska fiskare är av mycket hög kvalitet och kan i många hänseenden ställas jämförbar med den bästa importerade sillen. Den är emellertid ganska känslig för värme under sommaren. Den fiskas från juli fram till september. Det har visat sig vara ganska svårt att bevara den tills den kommer hem. Resan från fiskeplatsen hem till våra kuster tar nämligen två

Premier för ombordsaltning av nordsjösill.

dygn. Därför uppkom ganska snart det önskemålet, att sillen borde så långt det vore möjligt behandlas ombord på fiskebåtarna vid fiskeplatsen. För att stimulera våra fiskare att gå in för detta väcktes vid 1946 års riksdag motion med förslag om anslag till premiering av samma slag som förut förekommit vid fiske på Island. Denna motion behandlades välvilligt i utskottet. Efter det att 1945 års fiskeriutredning tillstyrkt förslaget föreslog Kungl. Maj:t vid 1947 års riksdag, att ett anslag skulle utgå med 60 000 kronor. Under 1947 fiskade våra fiskare i dessa fiskevatten omkring 20 miljoner kilogram dylik sill. Av denna saltades ombord omkring 18 000—19 000 tunnor. Det betydde, att de 60 000 kronor, som riksdagen beviljade 1947, räckte till denna premiering, som var avsedd att utgå med tre kronor per tunna.

Lantbruksstyrelsen skrev i augusti 1947 till Kungl. Maj:t och hemställde, att för ändamålet måtte för nästa budgetår anvisas ett oförändrat belopp av 60 000 kronor. Vidare skrev styrelsen, att då premieringsverksamheten innevarande säsong av olika orsaker icke kunnat igångsättas förrän ganska sent, bleve verkningarna kanske icke fullt de åsyftade. Med hänsyn härtill syntes det önskvärt, att premieringen kunde fortsättas åtminstone ännu en fiskesäsong. De för densamma erforderliga medlen syntes böra beräknas till samma belopp som anvisats för verksamheten under innevarande budgetår.

Kungl. Maj:t har emellertid i 1948 års statsverksproposition föreslagit att minska beloppet från 60 000 till 30 000 kronor. Det skulle ju, med ett ord sagt, betyda, att denna premiering endast finge prövas ett enda år. Vad vi avsågo med motionen 1946 var att denna premiering skulle försökas åtminstone två och högst tre år. Om man skulle se något resultat av denna premiering, borde den naturligtvis fortgå omkring tre år.

Detta lilla anslag på 30 000 kronor kan icke verka stimulerande på våra fiskare att gå in för saltning och kryddning ombord. Beloppet borde i stället ha höjts med några tusen kronor för att denna premie på tre kronor skulle kunna utgå även 1948.

Utskottet har emellertid stannat för Kungl. Maj:ts förslag på 30 000 kronor. Det är därför som herr Osvald och undertecknad avgivit en reservation under denna punkt med förslag, att riksdagen skulle bevilja 60 000 kronor eller det anslag som kungl. lantbruksstyrelsen föreslagit i sin skrivelse i augusti 1947.

Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Föredragande statsrådet har anfört, att ifrågakvarande anslag är att betrakta såsom ett engångsanslag. Utskottet delar denna uppfattning. Nu har emellertid såväl statsrådet som utskottet förordat, att även för nästa budgetår 30 000 kronor skall anvisas för ändamålet.

I detta sammanhang vill jag påpeka, att tillgången på sill har under senare tid glädjande nog väsentligt ökats. Sålunda har sillfisket i Kattegatt blivit av en storleksordning som icke förekommit sedan mycket lång tid tillbaka.

Jag skall i detta sammanhang giva herr Utbult tillfälle att göra en dementi, ifall han kan göra det. Jag såg för någon tid sedan i åtskilliga tidningar en notis, som omförmälde, att fiskarena ransonerat sillfisket. Fiskarena skulle ha bestämt, att blott ett visst antal lådor finge ilandföras och att blott ett begränsat antal fiskare finge utöva fiske vissa tider. Det är tydligt att fiskarena vidtagit denna åtgärd med hänsyn till risken för att priserna på fisk i motsatt fall, d. v. s. om de fiskat så mycket de kunnat, skulle ha sänkts.

Premier för ombordsaltning av nordsjö sill.

Nu tror jag icke, herr Utbult, allt som står i tidningspressen. Jag vet icke om denna uppgift är riktig. Men jag har nämnt den därför att jag velat begagna tillfället att låta herr Utbult — som är specialist på detta område — inför kammaren dementera uppgiften för den händelse den skulle vara oriktig.

Vad själva sakfrågan angår delar jag den av såväl föredragande statsrådet som utskottet uttalade meningen, att detta anslag bör betraktas som ett engångsanslag. Framför allt med hänsyn härtill ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr UTBULT: Herr talman! Herr Andersson i Löbbo framställde en fråga beträffande ransoneringen av fisket i vinter. Det är fullständigt riktigt vad han sade. Det är icke fel vad som stått i tidningen. Men det beror för det första på att det varit enorma mängder av vintersill ute i Kattegatt och Skagerrack i vinter. Det är något liknande de sillperioder, som med vissa mellanrum kunna påvisas vid västkusten sedan tusen år tillbaka, då tillgången varit så riklig, att man kunnat föra in obegränsade mängder stor och fin sill. Detta gjorde att fiskarena måste begränsa sina fångster. För det andra har det varit gott väder hela vintern, så att de ha kunnat fiska varje vecka.

Det påtalade beslutet att ransonera fisket beror icke bara på att det varit så gott om sill utan också på att vi i Sverige stå långt efter Norge, Island och andra länder när det gäller att taga till vara dessa mängder värdefull sill. Vi ha icke såsom Norge och Island byggt ut silloljefabriker, fiskmjölsfabriker och kylhus i någon större utsträckning. I Norge och på Island har man byggt och bygger fortfarande sådana anläggningar år från år. Vi ha icke byggt några dylika utan ha kommit efter. Förrän vi byggt upp fabriker,

som kunna tillvarata de väldiga sillmängderna, kunna vi icke fiska de mängder vi eljest skulle kunna taga ut, utan vi bli tyvärr nödsakade att ransonera fångsterna.

Vi behandlade i jordbruksutskottet just i går frågan om investeringsanslag till lån för att bygga silloljefabriker, fiskmjölsfabriker och andra sådana anläggningar. Utskottet stannade för större anslag än vi haft förut. Om dessa fabriker varit fullbyggda på rätt sätt skulle vi ha kunnat göra oss mycket stora inkomster just på detta sillfiske. Så långt jag har mig bekant skola vi i år söka importera 20 000 ton sillolja, som vi själva skulle ha kunnat tillverka av svenskfångad sill om vi haft silloljefabriker i Sverige. Det är alltså ett mycket stort allmänt intresse, att staten går in för att stödja denna strävan att söka få fram silloljefabriker, fiskmjölsfabriker, kylhus o. d., som alla våra fiskare runt kusterna ha ett mycket stort behov av. Det kan giva Sveriges folk och fiskarena i första hand hundratals miljoner kronor om året, därest, såsom troligt är, dessa mängder av sill komma igen år efter år och vi få möjlighet att tillvarata dem på samma sätt som våra grannländer göra.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr Utbult har ej dementerat min uppgift utan verifierat den. Han ger den förklaringen, att avsättningsmöjligheterna för fisk vore starkt begränsade. Det är mycket möjligt att så är fallet. Jag förstår väl, att svenska folket icke har förmåga att konsumera all den fisk som vid varje tillfälle kan fångas. Men jag är icke riktigt övertygad om att alla de exportmöjligheter för fisk, som förefinnas, blivit tillvaratagna. Jag vet ej heller, huruvida fiskmjölsfabrikernas hela kapacitet i detta fall utnyttjas; jag tror, att deras kapacitet är rätt avsevärd. Det är ett tämligen unikt förhållande. Om den inhemska förbrukningens,

Premier för ombordsaltning av nordsjösill.

exportens och fiskmjölsfabrikationens behov av fisk var till fullo tillgodosett, ger jag herr Utbult rätt i att det icke är så mycket att säga om saken. Men om så ej var fallet, är saken rätt uppseendeväckande. Jag skulle föreställa mig, att om Sveriges jordbrukare vid en exceptionellt god skörd och härav föranledda avsättningssvårigheter för vissa lantmannaprodukter skulle vägra att taga in en del av skörden, skulle detta tvivelsutan med rätta betecknas som en osolidarisk handling gentemot samhället.

Utän att här kunna uttala mig om, huruvida fiskarens avsättningsmöjligheter i alla avseenden varit utnyttjade, finner jag dock, herr talman, att herr Utbults verifikation av uppgiften ger ytterligare stöd för den ståndpunkt, vartill jordbruksutskottet har kommit.

Herr **UTBULT**: Herr talman! Herr Andersson i Löbbo tror att man inte utnyttjat de möjligheter som finnas att tillvarataga sill i silloljefabriker o. dyl. Vi ha tyvärr inga silloljefabriker i Sverige, herr Andersson i Löbbo! Det är hela felet, och då kunna vi ju inte utnyttja dem varken till hälften eller helt.

Eftersom herr Andersson i Löbbo var inne på att fiskarena inte föra i land en del sill för att därigenom hålla priserna uppe, så kan jag tala om att vi ha en förening på västkusten som heter Västkustfisk, som tar emot allt överskott av fisk och sill. Den tillkom i samråd med livsmedelskommissionen och staten efter krigets slut. Föreningen har trots ransoneringar på ett år fått övertaga 20 miljoner kg sill och fisk, som icke kunnat säljas. Priserna voro så låga, att det icke fanns möjlighet att bygga ett fiske på dem.

Vidare var det fråga om, huruvida vi inte kunde salta den sill som vi fått i vinter. Den kan inte jämföras med den sill som vi fingo på Nordsjön och på Fladengrundet och som utgjordes

av fet sommarsill. Vintersillen är inte så bra att salta som sommarsillen, men vi ha trots alla ansträngningar för export och försäljning inom landet måst salta närmare 100 000 tunnor. Av dessa ligga ungefär 75 000 tunnor osålda, trots att priset endast är 10 kronor per låda om 50 kg. Så är ställningen. Vi ha trott att vi skulle få sälja dessa 75 000 tunnor, som i dag ligga i lager, till England och Amerika för zonerna i Tyskland. Jag vill säga herr Andersson i Löbbo, att allt är gjort både från fiskarens och myndigheternas sida för att tillvarataga och sälja så mycket som möjligt, men exportsvårigheterna ha hindrat oss att på Tyskland exportera stora mängder av sill.

Herr **JACOBSON** i Vilhelmina: Herr talman! Herr Utbult tycks förbise i dag i kammaren på samma sätt som han gjorde, när vi behandlade saken på avdelningen, att detta anslag från början var avsett som ett engångsanslag. När, trots att riksdagen i fjol på jordbruksutskottets föredragning accepterade denna ståndpunkt, lantbruksstyrelsen i år gått in för fortsatt anslag och detta icke möter större motstånd än att föredragande departementschefen tillstyrker ett fortsatt anslag på 30 000 kronor, då borde väl herr Utbult vara synnerligen tacksam, ty får man ett engångsanslag och sedan detta utgår även i fortsättningen, har man ingen anledning att vara missnöjd med en sådan behandling.

Anslaget tillkom ju under en tid, då man ville göra allt för att stimulera fiskarena till så stora fångster som möjligt. Under normala förhållanden är det väl alldeles riktigt att kvaliteten vid saltning ombord skall bli så mycket bättre, att merpriset skall täcka den fördyring som uppstår.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag ber att till kammarens protokoll få göra det påpekandet, att herr Utbult nu försöker blanda bort saken genom att tala om silloljefabriker, undet det jag i mitt anförande talat om fiskmjölsfabriker.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 89—92.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 93.***Skogsstyrelsen: Avlöningar.**

Kungl. Maj:ts framställning i propositionen nr 1, nionde huvudtiteln under punkten 121 (s. 172—175), innefattade — förutom hemställan till riksdagen att medgiva ändring i personalförteckningen för skogsstyrelsen och godkänna ändrad avlöningsstat för styrelsen — anslagsanvisning till avlöningar med 314 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 15, av herr Dickson, vari föreslagits, »att riksdagen måtte taga ställning till frågan om kungl. skogsstyrelsens successiva avveckling».

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 15,

1) medgiva att Kungl. Maj:t finge vidtaga den ändring i personalförteckningen för skogsstyrelsen, som föranleddes av ett i Kungl. Maj:ts framställning gjort förslag om överförande å ordinarie stat av en byråchefstjänst;

2) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för skogsstyrelsen,

att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49;

3) till Skogsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 314 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr andre vice talmannen *Carlström*.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr DICKSON: Herr talman! Jag skall inte öka raden av lögnaktiga och missvisande anföranden, som ha hållits från denna plats av talare, som ställt i utsikt att deras anföranden skulle bli fåordiga och därigenom sökt uppmuntra kammarledamöterna till att stanna kvar och höra vad som skulle sägas. Jag skall redan från början säga, att jag kanske kommer att hålla på en bra stund. Det rör sig här om en ganska anmärkningsvärd, viktig principiell fråga, och det kan vara värt att hålla på några minuter med den.

I det betryckta och pinsamma läge jag befinner mig med ett enhälligt jordbruksutskott — ja, inte enhälligt, ty herr andre vice talmannen har varit nog förekommande att avgiva en reservation, men med en stark majoritet av jordbruksutskottet emot mig — får jag lov att dela upp föreställningen i flera akter. Jag skall då börja med att säga, att om jag finge lägga upp denna sak alldeles som jag själv skulle önskat, så skulle jag vilja tillkalla den ärade ordföranden i första lagutskottet, herr Lindqvist, och be honom betrakta utskottets utlåtande. Jag kan nämna att jag har förberett honom på att jag skulle inblanda hans namn i denna debatt, ehuru väl han inte har inställt sig. Skulle herr Lindqvist bifalla min hemställan, så skulle han med all säkerhet, efter att noggrant ha genomläst utskottets hemställan och motivering, säga ungefär på det här sättet: »Men vad är nu detta för någonting?! Jag förstår inte vad utskottet menar. Här har herr

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

Dickson i sin motion föreslagit riksdagen att taga ställning till frågan om kungl. skogsstyrelsens successiva avveckling. I utskottets hemställan står det att utskottet avstyrker herr Dicksons förslag. Detta betyder ju att utskottet föreslår riksdagen att icke taga ställning till skogsstyrelsens avveckling. Utskottet vill säga varken ja eller nej. Utskottet ställer det hela på framtiden och vill sålunda söka förleda riksdagen att svara ja så på frågan. Bara av denna anledning — skulle herr Lindqvist med all säkerhet säga — bör kammaren bifalla herr Dicksons framställning.»

Sedan jag tackat herr Lindqvist skulle jag tillägga, att jag även har saktliga motiv för min framställning, och det är dem jag nu går att redovisa. Först dock ett par, om jag får kalla det ordningsfrågor. Den ena är det fenomenet här i riksdagen att utskottsledamöter, som ha tagit ställning i utskottet till en fråga, anses inte ha moralisk rätt att ändra sig i kammaren. På denna grund skulle det sålunda vara bortkastade ord ifrån över huvud taget vilken talares som helst sida att söka tala utskottets ledamöter till rätta. En debatt i kammaren bör väl ändå vara till för att en talare, som må kunna ha nya synpunkter på en fråga, skall kunna få lägga fram dem och att det skall stå öppet för var och en att taga hänsyn till sådana skäl.

Sedan är det en ännu mera märklig iakttagelse jag har gjort i samband med denna motion och i samband med en annan motion, som jag har haft å bane förra året och som kommer att behandlas längre fram under denna riksdag. I fråga om speciellt detta med skogsstyrelsen så har jag talat med en massa människor om mitt uppslag att man borde söka avveckla densamma, och jag har mötts av den största entusiasm för frågan. Finge jag taga ut kammarens ledamöter i korridoren och tala med dem där, skulle jag få höra från

den ene efter den andre: Du har fullkomligt rätt i vad du säger, och det är sant vartenda ord som står i motionen. Detta har jag hört, herr talman, ifrån många håll under sista tiden. Om jag då säger till dessa kamrater: Men då röstar du naturligtvis för denna sak, och då kanske det finns möjlighet att den går igenom, bli de alldeles förfärade och säga: Men riksdagen kan ju inte tänkas ta en sådan sak, för så arbetar inte den svenska riksdagen.

Det är denna egendomliga irrationella atmosfär, som kammaren såsom enhet dväljes i, som jag nu vill påtala och som naturligtvis i första hand är ett hinder för mina intentioner i dag men som är en allmän företeelse som är rätt så allvarlig. Allmänheten har observerat den. Den har nog ibland den känslan, att en riksdagsman kan vara nog så förnuftig, när han är ute i bygderna, men när han kommer i riksdagen, då liksom trycks han ned i skorna och tyngs av sitt ansvar, och han vågar inte säga så mycket och det blir kanske inte heller gjort allt det som borde göras.

Nu, herr talman, till utskottets motivering. Den är ju skäligen knapphändig. Man har helt enkelt tagit reda på riksdagsprotokollet för 1941, studerat vad jordbruksutskottet den gången sade, och så har man försökt intala sig att det nog är riktigt än i dag vad man då tyckte, och så har man med några avrundande fraser kommit fram till denna märkliga hemställan, över vilken jag nyss ironiserade en smula. Att märka är ju, att vid tillkomsten av kungl. skogsstyrelsen avstyrktes förslaget av en mängd vederhäftiga institutioner, av statskontoret, större delen av skogsvårdsstyrelserna och en hel del andra. Departementschefen var tveksam, om man skulle inrätta ett sådant ämbetsverk, och flera andra institutioner, som inte avstyrkte, voro också tveksamma. Vad jag emellertid mest vänder mig emot är att utskottet har suttit uppe på

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

utskottslokalen och avgjort ärendet utan att höra sig för ute bland de instanser, som äro närmast berörda av frågan. Ärendet har icke utskickats på remiss. Jag vet inte om det är den omständigheten att det endast är en obetydlig motionär som fört fram saken och att motion bara väckts i den ena av riksdagens båda kamrar som har gjort, att utskottet tyckt att det är en besvärlig fråga som lämpligast borde lösas efter minsta motståndets lag, d. v. s. utskottet har föreslagit riksdagen att låta det vara som det är. Jag har haft tillfälle att fråga en mängd länsjägmästare och andra av skogsförhållanden direkt berörda personer, och jag har ställt frågan: Vad skulle det hända för olyckor här i landet, om man toge bort kungl. skogsstyrelsen? Och när de hämtat sig efter den första chocken ha de sagt: Det skulle inte hända någonting annat än att vi skulle få tid att sköta våra angelägenheter här i skogsvårdsstyrelserna ute i landet. Vi länsjägmästare, som nu sitta vid skrivbord belamrade med papper, delvis och kanske till stor del tillkomna på skogsstyrelsens initiativ, skulle få tillfälle att såsom vi tänkte oss, när vi blevo länsjägmästare, få komma ut bland allmänheten och få sköta om det praktiska arbetet på fältet i stället för att, såsom nu blivit fallet, bliva skrivbordskarlar, som endast ytterst sällan ha tillfälle att komma i kontakt med det praktiska skogsbruket. Arbetsglädjen därute har minskat i mycket hög grad genom denna överhet, som har inrättats i Stockholm, och läget är inte tillfredsställande på det planet.

Jag skulle inte säga så mycket om den linje, som man tydligen har slagit in på i regeringen att inrätta en hel serie av centrala ämbetsverk, om jag inte vore så rädd för att om man hade begått ett misstag, det är omöjligt att rätta till misstaget. Jag fruktar att det skall visa sig, att även om kammaren i

sitt hjärta eller sina hjärtan, hur man nu skall uttrycka sig, medger att jag har rätt på den här punkten, kammaren ändå inte kan ge sig till att taga bort något sådant som ett centralt ämbetsverk. En del personer jag har talat med ha sagt, att det ju är så insnört och sammanblandat med all annan administration här i landet, att det skulle bli en mycket besvärlig historia att avveckla ett sådant här ämbetsverk, som har funnits till så pass länge. Ja, det är bara 5—6 år, och på denna tid har man blivit så fast i sadeln att ämbetsverket troligen lever för all framtid. Det är att förmoda, misstänka och frukta att det kommer att gå på samma sätt även med andra ämbetsverk, som komma att inrättas här, och jag tror att det kan vara skäl i att utskottet inte är så säkert på sin sak i yttrandena utan ger litet på hand, att visar sig ett förslag vara mindre praktiskt, så skall det gå att ändra det.

Man tycks göra sig den föreställningen, att ett ämbetsverk, låt oss säga skogsstyrelsen, böra vi ha kvar, därför att det inte skadar att ha det. Det kostar visserligen en del, men det gör ingen skada. Jag har redan sagt, att det gör en hel del skada, men jag anser dessutom att frågeställningen är oriktig. Man skall i stället fråga sig: Är det absolut omöjligt att undvara detta ämbetsverk? Det blir litet olika svar på de där båda frågorna.

Medan jag nu talar om ämbetsverk och i samband med det om den tunga hand som de många gånger lägga på underordnade institutioner och enskilda, så skulle jag vilja bringa i åtanke en icke alldeles ovanlig företeelse, som sker mellan jul och nyår. Det händer ju att fäder, som ha söner i 7-, 8-årsåldern, skaffa dem leksaker i form av små järnvägståg. Julaftonen firas, pojken blir förtjust i tåget, och dagen därpå, på juldagen, skall han börja sköta om tåget och sätter ihop skenor och vrider upp lokomotivet. Då kastar sig

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

fadern också ned på golvet och börjar leka med denna för sonen ursprungligen avsedda leksak, och det händer mycket ofta att han tar befälet. Han dirigerar hur växlarna skola läggas och visar, hur det hela skall kopplas, och den stackars pojken skjuts så småningom helt och hållet i bakgrunden. Jag tror att det faktiskt ligger så till med de styrande och därmed också med ämbetsverken. En sak ser helt och hållet annorlunda ut uppifrån än vad den gör nedifrån. Det kan nog vara så roligt att sitta här i Stockholm eller i residensstäderna och dirigera, att flytta på spakarna och se, hur det hela styres på olika sätt, men man tänker inte på hur det inverkar psykologiskt på dem det gäller, nämligen den stora allmänheten, alla de enskilda människorna, och hur det kan öka vantrivseln hos dem. Jag tror inte man är likgiltig för det, men man har nog bara inte klart för sig, att det kan ha sådana verkningar. I denna inställning ligger något av den tyska mentaliteten, som man kunde konstatera hos ockupationsmakterna under kriget. Jag kom av olika anledningar att träffa åtskilliga av dessa ledande tyskar, som många gånger hade mycket förträffliga egenskaper och som utan tvekel ville de ockuperade länderna teoretiskt väl men som just voro besjälade av denna inställning: Bara jag får sköta detta, komma också ni att begripa, att detta är det nyttigaste för er. Folk reagerar inte på det sättet.

Innan jag slutar för denna gång, vill jag ytterligare ett ögonblick beröra de nya ämbetsverken. Riksdagen fattar ett beslut om att inrätta ett nytt ämbetsverk. Efter några år kanske man anser, att det var ett misstag. Jag tror det förhåller sig så med skogsstyrelsen. Den har blivit en misräkning för alla dem som beröras av dess verksamhet — nå, alla är kanske en överdrift. Naturligtvis söka skogsstyrelsens skickliga män att göra nytta — det är ingen kri-

tik mot dem personligen, som jag här framför utan det är den allmänna kritik mot vissa företeelser, som alltid vilåda ett ämbetsverk, i vars spets sitter en mycket energisk chef. Det finns ingen hejd på dess utveckling mot att bli större och större.

Mekanismen är väl den, att när en utredning är färdig, som tagit i anspråk en hel del folk, så kommer byråchefen till överdirektören och frågar, varmed han skall sysselsätta dem som förut arbetat på utredningen. — Jag ser att jordbruksministern bekymrat skakar på huvudet. Jag hoppas han kan kommentera detta, och det är möjligt att han kommer att omvända mig, men så ser jag i närvarande stund på saken. — Man ser sig då omkring och finner en ny uppgift. Man utför då även denna uppgift. Den är kanske större än man från början tänkt sig, och i så fall får man ta in extra folk. När uppgiften är utförd, vill man ogärna släppa dem, ty det kan hända, att man i ett annat läge åter kan behöva dem. På så sätt växer ämbetsverket ut. Den ena byrån efter den andra skapas, och basen breddas ut alltmer.

Ett ämbetsverk växer snart upp till en auktoritet, som är den enda sakkunniga inom landet i sina egna spörsmål. Det är därför mycket svårt att, såsom jag har sagt flera gånger här, backa ur en felaktig position, som man intagit. De av de närvarande, som ha sysslat med fiske på våren, veta, att det finns någonting, i vilket man fångar gäddor, som heter ryssja. Det är en sorts nätmaskin, där gäddan går in i en tratt och sedan in i en ny tratt, och om hon simmar utefter väggarna, kan hon inte komma ut igen. Jag fruktar att situationen är analog mellan å ena sidan riksdagen, som skulle motsvara gäddan, och å andra sidan ämbetsverket, som skulle symboliseras av ryssjan. Det ser ut som om det vore omöjligt för gäddan att komma ur ryssjan, om hon en gång hamnat i den. Jag har här an-

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

visat en möjlighet för riksdagen att motbevisa mig i detta avseende, och det vore enligt min mening lyckligt om man finge belägg för att riksdagen verkligen kunde klara en sådan sak.

Jag skall nu bara framställa ett par yrkanden, herr talman. Med anledning av att utskottet inte har hänvänt sig till några myndigheter eller övriga sakkunniga skulle jag vilja yrka återremiss av punkt 93. Dessutom skall jag såsom en följd av mitt ställningstagande yrka, att den extra ordinarie byråchefstjänst, som föreslås uppflyttad till ordinarie, kvarstår som extra ordinarie med den följd på fördelningen mellan olika poster av avlöningsanslaget som det har. Totalsumman blir densamma.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! När jag lyssnade på herr Dicksons anförande, var jag litet fundersam över huruvida det skulle betraktas som ett allvarligt inlägg eller som ett kåseri i hans vanliga stil. Det fanns emellertid vissa tonfall, som tydde på att han menade allvar, och det ger mig anledning att ta upp denna sak till belysning, dock icke ur de mycket vidsträckta synpunkter, som herr Dickson anlade.

Herr Dickson har frågat några länsjägmästare, om det behövs en skogsstyrelse, säger han, och de ha svarat, att det inte behövs. Om skogsstyrelsen inte funnes, skulle de inte ha några papper på sina skrivbord, och de skulle då kunna vara ute i skogen och ha det trevligt och nyttigt. Jag föreställer mig att om de länsjägmästare, som herr Dickson talat med, ha talat allvarligt, så ha de tillhört en gammal skola. De ha varit med under en lång följd av år och ha inte kunnat följa med vad som har hänt, och de kunna därför inte göra sig en föreställning om att läget i

dag är ett annat än det var den gången, när de började sin gärning.

Jag skall inte mycket fördjupa mig i detta, men jag tycker ändå det bör sägas, att för 25 år sedan voro skogsvårdsstyrelserna lokala organ, som levde på de skogsvårdsavgifter, som skogsägarna i länet betalade. De betjänades av en personal, som anställdes fritt utan några lönebestämmelser, i ringa grad med pensionsrätt och utan någon tryggad anställningsform. Jag vill bara jämföra dessa två ting med förhållandena nu. Nu föreligger här en budget för skogsvårdsstyrelserna på över 13 miljoner kronor, varav betydligt mer än hälften är ett bidrag ur statskassan. Det är alltså numera statskassan, som i det väsentliga underhåller skogsvårdsstyrelserna. De anställda tjänstemännens krav på en tryggad löneställning och tryggade anställningsformer ha lett till att det helt nyligen har införts ett avlöningsreglemente med pensionsrätt och löneklasser och löneklassuppflyttning och alla de administrativa spørsmål, som följa härav.

Jag vill också peka på att staten under dessa 25 år har beslutat lämna bidrag till olika ting, såsom skogsdikning och skogsplantering; numera ha vi ett särskilt anslag för Norrland, och i år föreslås det bidrag till bekämpande av skadeinsekter. Allt detta måste ju leda till att staten får en mängd nya ting att bestyra. Anslagen skola fördelas, kompetenskrav på tjänstemännen skola prövas, tjänstemännens besvär över att de blivit orättvist behandlade av skogsvårdsstyrelserna skola prövas. Det kan inte undgå någon, utom möjligen herr Dickson, att det här har skapats en administrativ nödvändighet, som man inte kommer från. Följden av ett avskaffande av skogsstyrelsen skulle ju endast bli att de mål, som skogsstyrelsen nu handlägger, i stället skulle handläggas av jordbruksdepartementet, vilket naturligtvis i motsvarande mån måste öka ut sin personal. Det är ju otänk-

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

bart att jordbruksdepartementet skulle kunna organiseras med en sådan snedbelastning, att vi för ett område av samhällets administrativa verksamhet skulle tjänstgöra som centralt ämbetsverk. Jag skulle därför för min del vilja tro, att de där länsjägmästarna vid närmare eftertanke skulle komma till den uppfattningen, att det är nödvändigt att ha en central instans, och därför bör man tala tyst om möjligheten att avskaffa skogsstyrelsen. Det är riksdagens egna beslut under 25 års tid som lett fram till det läge, där vi i dag befinna oss. Det är ingenting att göra åt det, såvida inte staten vill avveckla hela sin stödjande verksamhet gentemot skogsvårdsstyrelserna, och det vill antagligen inte ens herr Dickson.

När jag kommit så långt i mitt resonemang, kommer jag tillbaka till denna fråga: Var herr Dicksons anförande allvarligt menat, eller var det kanske ett kåseri? Herr Dickson sade i sitt anförande, att en riksdagsman kan vara nog så förnuftig, när han är ute i bygderna och i det praktiska livet, men när han kommer hit in i riksdagen, så försvinner förnuftet. Jag bara undrade, om det var en självvironisk anmärkning, som herr Dickson där gjorde.

Herr Dickson fällde vidare några mycket nedsättande omdömen om riksdagsmännen, och inte bara om dem. Alla människor han hade talat med ute i landet hade medgivit, att han hade rätt i att skogsstyrelsen borde avskaffas, men när herr Dickson hade frågat dem, om de ville stödja ett avskaffande av skogsstyrelsen, hade de inte vågat stå för sina meningar. När han träffat er riksdagskamrater i korridorerna och i sammanbindningsbanan och frågat er om denna sak, hade ni alla sagt, att han har rätt och att hans argument äro riktiga, men när han frågat er, om ni tänkte rösta för hans motion, hade ni sagt: »O nej, det kan man inte göra. Det passar sig inte.»

Konklusionen av detta är väl att riks-

dagsmännen äro ena stackare, som inte våga stå för sin mening, men jag tror inte det är fullt så allvarligt. Det är väl bara en och annan som herr Dickson har talat med, och de ha väl inte velat stöta honom. De ha så att säga jamat med litet, för att inte herr Dickson skulle förlora sitt goda humör, men de ha antagligen inte menat mycket med det. Jag tror det är på det sättet, herr Dickson, att riksdagsmännen stå för sina meningar både i kamrarna och ute i korridorerna.

Herr Dickson sade någonting om att ett sådant här ämbetsverk får en auktoritet, som ingen kommer ifrån, det blir det högsta på sitt område. Han liknade riksdagen vid en gädda — det var ju skönt att det inte var en torsk — som kommit in i en ryssja — det var skogsstyrelsen — och den kunde inte komma ut ur den ryssjan. Jag skall inte dra några konklusioner av detta — det kunna ni göra själva. Jag vill bara göra den anmärkningen, att om det finns någon instans i detta land, som är respektlös gentemot ämbetsverken, så är det riksdagen. Jag tror inte man kan säga, att riksdagen är auktoritetstrogen gentemot ämbetsverken. Det är inte Kungl. Maj:t heller, men Kungl. Maj:t tar faktiskt större hänsyn till ämbetsverken än vad riksdagen gör, och det är ju en ganska naturlig ståndpunkt. Herr Dickson klagade i början av sitt anförande över att utskottet i sin kläm närmast besvarat hans motion med ja. Jag finner det vara ett naturligt svar på herr Dicksons motion.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet har använt metoden att vädja till kamrarnas ledamöter, att tala om för dem, att de äro rakryggade män och kvinnor, som stå för sin mening, ifall de ha en sådan. Det är skickligt gjort att på det sättet vända kammarens vrede emot mig. Jag bygger emellertid bara på fakta. En del

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

av mina kamrater *ha* sagt dessa saker, som jag för en stund sedan citerade, och om deras motiv mot min förmodan äro de som statsrådet antyder, nämligen att de inte velat såra mig, så ber jag här offentligen kamraterna att hädanefter inta en annan position och säga rent ut även till mig, om de anse ett förslag, som jag kommer med, vara dumt. Det vore ju riktigare. Jag vet inte om det är bättre att vara så där hövlig mot mig än att vara hövlig mot riksdagen. Det är en omdömesfråga, herr statsråd. Jag har inte heller sagt, att förnuftet försvinner, när man kommer in här, utan jag har sagt, att man här räkar ut på ett irrationellt plan och att tankarna tydligen delvis följa andra linjer än vid privata samtal i korridorerna. Herr statsrådet, som har en sådan erfarenhet av politisk förkunnsel, vet, att bara avståndet från golvet och hit kan förvandla en människa. En människa, som sitter på en stol, är kanske en hygglig karl, men står han i en talarstol, kan det bli förfärligt. Om herr statsrådet vill vända detta även mot mig, skall jag i nästa replik ställa mig på min plats där borta.

Beträffande skogsstyrelsen vill jag säga, att var och en, som haft med skog att göra under några år, kanske 25 år, som statsrådet talade om, han vet, att under dessa 25 år har det successivt varit tre eller fyra olika allena saliggörande metoder att sköta skog och framför allt avverkningen. Får man i spetsen för en central, ledande institution en man, som fått en sådan där skola vi kalla det professorsinställning i en fråga, då får följaktligen hela landet lida av det, och då måste man efter fem—sex år kasta om skogsbruket till den nya metod, som då är modern. Över huvud taget är det skadligt med en enhetlig drift av skogen i ett sådant land som Sverige.

Herr andre vice talmannen **CARLSTRÖM**: Herr talman! Jag är inte på

långt när så originell och inte heller så djärv som herr Dickson, och jag måste nog bekänna, att jag i utskottet inte hade någon tanke på att man i utlåtandet skulle kunna gå in på det spörsmål, som herr Dickson har berört.

Anledningen till att jag fogat en blank reservation till detta utlåtande är att jag tänkte tala om »senapskornet, som blivit ett stort träd». I början av utskottets utlåtande refererar man till vad som sades 1941, och sedan stöder man sig på det uttalandet i sista stycket, och det tycker jag knappast är riktigt. Man skulle kunna citera även vad utskottet sade 1941 i sitt utlåtande nr 31. Där hette det: »Såsom departementschefen framhållit torde ett stort antal arbetsuppgifter vänta det ifrågavarande statliga centralorganet. Betydande insatser och initiativ torde kunna förväntas av detta organ till skogsbrukets gagn. Utskottet vill emellertid framhålla, att en viss försiktighet i varje fall till en början bör iakttagas beträffande det nya organets verksamhet, så att *detsamma icke pålägges alltför vittomfattande arbetsuppgifter eller sådana, vilka endast mera periferiskt beröra skogsbrukets område.*» 1941 upptog skogsstyrelsens avlöningsstat en överdirektör i C 10, en byråchef i Eo 30 och en sekreterare i Eo 26, alltså en på ordinarie stat och två på extra stat. Avlöningsstaten bestämdes till 71 000 kronor och omkostnadsstaten till 10 500 kronor. I statsliggaren för budgetåret 1946/47 kan man läsa ut hur skogsstyrelsen vuxit. Avlöningsstaten för det budgetåret upptar tjänstemän på ordinarie stat: en överdirektör, C 10, en byråchef, A 39, en kontorist, A 9, ett kanslibitråde, A 7, och ett kontorsbitråde, A 4, samt extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20: en byråchef, Eo 30, en byrådirektör, Eo 28, en förste byråsekreterare, Eo 26, en byråinspektör, Eo 24, en byråsekreterare, Eo 21, och en revisor, Eo 21. I fråga om sistnämnda befattning föreskrives dock,

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

att den skall hållas obesatt, så länge en på övergångsstat uppförd byrådirektör kvarstår i tjänsten och ej innehar extra ordinarie befattning i högre lönegrad.

Man kan ju icke förneka, att detta ämbetsverk vuxit mycket hastigt, då ju summan av avlöningsstaten och omkostnadsstaten 1941 uppgick till 81 500 kronor och nu för budgetåret 1948/49 föreslås till 381 900 kronor. Det är för att liksom vara en ropandes röst, då det gäller att varna för att sätta i gång med nya organisationer av detta slag, som jag reserverat mig, ty man kan aldrig veta vart det bär hän, då man en gång har gått in för en sådan här historia.

Jag har icke gått i korridorerna och försökt utfundera vad man anser om skogsstyrelsen, men jag har observerat vad skogsstyrelsen kommit med för förslag i en del avseenden, och sedan jag tagit del av dess förslag om auktoriserad virkesmätning, har jag en mycket stadgad uppfattning om att denna styrelse knappast har någon kontakt med det levande livet. Jag anser, att man därvidlag gått in på uppgifter som icke kunna anses vara till nytta för skogsbruket.

Sedan är det uppenbart att när en sådan styrelse väl har kommit till och man lyckats få med i denna styrelse en del duktiga personer, såsom t. ex. utskottets vice ordförande, så komma dessa personer att slå in på samma linjer som de som sitta i toppen och bara vilja breda ut sig. Det är ju ett exempel på det gamla ordspråket, att om man kommer i icke önskvärt sällskap, kan resultatet ibland bli en tråkig likriktning.

Jag måste för min del säga, att mot bakgrunden av detta exempel på hur ett ämbetsverk kan börja så där litet vackert och efter endast sex år växa ut på detta sätt, måste man hysa ganska stora betänkligheter mot att gå in för nya ämbetsverk här i landet. Nu äro vi emellertid i färd med att tillskapa sådana på löpande band, och man sä-

ger, att det är nödvändigt, ty apparaten måste utvecklas efter vad omständigheterna kräva. Resultatet blir dock, att man så småningom får en organisation som icke bara kostar mycket pengar utan kanske även i vissa avseenden icke är till synnerlig nytta för den uppgift man avser att tjäna. Det är detta, herr talman, som gjort att jag avgivit denna blanka reservation och som föranlett mig att här i dag i varje fall försöka för kammarens ledamöter klargöra vart det kan bära hän, om man på det ena området efter det andra tillskapar organisationer, som kanhända ytterst icke äro så alldeles nödvändiga och som kunna leda till utgifter och resultat, som icke kunna vara önskvärda. Jag har intet yrkande.

Herr ERICSSON i Sörsjön: Herr förste vice talman! Den föregående ärade talaren, herr Carlström, har, såvitt jag kan erinra mig, redan från början varit motståndare till tillkomsten av skogsstyrelsen, och om denna min uppfattning är riktig, får jag för min del säga, att han hela tiden varit konsekvent i sitt handlande. Han menar ju, att skogsstyrelsen är onödig. Till motståndarna till skogsstyrelsen har numera även sällat sig herr Dickson, som i en av honom väckt motion påyrkar skogsstyrelsens successiva avskaffande.

Utskottet har ansett, att motionären icke har förebragt några sådana bärande skäl, som kunna föranleda utskottet att biträda motionärens yrkande. Nu säger herr Dickson, att utskottet egentligen inte har gjort något ställningstagande här utan har ställt frågan om skogsstyrelsens avskaffande liksom på framtiden. Ja, på sätt och vis är den nog ställd på framtiden, men jag undrar ändå, om icke herr Dickson ger en oriktig tolkning av utskottets uttalande på den punkten. När nämligen utskottet säger, att det anser, att motionären icke förebragt några bärande skäl för sitt

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

yrkande, och på den grunden yrkar avslag på motionen, kan man väl knappast säga, att utskottet icke tagit ställning till motionärens yrkande. Detta utskottets ställningstagande beror, såvitt jag kan förstå, icke därpå, att man icke anser sig kunna avskaffa ett redan inrättat ämbetsverk, utan därpå, att detta ämbetsverk enligt utskottets mening har betydelsefulla uppgifter att fylla och även fyller dessa uppgifter på ett tillfredsställande sätt. För egen del har jag icke kunnat förstå den kritiska inställning till skogsstyrelsen som här givits till känna från vissa håll. Man får väl icke glömma, att detta ämbetsverk dock företräder den kanske viktigaste näringsgren vi ha här i landet. Motionären har i sin motion talat om tendenser till likriktning i samband med styrelsens tillvaro och verksamhet och gjort gällande, att det tidigare systemet, då skogsvårdsstyrelserna i länen med stöd av lokal insikt och erfarenhet fingo arbeta utan nämnvärd inblandning utifrån, avgjort vore att föredraga. Jag tycker för min del, att detta resonemang, som motionären fört i sin motion men som icke kom fram i hans nyss hållna anförande, är ganska egendomligt. Såvitt jag förstår hindrar icke skogsstyrelsen, att lokal insikt och erfarenhet får komma till sin rätt även nu. Det förhåller sig väl tvärtom så, att det råder ett mycket gott samarbete mellan skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna inom landet och att skogsstyrelsen säkerligen inom ramen av gällande bestämmelser tar tillbörlig hänsyn till de olika förhållanden som kunna råda. När motionären här talar om främmande inblandning, menar han naturligtvis icke den inblandning av utländsk makt som vi på sista tiden talat om ganska mycket, utan han menar tydligen den inblandning från samhällets sida som förekommer, och han tänker sig tydligen skogsstyrelsen som en främmande inblandning.

Jag har redan uttalat den meningen,

att skogsstyrelsen icke gjort sig skyldig till något våldförande på vare sig skogsvårdsstyrelserna inom landet eller enskilda skogsägare, utan att den handlar med all den hänsyn som är möjlig att ta under beaktande av de lagar och instruktioner som riksdagen själv har godkänt. Jag tror, att det är riktigare att säga, att skogsstyrelsen är ett mycket gott stöd för skogsvårdsstyrelserna inom landet i den verksamhet som de bedriva.

Utskottet har här redovisat de skäl, som utgjorde anledningen till skogsstyrelsens tillkomst. Med anledning av att herr Dickson sade, att vad man anført för ett antal år sedan icke var så mycket att hänvisa till, vill jag framhålla, att det ju förhåller sig så, att utskottet anser, att de skäl för skogsstyrelsens tillkomst som då anfördes också för närvarande äro hållbara. Om detta beror på att vi under vår vistelse här i riksdagen förlorat användningen av det sunda förnuftet, vill jag för min del icke uttala någon mening om. För egen del vill jag emellertid reagera mot det uttalande herr Dickson gjort på den punkten, och med dessa ord ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr DICKSON: Herr talman! Herr statsrådet framhöll, att det på grund av den utveckling som ägt rum under de senaste 25 åren, då staten blivit inkopplad på allt flera områden, blivit nödvändigt med en stor administrativ apparat. Jag kan icke vederlägga det. Det är alldeles klart, att en hel del administration behövs för allt det som statsrådet räknade upp. Det är kanske icke heller det som jag så mycket vänder mig emot.

Jag erkänner, att det även på nu ifrågavarande område måste finnas en central replipunkt för regeringen i någon form, men jag tror, att detta skulle kunna anknytas om icke till jordbruks-

Skogsstyrelsen: Avlöningar.

departementet så kanske till domänstyrelsen eller lantbruksstyrelsen. Vad jag är orolig för är, att om en sådan institution blir fristående under en självständig chef, så kommer den att växa ut i all oändlighet. Jag säger icke, att skogsstyrelsen är en kräftsvulst, men det finns även något som kallas för godartade svulster, och en sådan skulle jag vilja kalla skogsstyrelsen för. För att få bort en sådan behövs också en kniv, och det är den kniven som riksdagen icke vill ta till.

Nu skriver utskottet här, att det anser, att alla de skäl som förut funnos för att inrätta skogsstyrelsen fortfarande kvarstå och att utskottet önskar, att skogsstyrelsens arbete skall bedrivas i oförminskad omfattning. Ja, kan det, herr statsråd och ärade kammarledamöter, stanna vid att omfattningen blir oförminskad, och heller ej växer ytterligare så skall jag svälja historien. Då må det vara hänt, att en sådan enligt min mening hypertrofierad institution som skogsstyrelsen existerar. Men jag tror icke, att det stannar vid detta. Vartenda år har skogsstyrelsen kommit med krav som statskontoret och regeringen och i sin tur riksdagen prutat av på. Helt nyligen ha vi fått ett förslag, emanerande från skogsstyrelsen, om att denna skulle bli dömande myndighet. Detta lär jordbruksutskottet ha avvisat. Jag är ganska övertygad om att ett genomförande av detta förslag skulle inneburi, att en ny, skola vi säga juridisk byrå skulle inrättas inom skogsstyrelsen. Jag är icke övertygad om att det kommer att stanna vid nuvarande organisation av skogsstyrelsen, utan jag profeterar här, att denna institution kommer att bli dyrare och dyrare och att chefen inom ganska kort tid torde vara generaldirektör.

Folk inom alla läger här i landet klaga över den svällande byråkratien. Jag har här gjort ett försök att sätta stopp, som jag trodde, i bäcken — jag ser, att vi redan äro för långt ute i ån

för att kunna sätta stopp — men jag har i alla fall gjort ett praktiskt försök att sätta stopp för den svällande byråkratien. Jag kanske icke lyckas, men jag har i alla fall gjort försöket, och jag ångrar icke att jag gjort det.

I detta anförande instämde herr *Vigelsbo*.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav först propositioner beträffande det av herr Dickson under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av punkten till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till nämnda yrkande dels ock på avslag därå; och fann herr förste vice talmannen den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Dickson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren beträffande punkten 93:o) i jordbruksutskottets förevarande utlåtande nr 1 avslår det av herr Dickson under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av punkten till utskottet för ny behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit berörda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Dickson begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 138 ja och 23 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet om återförvisning av punkten till utskottet.

Härefter gav herr förste vice talmanen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr Dickson; och biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad.

Punkterna 94—105.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 106.

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

I propositionen nr 1, nionde huvudtiteln under punkten 137 (s. 194—205) hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nästa budgetår till ovannämnda ändamål anvisa ett reservationsanslag av 8 815 000 kronor ävensom medgiva att inestående skogsavgiftsmedel finge anlitas till bestridande av kostnaderna för gallrings- och stämplingskurser.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 229 av herr *Näsgård*, likalydande med II: 377 av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 9 715 000 kronor;

2) I: 132 av herr *Mannerskantz m. fl.*, likalydande med II: 217 av herr *Liedberg m. fl.*, vari såvitt anginge förevarande punkt hemställdes, att riksdagen ville till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet bevilja ett anslag av 10 000 000 kronor;

3) I: 95 av herr *Näslund m. fl.*, likalydande med II: 173 av herr *Boman* i *Kieryd m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte

a) till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 10 146 000 kronor;

b) medgiva att inestående skogsavgiftsmedel måtte få anlitas till bestridande av kostnaderna för gallrings- och stämplingskurser;

4) II: 330 av herr *Hansson* i *Skediga m. fl.*, vari hemställdes, »att till Skogsvård m. m. i årets statsverksproposition begärt reservationsanslag (punkt 137) i överensstämmelse med skogsstyrelsens förslag måtte utgå med ett med 1 331 000 kronor förhöjt belopp»;

5) I: 69 av herr *Åman*, likalydande med II: 122 av herr *Kylin* *m. fl.*, vari såvitt anginge förevarande punkt hemställdes, att riksdagen måtte besluta att tillerkänna tjänstemän vid skogsvårdsstyrelser rätt att för löneklassplacering tillgodoräkna tidigare tjänstetid i motsvarande befattning;

6) I: 48 av herr *Sundberg, Carl*, likalydande med II: 74 av herr *Jonsson* i *Malmgrava*.

Utskottet hemställde,

1) att motionerna I: 69 och II: 122 i vad de anginge förevarande punkt samt motionerna I: 48 och II: 74 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionerna I: 229 och II: 377, I: 132 och II: 217, I: 95 och II: 173 samt II: 330, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 9 015 000 kronor;

3) att riksdagen måtte medgiva att inestående skogsavgiftsmedel finge anlitas till bestridande av kostnaderna för gallrings- och stämplingskurser.

Reservationer hade vid punkten avgivits av

dels herrar *Carl Edmund Eriksson*, *Anderberg* och *Jacobson* i *Vilhelmina*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning oförändrad;

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

dels herrar *Näslund*, *Hollertz* och *Liedberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

1) att motionerna I: 69 — — — (lika med utskottet) — — — någon riksdagens åtgärd;

2) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionerna I: 229 och II: 377, I: 132 och II: 217, I: 95 och II: 173 samt II: 330, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

3) att riksdagen måtte — — — (lika med utskottet) — — — gallrings- och stämplingskurser;

dels herr *Carl Sundberg*;

dels ock herr *Gustafson* i Vimmerby.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr KYLING: Herr talman! Under denna punkt är redovisad en motion som jag har avlämnat. Den fråga motionen berör gäller rätt för tjänstemän vid skogsvårdsstyrelserna att för löneklassplacering få tillgodoräkna tidigare tjänstetid i motsvarande befattning. Den frågan är icke på något sätt ny för kammaren. Den var uppe första gången 1946. Den gången biföll denna kammare ett förslag om att dessa tjänstemän vid skogsvårdsstyrelserna — det gällde då närmast länsskogvaktarna — skulle få rätt att, när de överflyttades till civila avlöningsreglementet tillgodoräkna sig de tjänsteår de intjänat under den tid de fått sina löner från skogsvårdsstyrelserna. Första kammaren däremot stannade för Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebar, att tjänstemännen icke skulle få tillgodoräkna sig dessa tjänsteår. Det blev då icke gemensam överröstning utan i slället en sammanjämkning mellan de två besluten. Sammanjämkningsresultatet innebar visserligen någon liten förbättring, men det har i alla fall visat sig, att det upp-

kommit ett ganska kraftigt missnöje hos dessa tjänstemän och en hel massa trassel.

Nu är ju förhållandet det, att en tjänsteman, som under den tid han fick sin lön från skogsvårdsstyrelsen var placerad i högsta löneklassen, genom riksdagens beslut år 1946 fick börja om i lägsta löneklassen. Då uppkom den mycket obehagliga situationen, att just de tjänstemän, som äro uppe i låt mig säga mellanåldern och som i allmänhet ha den drygaste försörjningsbördan, faktiskt blevo placerade i samma löneklass som de nyanställda befattningshavarna. Jag minns, att riksdagen 1946 åberopade, att tillgodoräkandet skulle få prejudicerande verkan för andra grupper inom samhället. Redan då hade jag tillfälle nämna, att när exempelvis en grupp, som är betydligt större än länsskogvaktargruppen eller skogsvårdsstyrelsernas tjänstemannagrupp, nämligen folkskollärarna, inplacerades i civila avlöningsreglementet, fingo de rätt att tillgodoräkna tidigare tjänsteår. Likaså har lantmannaskolornas personal vid överflyttningen till civila avlöningsreglementet — om jag icke minns fel — fått rätt att tillgodoräkna tidigare tjänsteår.

I år föreligger ett kungl. förslag, som innebär att tjänstemännen i hushållningssällskapen också skola överföras till civila avlöningsreglementet. Då kommer ju ännu en gång denna fråga upp. Om riksdagen i dag går på det förslag, som här föreligger om att skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän icke skola bli överflyttade, komma icke heller hushållningssällskapens tjänstemän att få denna rätt, och då kan jag försäkra, att det blir ännu mer trassel och ännu mer missnöje. Visserligen ha en del hushållningssällskap redan avlönat sina tjänstemän på ett sådant sätt, att de få full täckning när de en gång bli överflyttade till civila avlöningsreglementet, men det blir den orättvisan mellan tjänstemannagrupperna inom samma

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

kategori människor, att somliga få rätten att uppflyttas därför att man icke velat fråntaga dem en inkomst som de tidigare haft, medan andra komma att praktiskt taget flyttas ned eller rättare sagt icke få tillgodoräkna tjänsteåren.

Det gäller här en ganska liten grupp tjänstemän. Det betyder ingenting för statsmakterna i detta sammanhang, om riksdagen skulle gå på det förslag som jag varit med om att väcka. Det är enligt min mening en ren rättvisesak. När jag väckte motionen 1946, vilken bifölls i denna kammare, var det många som voro tveksamma. Men det har numera efter två års tid visat sig, att motionen var i allo berättigad. Jag skulle därför vilja vädja till kammaren att nu rätta till det missförhållande som blivit råddande genom beslutet 1946.

Nu föreligger här en reservation av herr Sundberg, vari yrkas bifall till motionen. Då emellertid reservationen samtidigt tagit upp en hel del andra saker, torde det vara litet besvärligt att ställa ett yrkande om bifall till just den reservationen, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till motionerna I: 69 och II: 122 i vad angår förevarande punkt.

I detta anförande instämde herrar *von Seth, Karlsson* i Granebo, *Ståhl, Nilsson* i Kristinehamn, *Larsson* i Karlstad, *Sveningsson, Hagård, Nilsson* i Göingegården, *Stattin, Holmström, Jönsson* i Haverö, *Andersson* i Gisselås, *Jönsson* i Rosshol och *Johansson* i Norrfors, fru *Boman*, herrar *Sundström, Boman* i Kieryd och *Andersson* i Dunker, fru *Möller* samt herrar *Friberg* och *Nolin*.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! Om själva huvudfrågan på denna punkt har det varit åtskillig diskussion inom utskottet. Utskottet har nu gått emot Kungl. Maj:ts förslag, vari äskats 8 815 000 kronor, och höjt anslaget med 200 000 kronor.

Jag skall icke förneka, att en hel del skäl tala för en höjning, men det är synnerligen inkonsekvent av utskottet att, på sidan 79, uttala, att utskottet finner sig icke kunna tillstyrka en sådan betydande uppräknings av skogsvårdsstyrelsernas nettomedelsbehov som föreslagits i ett par av motionerna, samtidigt som utskottet föreslår en höjning med 200 000 kronor. Vad innebär nu detta? Visserligen har man talat här om plantskoleverksamheten, men jag skulle vilja säga, att det hela bara är en gest. Hade det verkligen funnits utsikter att med iakttagande av den sparsamhet och återhållsamhet, som bör åligga oss, gå upp till ett högre belopp, tror jag nog att utskottet skulle ha kommit med ett betydligt högre belopp än man nu gjort. I sak betyder det ingenting. Det är, som jag sade, en gest.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande vid denna punkt fogade reservationen av herrar Carl Edmund Eriksson, Anderberg och mig, vari tillstyrkes bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ärendet.

Herr LIEBERG: Herr talman! Det kanske kan vara skäl i att först framhålla, att den reservation, vilken under-tecknats av herrar Näslund, Hollertz och mig, och de reservationer, bakom vilka stå herr Gustafson i Vimmerby och herr Sundberg, i fråga om anslagsbeloppet äro praktiskt taget lika, d. v. s. tillstyrka att anslaget för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet skall höjas från cirka 9 miljoner till cirka 10 miljoner kronor.

Jag skall tillåta mig, herr talman, att till belysande av frågans vikt få referera till statsrevisorernas berättelse. Därav framgår, att även om man kan säga att en miljon är mycket pengar är besparingen uti skillnaden mellan 9 och 10 miljoner i detta fall mycket ringa i förhållande till den verksamhet som bedrivs. Och man skulle kunna

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

tillägga, att en minskning därvidlag kan få en förödande inverkan på det mål och det syfte verksamheten över huvud taget har sig förelagda.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att börja med ett litet referat av § 44 av riksdagens revisorers nu avgivna berättelse. Det heter i början: »Den snabba exploatering av den överåriga skogen, som skett i övre Norrland, nödvändiggör en avsevärd nedskärning av avverkningsbeloppen inom denna landsdel för att en ytterligare nedgång av virkeskapitalet skall kunna förhindras. Vidare ha inom hela landet många för skogarnas vård och förbättrande nödvändiga åtgärder under kristiden blivit i betydande grad eftersatta.» Jag skall efter detta citat be att få återge de statistiska siffror, som därefter följa i statsrevisorernas berättelse. Det konstateras, att medan vi ha att räkna med en produktiv skogsmarksareal omfattande cirka 22 miljoner hektar, ha vi icke mindre än 2 500 000 hektar kalmarker eller bevuxna marker med synnerligen otillfredsställande bestånd, alltså marker som kunna göras skogbärande. Därtill komma kalmarker, för vilka gälla reproduktionsplikt — de ingå alltså ej i dessa 2 500 000 — på ytterligare 700 000 hektar. Man kommer bara med de 2 ½ miljonerna upp till cirka 12 % av vår skogbärande areal, och inräkna vi de 700 000, komma vi ännu högre upp. Det rör sig alltså om mycket betydande arbetsobjekt, som framför allt skogsvårdsstyrelserna ha att handlägga.

Längre fram följer ett avsnitt, som jag utan att vilja trötta kammaren med mera citat skall be att få citera. »Det kan nämnas», säger man, »att — medan enligt verkställda undersökningar ett inhämtande inom 20 år av eftersläpningen» (märk väl: eftersläpningen) »kräver att årligen skogsodlas ca 87 000 ha — under senaste 10-årsperioden skogsodlats i medeltal endast omkring 13 000 ha.» Efter detta gå statsreviso-

terna in på att diskutera det s. k. normalprogrammet för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Man påpekar, att normalprogrammet ingalunda är ett idealprogram, alltså ett program som inom relativt kort tidrymd kan medföra de behövliga åtgärdernas genomförande, utan man förklarar vad programmet innebär, d. v. s. den relativt blygsamma omfattning det har. Det heter: »De mest elementära bristerna, väldiga arealer av kala eller med klart undermåliga bestånd bevuxna marker, som icke äro reproduktionspliktiga, beräknas enligt normalprogrammet ej bliva helt avhjälpna förrän inom femtio år. I fråga om eftersläpande reproduktionspliktiga åtgärder har räknats med att dessa skola bliva utförda inom tjugo år. Av ekonomiska skäl ansåg sig emellertid utredningen endast kunna föreslå en organisation av skogsvårdsstyrelserna, som motsvarade normalprogrammets genomförande till 65 %.» Herr talman, det är där vi äro, eller rättare sagt: det var där vi voro enligt fjolårets riksdagsbeslut med det anslag som då kom skogsvårdsstyrelserna till del.

Jag kan icke underlåta att också anföra ett litet citat ur departementschefens eget uttalande till statsverkspropositionen. Det återfinnes på s. 203. Statsrådet talar om nödvändigheten av en restriktiv prövning av utgifter i det ekonomiska läge, vari vi befinna oss, och säger följande: »Dylika synpunkter måste anläggas också på anslaget till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, som i stor utsträckning är av sådan art, att den ger resultat först i framtiden. Hur önskvärt det än vore, att styrelserna bereddes möjlighet att bedriva sin verksamhet i åtminstone samma omfattning, som nu sker, kan jag därför icke tillstyrka den härför erforderliga och av skogsstyrelsen begärda anslagshöjningen.» Statsrådet fortsätter längre ned på samma sida med att tala om att, enligt vad han under hand inhämtat, en minskning av antalet förrättningsda-

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

gar med 40 000 skulle bli nödvändig, motsvarande en begränsning av verksamheten från 65 till 55 % av normalprogrammet. Där stå vi alltså. Det föreligger ingen meningsskiljaktighet om huruvida anslaget skall kunna räcka till normalprogrammets genomförande, utan man är klar på, både från departementschefens sida och från deras sida som ha skilda meningar i anslagsfrågan — alltså reservanterna och utskottet — att anslaget kan beräknas räcka till 55 % genomförande av det s. k. normalprogrammet mot tidigare 65 %. Det är 10 % av normalprogrammet, men märk väl en betydligt större minskning av det aktuella programmet — därvidlag kommer man till närmare 20 % minskning. Om det skall gå i den takt, böra kammarens ledamöter göra klart för sig, att om man med normalprogrammet har räknat med en 50-årsperiod för att genomföra det önskvärda och att om man med 65 % effektivitet i förhållande till normalprogrammet får räkna med en tid, som är så och så mycket längre än 50 år, blir det icke bättre om man minskar resultatet med ytterligare 20 % av det aktuella programmet.

Utskottet har ju i motsats till vissa andra reservanter, som till punkt och pricka vilja följa Kungl. Maj:ts sparsamhetslinje, ökat det av Kungl. Maj:t begärda anslaget med 200 000 kronor. Jag ber endast att få påpeka — samtidigt som jag understryker att varje skärv givetvis emottages med tacksamhet — att denna höjning av anslaget precis räcker till att täcka den utgiftsökning som de ökade bensinkostnaderna medföra. Den som läser utskottsutlåtandet skall i detsamma över huvud taget icke kunna finna *någon* argumentering i sak mot vad vi reservanter anse vara riktigt. Utskottet återfaller på statsfiansiella svårigheter och förmenar, att dessa äro av sådant slag, att varje saksakal får vika inför dem. Jag har tidigare i samband med behandlingen av en

annan fråga deklarerat vår känsla av ansvar för statsfinanserna i så måtto, att vi ansågo att de utgiftsökningar, som voro av trängande art, naturligen borde kompenseras med utgiftsminskningar på sådana områden, där det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget antagligen inte komme att i sin helhet behövas eller där Kungl. Maj:ts förslag innebure upptagande av ny verksamhet till förfång för redan bedriven nyttig verksamhet — såsom fallet var i den av mig åsyftade frågan.

Jag tror att kammaren skall söka göra klart för sig eller över huvud taget reflektera litet över vad detta sparsamhetsgrepp innebär. Innebär varje utgiftsinskränkning sparsamhet i det långa loppet? Jag tror det för min del inte. Om vi vilja gå igenom hela vår budget och nagelfara de där upptagna anslagen efter angelägenhetsgrad, skola vi finna många anslag som i jämförelse med det anslag det här gäller kunna sättas i efterhand. Ingen har väl velat förneka den stora betydelsen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Jag vill alldeles särskilt sätta i fråga, huruvida det är klok sparsamhet att inskränka en sådan verksamhet. Vi få väl göra klart för oss, att vi ha förfarit med våra skogstillgångar precis på samma sätt som vi — delvis av nödtvång — hålla på att göra på så många av samhällslivets andra ekonomiska områden. Vi leva på hopsamlat kapital. Vår produktion ökas inte i samma mån som vår vilja och förmåga till konsumtion. På grund av att produktionen inte räcker till, ha vi kommit in i en utveckling av penningvärdet, som vi alla nogsamnt känna till och som vi nu försöka att så gott sig göra låter komma till rätta med. I alla händelser anser väl statsledningen att den efter bästa förmåga verkar i detta syfte. Men om man bortser från det ekonomiska livets andra områden och konstaterar att det förhåller sig på nyss antytt sätt beträffande skogen — vilket av ingen bestrides — och man

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

samtidigt gör klart för sig, vilken oerhörd betydelse skogen har för hela vårt välstånd, för hela vår ekonomiska utveckling i detta land, förefaller det mig vara en mycket kortsynt sparsamhet att i en budget, omfattande miljarder, skära ned anslaget till skogsvårdsstyrelsernas nyttiga verksamhet från 65 % till — som man har beräknat — 55 procent av det belopp som behövs för förverkligandet av det ursprungliga normalprogrammet för skogsvården.

Det finns ju även andra medel som skulle kunna tagas i anspråk för detta ändamål. Jag kan i likhet med statsrevisorerna peka på prisutjämningsmedlen. Men det är ju inte min sak att anvisa medel, utan det borde väl ha ankommit på Kungl. Maj:t, om Kungl. Maj:t hade velat åstadkomma någonting i detta fall, att bestämma varifrån pengarna skulle tagas. Jag vill bara påpeka att man, även om man hade velat hålla budgeten inom den av Kungl. Maj:t uppdragna ramen på denna punkt, inte hade saknat möjligheter att skaffa pengar för ändamålet av medel som finnas disponibla och som ändå skola komma till användning på ett eller annat sätt. När vi ha en produktion av skogsprodukter, som det är svårt upprätthålla vid och ännu svårare att höja över förkrigstidens nivå på grund av det stora uttaget ur skogarna, vilket inte bara berott på att det i vissa landsdelar funnits en abnorm procent s. k. mogen skog utan också på den forcerade vedavverkningen och en tidvis inträffande synnerligen god konjunktur för vår exportindustri, förefaller det mig knappast riktigt — det vill jag ännu en gång poängtera — att säga, att man skall inskränka de åtgärder som ifrågasätts på detta område under den motiveringen, att de inte spela så stor roll, enär det ändå dröjer så länge innan vi få nytta av dem. Detta förefaller mig tvärtom vara ett argument för att snarast möjligt sätta igång med åtgärderna i fråga och helst

inte stanna vid 65 procent av det beräknade normalprogrammet utan försöka komma ännu litet längre.

I dagens läge skall jag emellertid, herr talman, inte gå längre än till 65 procent. Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herrar Näslund m. fl. och som innebär att anslaget till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet skall utgå med ett reservationsanslag av 10 miljoner kronor.

Häruti instämde herrar *Larsson* i Karlstad och *Bränholm*.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag skall först be att få säga ett par ord med anledning av det yrkande som framställdes av herr Kyling. Det gäller frågan om övergångsbestämmelserna för de befattningshavare inom skogsvårdsstyrelserna som i och med 1947 års ingång överfördes till statstjänst.

Föregående år förekommo åtskilliga överläggningar i denna fråga, i vilka herr Kyling och jag bland andra kammarledamöter deltog. Herr Kyling gör gällande att en ändring av riksdagens beslut i denna fråga icke skulle medföra några nämnvärda konsekvenser. Jag har för min del en alldeles motsatt uppfattning. Jag tror att ett beslut i överensstämmelse med herr Kylings mening skulle medföra rätt långtgående konsekvenser, vilket jag påvisade vid frågans behandling under fjolåret. Statsmakterna ha ju när det gäller övergångsbestämmelser för befattningshavare, som komma från privat eller halvstatlig tjänst till statstjänst, knäsat vissa principer, och det är faktiskt dessa principer som ha tillämpats för skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän.

Jag övergår nu till att säga några ord om själva huvudfrågan, nämligen anslagsbeloppets storlek. Skogsstyrelsen hade i sina petita för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet äskat ett anslag på 10 146 000 kronor. Detta innebar i sin tur en väsentlig nedprutning av de be-

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

lopp som de olika skogsvårdsstyrelserna ursprungligen hade föreslagit. Kungl. Maj:t har ansett att detta bidrag bör kunna begränsas till 8 815 000 kronor. Utskottets majoritet har föreslagit en synnerligen måttlig och blygsam förhöjning med 200 000 kronor till 9 015 000 kronor, och slutligen ha de reservanter, för vilka herr Liedberg var talesman, framställt ett gemensamt anslagsyrkande på 10 miljoner.

Utskottets motivering för sin ståndpunkt är den, att utskottet i princip icke vill frånga den av regeringen igångsatta beskärningen av olika anslag, den återhållsamhetspolitik i statsbudgetärt avseende som regeringen gått in för, men att utskottet likväl främst med hänsyn till plantskoleverksamheten och fröanskaffningens stora betydelse för skogsvården dock vill höja anslaget med 200 000 kronor, ett belopp som jag vågar beteckna som synnerligen måttligt. Trots denna måttliga ökning som utskottet här föreslår och som jag hoppas att riksdagen kommer att bifalla, kunna inte vissa olägenheter undvikas. En sådan är att man måste gå in för förhöjda biträdestaxor från skogsvårdsstyrelsernas sida. Det kan ju hända, herr talman, att det med hänsyn till det prisläge, som för tillfället råder för skogens produkter, inte är så farligt att införa åtminstone tillfälligt höjda biträdestaxor. Däremot tror jag man får vara försiktig för den händelse skogspriserna skulle dala på sätt som de gjort vid flera tillfällen under förfluten tid. Men även om taxorna för biträdestjänsterna höjas, så kunna de inte höjas i sådan utsträckning att man under det kommande året kan genomföra det ursprungliga skogsvårdsprogrammet till 65 procent, vilket statsmakterna tänkt sig. Man kan med föreslagna anslagsbelopp inte räkna med att detta program skall kunna fullföljas till mer än omkring 55 procent. Nu är jag inte så alldeles övertygad om att denna siffra är fullt exakt. Det finns

omständigheter, som tyda på att man *möjligen* kan uppehålla skogsvårdsprogrammet till en något högre procentsats än 55, och det skulle i allra högsta grad vara önskvärt att så kunde bli fallet.

Då jag tagit ställning till dessa frågor i utskottet, har mot mig riktats den anmärkningen, att jag hade bort fullfölja det anslagsäskande som skogsstyrelsen ursprungligen framställt. Jag vill därför under några minuter taga upp denna fråga till belysning. Två omständigheter ha gjort att jag har stannat vid utskottets förslag, omständigheter till vilka jag för min del måste ta mycket stor hänsyn. Den ena är att när skogsstyrelsen i augusti 1947 uppgjorde sina petita, så var det inte i fullt samma utsträckning som nu känt hur ansträngt vårt ekonomiska läge i olika avseenden var. Jag vågar inte säga huruvida en kännedom om detta förhållande vid detta tillfälle hade medfört att skogsstyrelsen äskat ett mindre belopp, men det är inte otänkbart att så hade skett. Den andra omständigheten är, att vi behöva en restriktiv budgetpolitik — jag är i det fallet fullständigt överens med regeringen. Jag har i en hel rad frågor, såväl beträffande anslagen under nionde huvudtiteln som andra anslag, ansett mig böra följa regeringens restriktiva budgetpolitik. Det är därför jag anser mig förhindrad att framställa något yrkande om förhöjning av detta anslag utöver vad som för tillfället är oundgängligen nödvändigt. Det skulle nämligen inte vara konsekvent om jag i det här fallet hölle extremt på skogsstyrelsens förslag men sedan beträffande en hel rad andra i och för sig nyttiga utgiftsposter följde regeringens förslag om begränsning av utgifterna. Då jag inte kommer att begära ordet då frågorna om anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo, anslag till skogsdikningar och anslag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland komma att föredragas, vill jag här tillägga, att jag beträffande dessa

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

anslagsposter ansett mig kunna följa Kungl. Maj:ts förslag, vilket medför en betydande sänkning av de anslagskrav som ifrån myndigheternas sida ha framställts. Jag vill tillägga, herr talman, att jag hoppas att de reserverade medel, som i någon större utsträckning stå till förfogande ifrån föregående budgetår till vissa utgiftsposter beträffande skogsvården, skola kunna av Kungl. Maj:t anvisas för detta ändamål under det kommande budgetåret.

Ungefär liknande synpunkter gälla beträffande exportavgifterna på trävaror. Beträffande dessa avgifter skall jag nämna ett par siffror, som visa att läget inte är så farligt, som det vid ett hastigt påseende förefaller att vara och som kunna göra att läget ter sig litet mindre fruktansvärt än herr Liedbergs svartmålning. Det är nämligen så att Kungl. Maj:t har godkänt skogsstyrelsens förslag, att 10 miljoner kronor skola användas till återuppbyggnadsarbete för skogens del. Dessa 10 miljoner kronor skola fördelas så, att 2½ miljoner kronor skola användas för upprustning m. m. hos skogsvårdsstyrelserna, medan 7½ miljoner kronor skola gå till direkta bidrag till skogsodling och dylikt. Enligt Kungl. Maj:ts beslut har redan för budgetåret 1947/48 anvisats 250 000 kronor för skogsvårdande åtgärder. I det sammanhanget har Kungl. Maj:t anmodat skogsstyrelsen att inkomma med förslag till fördelning av ifrågavarande anslag, jag hoppas därför att Kungl. Maj:t, i den mån omständigheterna medgiva, jämväl av detta anslag ställer medel till förfogande, åtminstone i sådana fall där det kan visa sig vara oundgängligen nödvändigt.

Herr talman! Det skogligen återuppbyggnadsarbetet är ett arbete på mycket lång sikt, och det är synnerligen viktigt att de skogsvårdande åtgärderna inte eftersätts. Jag upprepar vad jag förut sade: att utskottets förslag att höja det under denna punkt upptagna anslaget med 200 000 kronor utöver

Kungl. Maj:ts förslag innebär en mycket måttlig för att inte säga blygsam ökning och att jag för min del måste finna denna ökning oundgängligen nödvändig. Det är min förhoppning att riksdagen skall godtaga utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr NORUP: Herr talman! Jag skall be att med några ord få betona angelägenheten av att möjlighet beredes skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän att efter övergången till statstjänst få tillgodoräkna sig tjänsteår i den befattning de tidigare innehaft. Det är inte tu tal om att dessa tjänstemän i och med att de blivit ordinarie statstjänstemän och fått sina löner reglerade i viss mån fått det bättre än de förut haft. Det är emellertid uppenbart att de under nuvarande förhållanden ofta bli jämställda med mycket unga män i lönehänseende. Dessa tjänstemän ha dock en mångårig erfarenhet från tjänstgöring hos skogsvårdsstyrelser och hushållningssällskap och ha säkerligen mycket större möjligheter att bedöma de olika ärenden, de skola handlägga, och komma förvisso att utföra sina arbetsuppgifter på ett bättre sätt än unga tjänstemän, som inte besitta samma erfarenhet och inte heller äro lika kvalificerade för detta arbete. Det är ju klart att ett sådant förhållande inte framkallar den arbetsglädje och den intensitet i arbetet, som dessa tjänstemän annars skulle ha ådagalagt. Dessa tjänster äro i regel inte tidsreglerade. Dessa tjänstemän ha således ingen bestämd kontorstid och deras arbetsdag är icke avgränsad av bestämda klockslag. Deras arbete sker oftast ute på fältet, och det är just det personliga intresset för arbetsuppgiften som skapar goda resultat. Under sådana förhållanden frågar man sig, om det kan vara rimligt att inte låta dessa tjänste-

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

män, låt vara att de icke tidigare varit anställda i statlig utan i halvstatlig tjänst, vid löneklassplaceringen tillgodoräkna den fleråriga tjänstetid de haft i denna sin tidigare verksamhet. Det har ju annars varit brukligt att låta tjänstemän i motsvarande läge tillgodoräkna sig sådan tjänstetid.

Jag anser att de synpunkter, som framhållits i motionen nr 122 i andra kammaren, vilken jag undertecknat, borde ha kunnat i större utsträckning beaktas. Jordbruksutskottets vice ordförande sade, att dessa frågor ha behandlats under tidigare riksdagar utan att riksdagen haft anledning att göra någon förändring. Jag tycker för min del att riksdagen borde kunna vidtaga en ändring i sitt en gång fattade beslut på grund av det berättigade i de i motionen framförda synpunkterna. Jag vill kraftigt poängtera att de krav som där framförts äro synnerligen välmotiverade.

Jag vill vidare uttala den förhoppningen — jag är tyvärr inte fullständigt insatt i frågan — att dessa tjänstemän i varje fall vid sin pensionering få tillgodoräkna tidigare tjänsteår. Hushållningssällskapens tjänstemän ha ju varit anslutna till statens pensionskassa, och detta böra de då även som skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän få vara i fortsättningen. Dessa båda av mig framförda spörsmål böra tagas under övervägande, så att dessa tjänstemän, vare sig de höra till det ena ämbetsverket eller det andra, skola ha möjlighet att få sin sak rätt bedömd. För min del anser jag att de synpunkter som framförts i motionerna nr 69 i första kammaren och 122 i andra kammaren innebära en rättvis lösning av denna fråga.

Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Kylings yrkande om bifall till motionen nr 122 i andra kammaren.

I detta anförande instämde herrar *Pettersson* i Dahl och *Onsjö*.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag tillåter mig att först säga några ord i den fråga som herr Norup talade om, nämligen frågan om länsskogvaktarnas löneklassplacering. Det är icke en riktig beskrivning av förhållandena, när man påstår att dessa blivit utsatta för orättvisa. Vi skola komma ihåg att dessa personer förut varit i enskild tjänst och därefter blivit underkastade av staten fastställt avlöningsreglemente. Därvid har bestämts att ingen skall få vidkännas minskning i tidigare åtnjutna löneförmåner. För det överväldigande flertalet betyder tvärtom övergången till detta avlöningsreglemente en väsentlig uppräknig av deras inkomster. När vi dessutom, som alla veta, ha den ordningen, att dessa personer oavsett tjänstetiden äro berättigade att innan de nå pensionsåldern komma upp till högsta löneklassen inom sin lönegrad, så måste man faktiskt säga, att vi behandlat dessa tjänstemän bättre än tidigare varit fallet vid liknande övergång från enskild till statlig tjänst. Med anledning av att herr Norup tog upp frågan om verkningarna på pensioneringen vill jag endast understryka, att frågan om löneklassplaceringen icke har någon inverkan på pensioneringen. Följaktligen måste jag tillbakavisa påståendet att i detta fall skett någon orättvisa.

Det har här påpekats att tjänstemän i hög ålder skulle komma att i löneavseende bli jämställda med mycket unga män. Men detta är ju en rent teoretisk företeelse, ty i praktiken lär detta icke komma att ske. De gamla länsskogvaktarna ha ju först kommit fram till de lediga tjänsterna, och varje annan person av yngre ålder kommer ju efter dem. Det är därför knappast tänkbart — i varje fall är det ytterst sällsynt — att en nykomling skulle komma upp till samma lön som en äldre länsskogvaktare.

Jag måste fråga mig vad det nu skulle

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

vara för mening med att riksdagen river upp sitt beslut från i förfjol. Förra året väcktes motioner i samma fråga, och riksdagen beslöt då vidhålla sin mening. Nu kommer man igen för tredje gången. Jag frågar, om någonting har inträffat. Ingenting har inträffat, ingenting annat än att flera järnvägar förstärkats och att åtgärder vidtagits, vilka medfört att denna fråga fått en större omfattning och blivit mycket mer invecklad. Vi skola komma ihåg, att dessa personer nu kommit in i den fastställda ordningen och fått sin placering. Saken är klar, och är det inte bra underligt att nu riva upp det beslut som fattades, när det var fråga om att lönegradsplacera dessa människor? Jag måste för min del säga, att det skulle verka högst egendomligt, om riksdagen gjorde detta, sedan riksdagen tidigare två år å rad med samma sammansättning övervägt och prövat denna fråga. Jag måste vädja till kammaren att vidhålla den ståndpunkt som kammaren redan två gånger förut intagit.

Jag kommer så till anslagsfrågan. Därvid skall jag börja med att taga upp ett uttryck av herr Liedberg. Han ställde den allmänna principiella frågan, huruvida en anslagsminskning i och för sig innebär sparsamhet på lång sikt. Han förklarade — och jag säger att däri har naturligtvis herr Liedberg rätt — att om man vill se dessa saker på lång sikt, mycket mycket lång sikt, borde man inte nu minska på anslagen. Men det är inte det saken gäller. Läget är i stället det, att vi nu befinna oss i en akut situation, en krissituation, där vi måste genom återhållsamhet på åtskilliga punkter söka nå fram till och bibehålla en samhällsekonomisk balans. För detta ändamål måste vi vidtaga åtgärder, som kanske på lång sikt ingalunda innebära någon sparsamhet, men som äro nödvändiga för att vi skola kunna vinna det syfte som just nu är det viktigaste. Jag menar därför att det inte går för sig att vi i dag inför de

ekonomiska frågorna intaga den ståndpunkten, att vi främst taga hänsyn till hur detta kommer att verka i en hundraårig utveckling. Vi måste taga ståndpunkt till frågan, vilka verkningarna bli i läget just nu.

Med sitt allmänna resonemang såsom utgångspunkt kommer herr Liedberg till den speciella fråga det nu gäller, och han talar om för oss — vilket vi alla veta — vilken betydelse skogstillgångarna ha för vårt ekonomiska liv och dessutom att skötseln av dessa tillgångar på många punkter inte är så tillfredsställande som den borde vara, att här pågår ett betydelsefullt upprustningsarbete o. s. v. Allt detta är riktigt, herr Liedberg. Men vi veta också att träden växa förbålt långsamt och att därför det arbete vi nu utföra kommer att leda till resultat först om 50—100 år. Om vi ett par år äro återhållsamma med skogsanslagen, kommer det att betyda att en utveckling, som omspannar 50—100 år blir försenad ett eller ett par år. Vi få väl ändå inte överdriva verkningarna av detta utan göra klart för oss att den nackdel detta kan innebära för det svenska folkhushållet är så måttlig, att vi kunna ha råd att taga den just för att i nuvarande läge göra situationen litet bättre.

När det nu gäller återhållsamhet i fråga om budgeten, sågs det från olika håll, att på den punkten skola vi inte spara, på den punkten skola vi inte vara återhållsamma o. s. v. Ja, ärade kammarledamöter, är det inte så, att på varje punkt, där jag har särskild förkärlek för anslaget, tycker jag inte att vi skola spara, på varje punkt, där jag mer eller mindre saknar intresse för saken, vill jag att vi skola spara. Men eftersom det är så att alla ha intresse för någon punkt, skulle en tillämpning av denna princip leda till att vi inte kunde visa återhållsamhet på någon punkt. Jag har beträffande den nu aktuella punkten intagit den ståndpunkten, att för skogsvårdsarbetet skall an-

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

slås lika mycket pengar för nästa budgetår som funnits tillgängliga för det nu löpande budgetåret, med tillägg för sådana automatiska kostnadsökningar, som vi inte komma ifrån. Jag har alltså intagit en ståndpunkt, som rent siffermässigt innebär status quo. Jag tror att den linjen låter försvara sig. Det är klart att herr Liedberg kan försvara sin ståndpunkt, som går ut på att vi skola hålla samma procentuella upp- rustningsgrad som förra året. Men om man vill vara återhållsam, måste man väl offra något. Behandlingen av detta anslag bör ju bli i överensstämmelse med budgetbehandlingen i stort sett, och det är väl alldeles klart att det förslag jag lagt fram står mer i överensstämmelse med vad den nuvarande situationen kräver än det förslag herr Liedberg har talat för.

Utskottet har för sin del gått på en tredje linje. Det är på två punkter som utskottsmajoriteten föreslagit högre anslag än Kungl. Maj:t har förordat. Den ena punkten gäller anskaffande av sju ridsadlar vid Flyinge. I det fallet brydde jag mig inte om att opponera mig. Jag fann att om jordbruksutskottet är så förtjust i de sju sadlarna, kan väl utskottet få dem. Men här har nu utskottet föreslagit en höjning med 200 000 kronor. Jag måste för min del säga att detta på mig verkar som en gest. Det verkar inte på något sätt sakligt grundat. Man får dock göra klart för sig att i en budget, som omsluter omkring 13 miljoner, kan ett anslag på 200 000 kronor inte spela någon avgörande roll. Men jag skall inte ge mig in i den striden. Jag vill bara sluta med att säga, att jag ändå tycker att kammaren bör kunna vara återhållsam även på den nu föredragna punkten. Jag vill vädja till kammarens ledamöter att tänka efter, om det verkligen är realskäl som ligga bakom lusten att ge mer pengar eller om det endast är känslöskäl. Jag skulle tro att det är känslöskäl. Skogen betyder så mycket för oss,

för hela det svenska folkets framtid, att vi alla känna med oss att vi skulle vilja göra vad som kan göras för att förbättra läget i det avseendet. Men om vi tänka närmare efter, måste vi få klart för oss, att — som jag förut antydde — en långsammare takt under ett par krisår inte kan spela någon roll för det svenska folkets framtid i fråga om virkestillgångarna, eftersom det endast är fråga om att en utvecklingsperiod av 50—100 år blir skjuten framåt ett par år. Vi böra alltså även på denna punkt liksom på så många andra kunna iakttaga återhållsamhet utan att behöva befara att vi göra något, som är för vårt land skadligt i det långa loppet.

Herr KYLING (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet förklarade att ingen orättvisa blivit begången mot den tjänstemannagrupp, som vi här ha att göra med, och statsrådet åberopade att just denna grupp hade fått det avsevärt bättre i förhållande till vad den hade förut. Detta bestrider jag inte på något sätt. Men denna förbättring var inte något annat än vad alla andra stats-tjänstemän i detta land fingo. Man kan alltså inte göra den jämförelse som statsrådet gjorde i detta sammanhang.

Vidare sade statsrådet att det finns andra grupper som blivit behandlade på samma sätt. Om jag då tar det exempel, som herr statsrådet själv anförde, nämligen de privata järnvägarnas överflyttning till staten, vill jag endast påpeka att de personer, som det där varit fråga om, icke blivit behandlade på samma sätt. Enligt den överenskommelse, som ingåtts mellan de privata järnvägarna och SJ, behandlas varje enskild tjänsteman från fall till fall, varvid man enligt överenskommelsen tar skäligen hänsyn till det antal tjänsteår vederbörande tidigare haft. Därför kan man inte göra den jämförelse som statsrådet här gjorde.

Dessutom säger statsrådet att det är

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

ytterligt sällsynt att en gammal man kommer i samma löneställning som en nykomling. Men det kan finnas sådana fall, och då säger jag att orättvisan är lika stor, vare sig det gäller en eller hundra personer. Det är ju principen vi måste tala om här.

Huruvida det icke är något som hänt i denna fråga sedan riksdagen tog ståndpunkt till densamma, kan det ju råda delade meningar om. Men en sak har hänt, och det är att man sett konsekvenserna av den ordning som nu gäller. Det råder också ett allmänt missnöje bland dem som beröras därav.

Till sist, herr talman, vill jag med anledning av statsrådets vädjan till kammaren att inte ändra uppfattning även för min del vädja till kammaren att inte ändra uppfattning. Ty, herr statsråd, år 1946 gick kammaren på samma linje som de nu väckta motionerna. Jag har därför anledning att vädja till kammaren att inte ändra uppfattning.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Det är riktigt, att andra kammaren icke haft samma ståndpunkt hela tiden. Men faktum är ju, att år 1946 antog riksdagen, efter gemensam votering, den ordning som nu gäller. Förra året väcktes en motion i frågan, och då ställde sig andra kammaren på den ståndpunkt som riksdagen intagit år 1946. Och det kan väl inte bestridas att det skulle bli en märklig omvälvning, om kammaren skulle intaga en annan ståndpunkt i dag.

Vad sedan beträffar frågan om villkoren för personalens övergång från de privata järnvägarna till statens järnvägar, vill jag nämna att jag från järnvägsstyrelsen fått uppgift om att det icke ges någon annan garanti än att ingen skall få minskade löneförmåner. Någon rätt att komma upp i högsta löneklass föreligger inte. Behandlingen från fall till fall kan därför givetvis inte betyda annat än att man i varje

särskilt fall måste taga hänsyn till den lön vederbörande förut haft, något som också sker beträffande läns-skogvaktarna.

Herr JONSSON i Järvsands: Herr talman! Jordbruksministern har nyss redogjort för de skäl, som för honom varit avgörande då han gjort upp sin budget och framställt de erforderliga anslagsäskandena. Det är ingen anledning att förneka, att många av jordbruksutskottets ledamöter, som ju ha mycket nära kontakt med skogsbygderna, funnit det beklagligt att jordbruksministern i sina äskanden kom så betydligt under de av skogsstyrelsen begärda beloppen. Men å andra sidan ha ju de flesta av oss inte betraktat talet om återhållsamhet bara som tomma ord, utan vi ha ansett återhållsamheten böra tillämpas även på detta område, även om vi, såsom statsrådet nyss sade, varit litet känsliga just på denna punkt. Det är därför majoriteten i utskottet trots allt kommit till den uppfattningen att man i stort sett bör följa Kungl. Maj:ts förslag. Det finns dessutom en del andra starka sakliga skäl för detta. Jag tror inte att jag särskilt behöver poängtera den situation som även i fråga om skogsbruket råder i fråga om tillgång på arbetskraft. Det är här väsentligen inte fråga om vilket anslag man beviljar eller vilken procentsiffra i fråga om normalprogrammet som man beslutar sig för, utan här är i allra högsta grad fråga om hur många lediga armar som finnas tillgängliga för skogsvården. Och för närvarande finns det inte så mycket arbetskraft tillgänglig i skogen att man kan utföra hur mycket av skogsvårdsprogrammet som helst. Jag tror man kan vara fullt tillfredsställd om arbetskraften räcker till för dessa 55 % av normalprogrammet.

Sedan är det ju så, som förut påpekats, att man räknar med att skogs-

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

ägarna själva nu skola kunna svara för en del av de kostnader, som åvila skogsvårdsstyrelserna, framför allt i fråga om utstämplingen av virke. Jag må säga att jag finner det ganska märkvärdigt om skogsägarna i en tid som den nuvarande, med de höga rotvärden som nu gälla, skulle ha statsunderstöd för att utstämpla virket i de skogar, som vederbörande av en eller annan orsak — kanske mången gång utan egen förtjänst — fått möjlighet att besitta, förvalta och uppbära vinsterna utav. Jag tror alltså att här ha skogsägarna möjlighet att svara för en betydligt större andel av utgifterna än vad de tidigare med då gällande lägre rotvärden skulle ha haft.

Detta är i all korthet några av de skäl som gjort det möjligt för mig att i stort sett ansluta mig till statsrådets åskanden. Som bekant har emellertid jordbruksutskottets majoritet sträckt sig 200 000 kr. utöver vad statsrådet föreslagit. Jag tillhör majoriteten på denna punkt; utskottets talesman, herr Andersson i Löbbo, har närmare motiverat vårt ställningstagande därvidlag. Skogsvårdsstyrelsen hade ju begärt 400 000 kr. för plant- och fröförsörjningen. Vi ansågo att man visserligen skulle kunnat pruta något härav men ingalunda alltsammans. Vi ansågo att det här är fråga om en så viktig del av den framtida skogsvården att den icke får försummas, utan att det var angeläget att medverka till ett något ökat bidrag, och vi anse även att det mesta av dessa 200 000 kr. skall tagas i anspråk just för denna sak.

Nu förstår jag att efter jordbruksministerns anförande är det många ledamöter i denna kammare som äro benägna att rösta för den reservation, som avgivits av herr Carl Edmund Eriksson m. fl., till vilken herr Jacobson i Vilhelmina har yrkat bifall. Man är benägen att göra detta för att därigenom dokumentera sin återhållsamhet i den brydsamma tid, vari landet

nu befinner sig. Jag tror dock att vi kunna vara övertygade om att det belopp som jordbruksutskottets majoritet föreslår, 200 000 kr. mer, på intet sätt är något överflöd och att även detta förslag bär återhållsamhetens prägel i mycket stor utsträckning, varför alltså ingen av dem som rösta för majoritetens förslag därigenom behöver känna sig ha gjort någon försyndelse emot den allmänna återhållsamhetspolitiken.

Jag ber, herr talman, att med vad jag här anfört få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BOMAN i Kieryd: Herr talman! Jag har tillsammans med en del partikamrater väckt en motion i denna fråga, där vi hemställt att anslaget skulle höjas till det av skogsvårdsstyrelsen äskade beloppet. Inspirationen till denna motion hämtade vi närmast ur statsrevisorernas berättelse. Herr Liedberg har citerat ett par stycken ur densamma. Jag kan inte underlåta att också citera ytterligare några meningar:

»Enligt revisorernas mening äro alltså särskilda åtgärder för skogsproduktionens höjande av nöden. De åtgärder i sådant syfte, som revisorerna i det följande förorda, torde visserligen kunna föranleda något ökat statsutgifter för skogsvården å enskilda marker, men revisorerna äro övertygade om, att — sett på längre sikt — det kapital, som nedlägges på dessa produktionsfrämjande åtgärder, skall komma att väl förränta sig. Stora krav ställas på skogsvårdsstyrelserna i fråga om propaganda, upplysning, tillhandahållande av arbetsledning m. m. för att en effektiv medverkan till en utvidgad skogsodlingsverksamhet från deras sida skall kunna åvägabringas. Fullföljandet av dessa uppgifter kommer i första hand att åvila styrelsernas skogligen utbildade personal.»

Så citerar jag ett litet stycke till: »Revisorerna måste ifrågasätta, om skogsvårdsstyrelserna hittills förfogat

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

över tillräckliga medel för att kunna bedriva sin verksamhet på mest effektiva sätt. I detta hänseende har kunnat konstateras att det normalstatförslag för skogsvårdsstyrelsernas omkostnader, som fastställdes av 1946 års riksdag och som i huvudsak även legat till grund för medelstilldelningen för budgetåret 1947/48, är baserat på kostnadsberäkningar, utförda av 1944 års skogsstyrelseutredning. Sedan dessa kostnadsberäkningar utfördes ha betydande höjningar av arvoden och traktamenten ägt rum utan att staterna blivit i motsvarande mån uppräknade. I samband med erforderliga överväganden i fråga om skogsvårdsstyrelsernas medelstilldelning synes även böra upptagas till prövning, huruvida ej en förskjutning beträffande arbetsuppgifterna bör ske såtillvida, att propaganda- och undervisningsverksamheten får intaga en ännu mera framträdande plats på skogsvårdsstyrelsernas arbetsprogram än hittills. Revisorerna förutsätta dessutom, att utförandet av åtgärder på icke reproduktionspliktiga marker understödjes i den utsträckning, som omständigheterna medgiva.»

Jag vill inte underskatta herr statsrådets vilja att nedpressa budgeten, men jag ifrågasätter liksom herr Liedberg om det är klokt att krympa så mycket på detta anslag. Enligt de uppgifter jag har fått skulle det betyda, att skogsvårdsstyrelserna skulle nödgas inskränka sitt arbete med i runt tal 40 000 förrättningsdagar. I så fall innebär det givetvis en ganska väsentlig nedskärning av de rådgivande och planläggande arbeten, som väl framför allt skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän måste utföra ute i det praktiska livet. Av den lilla broschyr (särtryck ur exportföreningens årsberättelse) jag har fått på bordet i dag framgår också vilken betydelse som skogens produkter ha för vår exportmarknad: de upptaga inte mindre än 53 % av hela exportvärdet.

Jag skall med hänsyn till den långa föredragningslistan inte ta kammarens tid mer i anspråk utan ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr Näslund m. fl.

Herr andre vice talmannen **CARL-STRÖM**: Herr talman! Vid diskussionen av detta utlåtande har man här i kammaren gått på tre olika linjer. För det första har det yrkats bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vidare har det yrkats en höjning av anslaget med 200 000 kr., och slutligen har man varit inne på vissa höjningar då det gäller lönegradsplacering för tjänstemännen i fråga.

Jag måste bekänna att då vi i utskottet diskuterade denna fråga var det ganska besvärligt att komma fram till ett avgörande, som man själv kunde känna sig tillfredsställd med. Det är uppenbart att genom den nedskärning av anslaget som föreslagits av departementschefen komma skogsvårdsstyrelsernas möjligheter att i någon mån inskränkas, och det var särskilt på grund av svårigheterna att kunna skaffa planter och dylikt för återväxten som jag gick med på det av utskottets vice ordförande uppskisserade förslaget att besluta en höjning av anslaget med 200 000 kr. Men de förslag som i övrigt framkommit här och som avse en höjning med flera hundra tusen kronor kunde jag inte gå med på i den situation, där vi nu äro, om vi mena något med att man skall försöka tillämpa större återhållsamhet i fråga om anslagen.

Vi bli ju ofta i jordbruksutskottet uppvaktade av folk, som inte fått vad de anse sig böra ha och som därför komma upp till utskottet och klaga sin nöd. Länsskogvaktarna och deras ombudsmän ha således varit uppe i utskottet, och jag måste säga att de där höllo anföranden, som vittnade om att det var förfärligt besvärligt med denna

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

nedprutning. Jag sade då till dem att det inte är så lätt för oss i utskottet att ta hänsyn till herrarnas klagomål. Skulle det inte vara bättre att uppvakta i Kungl. Maj:ts kansli? Sedan regering-
en tagit ståndpunkt är det naturligtvis ganska besvärligt för utskottet att gå in för så här betydligt ökade anslag. Jag måste därför ansluta mig till den linje utskottet här kommit fram till, nämligen ett anslag på 9 015 000 kronor. När det gäller lönegradsplaceringen för tjänstemännen i fråga har herr Kyling erinrat om, att vi här i andra kammaren ett par år tidigare gått med på den förändring han nu önskar. Det är visserligen sant, men riksdagen som sådan har i alla fall inte vågat sig in på den linjen.

Då det för ett utskott gäller att föreslå ändringar av detta slag, anser jag att man bör vara mycket försiktig. Och när både herr Norup och herr Kyling erkänna, att vederbörande fått bättre villkor och lönegradsplacering men i alla fall äro missnöjda för att de, efter vad det påstås, inte kommit i den ställning andra tjänstemän uppnått, får jag säga att någon belåtenhet med lönegradsplaceringen är det sällan man här i riksdagen får höra talas om. Visserligen sade herr Senander 1946, då vi genomförde den stora lönehöjningen över hela linjen, att då voro tjänstemännen och han belåtna, men det är den enda gång jag hört något sådant. Om inte riksdagen 1946 och 1947 ansåg sig böra gå med på dessa förändringar, är då läget i dag bättre? Är det nu anledning att till skillnad från föregående år gå med på dessa förslag? Jag tycker att det ekonomiska läge vi kommit in i sannerligen inte ger anledning till hopp om att det skall kunna avvecklas så snart.

Jag måste därför även på den punkten be att få instämma med utskottet och ber att i dess helhet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LIEBERG: Herr talman! Utan att önska förlänga denna debatt men samtidigt utan att våga uttala något bestämt löfte att bara säga några få ord, ber jag, herr talman, att i någon mån få bemöta några av de föregående talarna.

Jag vill för utskottets ärade vice ordförande framhålla att det låter sig väl sägas, att man ömmar för plantskolorna. Man vill främja en bättre tillgång på frö och plantor och därför har man gått med på att öka Kungl. Maj:ts förslag med 200 000 kr. Ja, det är en smaksak var man vill sätta in det. Jag har bara påpekat att detta räcker precis till att täcka de av bensinskattens höjning förorsakade merkostnaderna — det räcker inte till mera. Vill man då öka den verksamhet, som hänför sig till plantskolorna, får man räkna med att det sker en ytterligare minskning under Kungl. Maj:ts beräkningar på något annat område. Vi räkna här med relativt teoretiska begrepp — de 55 procenten och de 65 procenten äro inga absoluta tal, utan de äro ungefärliga beräkningar. Denna omständighet innebär givetvis att man alltid kan säga, att med det och det anslaget kan det bli mer än 55 procent. Detta är jag fullständigt ense med vice ordföranden om. Men vi kunna vara lika överens om, att ifall den exakta siffran på det kommande årets verksamhet kommer att lyda på 55 procent eller i närheten därav, så hade man fått ett helt annat tal om anslaget blivit 10 miljoner i stället för 9 miljoner. Det är om detta spörsmålet i själva verket rör sig. Om det är så att skogsvårdsstyrelsernas verksamhet kunde komma att uppehållas utöver den av Kungl. Maj:t beräknade ramen på grund av tillskott från exportavgifterna, så förmodar jag att Kungl. Maj:t inte uttalat sig så pessimistiskt om skogsvårdsstyrelsernas tilltänkta verksamhet, så att man räknat ned verksamheten från 65 till 55 procent. I så fall hade det varit

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

ganska naturligt, om utskottet givit stöd åt en framtida disponering av exportavgifter till detta ändamål. Vad utskottets vice ordförande härvidlag yttrar ger kanske ändå en liten förhoppning om att framtiden kan medföra någon justering av ett, som det förefaller mig, olyckligt beslut, om man följer utskottsmajoritetens förslag såsom det nu förelägges riksdagen.

Till herr statsrådet Sköld ber jag att få säga, att jag givetvis uppskattar att herr statsrådet ger mig rätt i att en sparsamhet för ögonblicket kan vara en dålig sparsamhet på lång sikt. Jag skall försöka att å min sida förstå herr statsrådet så långt det är mig möjligt. Jag förstår mycket väl det resonemang-
et, att här är det inte fråga om detta utan det är fråga om att just nu åstadkomma en samhällsekonomisk balans. Att det är den frågan som är avgörande i dag. Huruvida sedan skogstillgångarna äro bättre om 50 eller 100 år, den saken är inte avgörande i dagens läge. Jag förstår även ett sådant resonemang. Till detta måste jag emellertid säga, att ett sådant resonemang inte hindrar att ett beslut blir en avvägningsfråga: är det på *denna* punkt vi skola idka aktiv sparsamhet, eller skola vi tilläventyrs göra det på en *annan*? Man kan säga som herr statsrådet, att den som har förkärlek för en viss fråga tycker alltid, att det inte är *där* sparsamheten skall sättas in, utan sparsamheten skall sättas in på ett helt annat område. Om herr statsrådet menar att jag har förkärlek för skogsvården, så kan jag säga att herr statsrådet, när det gäller avvägningen av anslagen, visat mera förkärlek för jordbrukets rationalisering och de därmed sammanhängande anslagen. Jag skulle kunna uttrycka det på ett annat sätt — därmed har jag inte ställt mig negativ till jordbrukets rationalisering: Det gäller till sist frågan — jag tror att jag framhållit det tidigare i dag — om man föredrar etablerandet av

ny verksamhet framför uppehållandet av nyttig gammal sådan.

För herr Jonsson i Järvsand vill jag till slut bara framhålla en sak, när han såsom en tröstgrund för sitt eget handlande, en hugsvalelse för det egna samvetet, drar upp några motiv, som möjliggjort för honom att gå på utskottets linje. Jag tycker knappast det är relevant att draga in arbetskraftsproblemet, om herr Jonsson i Järvsand läser Kungl. Maj:ts proposition och statsrådets egna uttalanden. Det gäller inte här att föra in nya armar i arbetet, armar som kanske inte äro disponibla. Det gäller, som föredragande departementschefen själv uttryckt saken, ett anslag, som innebär *en minskning* med cirka 40 000 förrätningsdagar jämfört med beräkningen för det nu löpande året. Detta är Kungl. Maj:ts egna beräkningar, och jag har ingen som helst anledning att betvivla dem. Jag har inte heller gjort mig till målsman för den uppfattningen, att taxorna skulle vara heliga tal, som inte få röras. Det har dock inte gjorts gällande från statsrådets sida eller från något annat håll, att en justering av taxorna skulle innebära att skogsvårdsstyrelsernas verksamhet skulle kunna bibehållas — inte vid det siffermässiga status quo som statsrådet gått in för, utan vid den arbetsvolym, som jag för min del anser vara den rätt avvägda.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Herr Liedberg har ett par gånger i dag gjort antydningar om, att jag har en särskild faiblesse för rationaliseringsanslagen och därför inte tillämpar samma återhållsamhet beträffande dem som för huvudtiteln i övrigt. Jag vill då endast säga till herr Liedberg, att om vi utgå från det beslut riksdagen träffade i fråga om rationaliseringen i föl såsom en fast punkt vill jag påstå

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

— det var riksdagens avsikt att rationaliseringen skulle sättas i kraft — att det förslag jag förelagt riksdagen beträffande rationaliseringen är lika hårt nedprutat i förhållande till fjolårets intentioner, som jag har prutat på förslaget nu beträffande skogsvården, om man jämför det med riksdagens principbeslut för två år sedan. Jag vill för min del tillbakavisa, att jag mätt med olika mått.

Jag vill sluta med att säga, att herr Liedberg anser att vi inte skola spara på denna punkt. Detta kan emellertid alla säga om varje punkt, som ligger dem nära om hjärtat. Men skall man komma till ett resultat, så får man faktiskt hålla igen på alla punkter.

Herr **LIEDBERG**: Herr talman! Till herr statsrådet Sköld vill jag bara säga det, att om vi kunna komma överens om en höjning med en miljon kronor på denna punkt, så är jag fullt beredd att minska på någon av punkterna 3 och 97 i propositionen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag kan å min sida säga, att om herr Liedberg följer mig i denna punkt, så kan jag kanske också pruta en miljon kronor på rationaliseringsanslaget.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav först beträffande utskottets i den föredragna punkten under mom. 1) gjorda hemställan propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda del dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, att motionerna I: 69 och II: 122 bifölles i vad de anginge förevarande punkt; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kyling begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 106:o) mom. 1) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, att motionerna I: 69 och II: 122 bifallas i vad de angå förevarande punkt.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Rörsträkning begärdes likväl av herr Kyling, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 101 ja och 80 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså beträffande mom. 1) bifallit utskottets hemställan.

Beträffande utskottets i punkten under mom. 2) och 3) gjorda hemställanden framställde herr talmannen härefter propositioner på 1:o) bifall till utskottets berörda hemställanden; 2:o) bifall till den av Carl Edmund Eriksson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; samt 3:o) bifall i motsvarande delar till den reservation, som vid punkten avgivits av herr Näslund m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen med övervägande ja besvarad. Herr Jacobson i Vilhelmina begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande

Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

kontrapositionen äskade likväl herr Liedberg votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 106:o) mom. 2 och 3 i jordbruksutskottets utlåtande nr 1 antager bifall till den av herr Carl Edmund Eriksson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit bifall i motsvarande delar till den reservation, som vid denna punkt avgivits av herr Näslund m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 93 ja och 78 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit bifall till den av herr Carl Edmund Eriksson m. fl. avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 106:o) mom. 2) och 3) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Carl Edmund Eriksson

m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit vad utskottet i den föredragna punkten under mom. 2) och 3) hemställt.

Punkten 107.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 108.

Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

För innevarande budgetår hade till ovannämnda ändamål anvisats ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor, varav emellertid jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1947 tills vidare endast 1 500 000 kronor fått disponeras.

Under punkten 140 i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln (s. 208—209) hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1948/49 till förevarande ändamål anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 230 av herr *Näsgård* och II: 376 av herr *Andersson* i Dunker m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av kronor 2 500 000.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å de likalydande motionerna I: 230 och II: 376, till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Tjällgren* och *Gustafson* i Vimmerby.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **ANDERSSON** i Dunker: Herr talman! Vi ha nyss behandlat ett ärende om anslag till skogsvårdens befrämjande, där en del talare förklarade, att det gällde anslag, som skulle komma till gagn framför allt på lång sikt. Den fråga det här gäller, frågan om anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo, är självfallet också en fråga om ett anslag, som kommer till gagn på lång sikt, men det är samtidigt i mycket hög grad ett anslag, som kommer till omedelbart gagn för skogsdriften och vid utnyttjandet av våra skogar.

Det är av mycket stor betydelse, att vi ha sådana vägar i skogarna, att vi kunna få fram våra skogsprodukter. Ha vi inte det bli produkterna kvar där, och äro vägarna dåliga blir det mycket dyrbarare och mycket mer arbetskrävande att få ut skogsprodukterna. Har man goda vägar, kan man i ganska hög grad spara arbetskraft. Man kan utnyttja maskinella transportmedel för att få ut skogsprodukterna, vilket inte går om man har dåliga vägar. Därför menar jag, att det på denna punkt är fråga om anslag till ett verkligt produktivt ändamål. Det är ju då ganska märkligt, att man har förfarit som man gjort.

I det löpande årets budget ha vi ett anslag på 2,5 miljoner kronor för detta ändamål. Här har emellertid Kungl. Maj:t föreslagit en sänkning på inte mindre än 1 miljon kronor, en sänkning med 40 procent. Detta är, tycker jag, ganska orimligt. När man numera bygger vägar i skogarna kan man i stor utsträckning använda sig av traktorer och specialbyggda vägmaskiner för att röja och bereda dessa vägar. Det krä-

ver därför en ganska liten manuell arbetskraft att bygga användbara skogsvägar, och man kan, som jag nyss sade, spara mycken arbetskraft, om man har goda utfartsvägar för skogsprodukterna.

Här har det sagts — jag tror det var i propositionen, och det är återgivet i utskottsutlåtandet — att med det goda pris man nu erhåller på skogsprodukterna, skulle de enskilda kunna bekosta dessa vägar själva. Det är klart att de kunna bidra till kostnaderna och de göra det också i ganska stor utsträckning. Vi känna dock alla till, att om man får ett statsbidrag, även om detta i förhållande till den totala kostnaden är ganska litet, så stimulerar det intresset hos de enskilda att satsa egna pengar på sådana här företag.

De ansvariga myndigheterna — det är skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet, vilken senare institution man även kan kalla för ansvarig myndighet — ha beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till 14,8 miljoner kronor. Skogsstyrelsen har, med hänsyn till önskvärdheten av att hålla utgifterna nere, nöjt sig med att begära ett anslag på 3 miljoner kronor för ändamålet, men Kungl. Maj:t har, som jag nyss nämnde, gått ned till 1,5 miljoner kronor, d. v. s. 1 miljon kronor lägre än vi ha för innevarande år. Jag måste ännu en gång säga, att jag finner detta vara ganska orimligt, när det gäller ett ändamål som tämligen omedelbart skulle kunna ge god ränta på det nedlagda kapitalet genom minskad arbetsåtgång vid utforslingen av våra skogsprodukter.

Jag kan, herr talman, med denna motivering inte annat än yrka bifall till motionen nr 376 i denna kammare, vilken inte begär något annat än att vi skola få behålla samma anslag för nästa budgetår som vi ha innevarande år. Jag yrkar således bifall till denna motion, vilken är densamma som motionen nr 230 i första kammaren.

Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

Herr andre vice talmannen **CARL-STRÖM**: Herr talman! Jag tror kammaren håller mig räkning för om jag inte går in på någon längre motivering, när jag nu kommer att yrka bifall till utskottets hemställan.

Det är uppenbart att även detta anslag är litet i förhållande till vad som skulle behövas, och jag vill inte förneka, att det kan vålla vissa besvärligheter om man i fortsättningen skall bedriva den väg- och flottledsbyggnadsverksamhet, som man hittills bedrivit. Jag måste dock säga det, att om kammaren inte har kunnat gå med på att höja anslaget under de näst föregående punkterna, så är det nästan otänkbart att vi här skola öka anslaget med en miljon kronor. Jag tror, att vi på detta område få bedriva denna verksamhet i den mån det finns möjlighet i dessa tider med arbetskraftsbrist. Behovssumman, de 14,8 miljoner kronorna, som herr Andersson i Dunker talade om, har samlats under flera år, och det är klart att denna får avverkas under några år framåt i den mån arbetskraft och anslag bli tillgängliga.

Efter härmed avslutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 109.

Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

Kungl. Maj:ts hade i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln, punkten 141 (s. 209—210) hemställt, att riksdagen måtte till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang till behandling förehäft ett antal inom

riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionen I: 132 av herr *Manner-skantz m. fl.*, likalydande med II: 217 av herr *Liedberg m. fl.* till den del dessa motioner hänförde sig till förevarande anslag hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. anvisa ett anslag av 1 500 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 132 och II: 217, likalydande, och I: 196, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Carl Sundberg, Osvald, Hjalmar Nilsson* och *Liedberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall i förevarande del till motionerna I: 132 och II: 217, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **JÖNSSON** i Rossbol: Herr talman! Det råder väl knappast några delade meningar om behovet av kraftåtgärder för ett säkerställande av tillväxten inom skogarna i Norrland. Jag skall inte heller gå närmare in på den delen av frågan med hänsyn till de utförliga anföranden, som under en föregående punkt hållits av herr *Liedberg m. fl.* Vad jag ville fästa kammarens uppmärksamhet på är den form för skogsvårdens stimulerande som det här när-

Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

mast gäller och som egentligen endast tillämpats några få år.

Enligt skogsstyrelsens mening når man knappast några nämnvärda resultat i skogsvårdshänseende med åtgärder, som verkställas litet sporadiskt än här och än där, i den mån man kan intressera enskilda skogsägare därför. Det skogsvårdsanslag, som det nu gäller, är emellertid sammankopplat med bidrag till betesanläggningar i syfte att befria skogarna från betande djur. Genom att förknippa de bidrag till iordningställande av kulturbeten, som lämnas och som måste sägas vara rätt goda, med ett villkor om genomförande av skogsvård i hela dess vidd inom ett visst område, en by eller något liknande område, har man kunnat få de mera intresserade skogsägarna att utöva påtryckning på de mindre intresserade. Det har sålunda lyckats att åstadkomma en kraftig stimulans av intresset för skogsvården sedan 1945, då riksdagen beslöt att anslaget skulle avse alla skogar i de norrländska länen. Markägarnas intresse för utnyttjande av det norrländska skogsproduktionsanslaget har växt lavinartat, säger skogsstyrelsen. Jag kan nämna, att år 1946 uppgick antalet ansökningar om dylikt bidrag inom Jämtlands län till 46 stycken, representerande en areal av cirka 58 000 hektar, medan redan nästa år, 1947, antalet utgjorde 71 stycken, representerande en areal av 95 000 hektar. Endast inom Jämtlands län ha hittills åtgärder planerats för en kostnad av cirka 2,6 milj. kr.

På skogsvårdsstyrelsehåll är man emellertid rätt bekymrad över den inknappning, som skett dels i och med att föregående års anslag på 1,5 milj. kr. av Kungl. Maj:t nedprutades till 1 milj. kr., dels genom att det för innevarande år endast föreslås ett anslag på 1 milj. kr. för hela Norrland. Det är tydligt, att en dylik inknappning kommer att föranleda stockningar och avsevärda dröjsmål vid utförandet av de planer, som

äro uppgjorda, och detta kan medföra en nedgång i intresset för skogsvårdande åtgärder och en återgång till tidigare förhållanden — man har försökt att få hjälp till skogsvårdande åtgärder men inte lyckats, och då ger man upp.

Jag respekterar föredragande statsrådets synpunkter om att vi i nuvarande ekonomiskt bekymmersamma läge måste iakttaga sparsamhet, men här gäller det dock inte bara en skogsvård på längre sikt, utan även åtgärder som mycket snabbt kunna ge resultat. Kan man i raskare takt iordningställa kulturbeten och sålunda betesfreda den norrländska skogen, leder detta inte bara till en bättre skogsvård utan också till en ökning av livsmedelsproduktionen inom en mycket snar framtid.

Det har vid behandlingen av punkt 106 sagts, att det inte tjänar mycket till att ställa större anslag till skogsvårdsstyrelsernas förfogande, ty genom bristen på arbetskraft skulle detta endast kunna bli en gest. Men när det gäller här ifrågavarande skogsproduktionsanslag är jag livligt förvissad om att bristen på arbetskraft inte har samma betydelse som beträffande skogsvårdsstyrelsernas verksamhet i övrigt. Inte minst möjligheten att få till stånd betesanläggningar kommer att animera jordbrukarna att delta i arbetet, och det kommer säkerligen att ute på de olika gårdarna presteras många dagsverken, som annars inte skulle ha kommit skogsvården till del. Det kommer alltid att finnas tillfällen, då man kan släppa andra arbeten och i stället syssla med dessa skogsvårds- och betesanläggningsarbeten.

Med hänsyn till att det redan nu föreligger ansökningar, som sammanlagt skulle kräva ett anslag på 6,5 milj. kr., ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, i vilken föreslås en höjning av anslaget för nästkommande budgetår till 1,5 milj. kr. Med de reserverade medel på 500 000 kr., som utskot-

tet också förutsätter skola kunna tagas i bruk för ett kommande år, skulle alltså det rätt hovsamma anslagskrav på 2 milj. kr., som ställts av skogsstyrelsen, kunna tillmötesgå.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr LIEBERG: Herr talman! Även på denna punkt föreligger en reservation, till vilken jag vill yrka bifall och som innebär en uppräknig av det av utskottet föreslagna anslaget, d. v. s. från 1 milj. till 1,5 milj. kr.

Vad motiveringen för reservanternas ståndpunkt beträffar kan jag i långa stycken hänvisa till vad jag här anfört beträffande anslaget till skogsvårdsstyrelserna. Jag vill därtill bara foga en erinran om att Norrlands andel i vår export liksom dess bidrag till det svenska välståndet över huvud taget torde vara motiv nog för att man ser till att skogarna i Norrland bli skötta och förnyade så som sig bör.

Jag kan emellertid inte underlåta att erkänna, att utskottets skrivning är välvillig och i själva verket nästan innebär detsamma som reservationen, i det att utskottet rekommenderar Kungl. Maj:t att »i den mån tillgången på arbetskraft det medger» lösgöra det belopp på 500 000 kr., som för närvarande är spärrat. Sker så blir ju resultatet detsamma som motionärerna och reservanterna avsett.

Skulle kammarens beslut gå i den riktningen, att utskottets hemställan bifalles, vill jag alltså uttala både en förhoppning och en varm vädjan om att herr statsrådet måtte se till, att ifrågasvarande 500 000 kr. bli frigivna och kunna användas för det ändamål, för vilket de från början varit avsedda.

Herr andre vice talmannen CARLSTRÖM: Herr talman! Den siste ärade talarens anförande borde väl egentligen tolkas som ett instämmande i utskottets förslag, men då han ju inte framställde

Rikets allmänna kartverk: Avlöningar.
något yrkande om bifall till detta förslag, skall jag be att få göra det och hemställer alltså, att utskottets förslag måtte bifallas.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Jönsson i Rossbol begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 109:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 110—125.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 126.

Rikets allmänna kartverk: Avlöningar.
Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr LARSSON i Stockholm: Herr talman! Utskottet har under nu förevarande punkt behandlat en motion, i vilken även jag är delaktig.

Denna utskottets behandling av motionen har varit mycket välvillig, ehuru

Rikets allmänna kartverk: Avlöningar.

utskottet, av skäl som icke framgå av utskottsutlåtandet, stannat för en mer avvaktande ståndpunkt. Det rör frågan om en utvidgning av kartverkets beställningsavdelning, inrättad 1946 och med huvudsaklig uppgift att på grundval av flygfotografier förfärdiga kartor för många olika ändamål. Särskilt värdefulla äro dessa kartor för städernas stadsplaner, såväl generalplaner som regionplaner, men de äro också av värde för skogsbrukets ändamål, för vattenregleringar och på andra områden, där behov av lantmåteri förefinns. Man har med denna metod lyckats åstadkomma kartor, som med fördel kunna läggas till underlag för så exakta och detaljerade kartor som stadsplanekartor, och det har också skett med användning av mycket mindre arbetskraft, alltså mycket billigare och fortare än enligt gamla lantmåteritekhniska metoder. Jag har i motionen anfört ett slående exempel på den saken. En stad här i Mellansverige — det är Västerås — behöver kartunderlag för sin generalplan, vilket med användande av vanliga lantmåteritekhniska metoder beräknas ta en tid av åtta år och dra en kostnad av 700 000 kr. På den flygfotografiska vägen kan man skaffa detta kartunderlag på ett och ett halvt år och för en kostnad av runt 88 000 kr. Man skulle alltså på denna väg uppnå en väsentlig besparing både av pengar och arbetskraft. Icke förty har utvidgningen av den försöksorganisation, som inrättades 1946, av vederbörande statsråd avstyrkts under hänvisning till den allmänna återhållsamhet med arbetskraft, som i nuvarande läge är anbefalld.

Genom ett avslag på vad i motionen hemställes uppnår man emellertid inte någon särskild besparing av arbetskraft, ty man kan ju inte förhindra, att städer och andra kommuner, som behöva kartor för planeringsändamål, bedriva kartläggningsarbeten efter de vanliga metoderna och alltså med ianspråktagande av vida mera arbetskraft än vad den

flygfotografiska metoden påkallar. Ett avslag på motionen medför sålunda alls icke den besparing av arbetskraft, som har åsyftats, snarare tvärtom. Några statsfinansiella motiv för att avslå förslaget om en utvidgning av beställningsavdelningen finnas inte heller, ty kostnaderna för kartorna betalas av städerna, t. o. m. med någon marginal, så att statsverket får en liten vinst på saken. Dessa skäl förstärkas ytterligare därav, att det här vid förra årets riksdag under allmän anslutning antogs en stadsbyggnadslag, som ålägger städer och vissa andra kommuner att bedriva mera omfattande planeringsarbeten.

Alla dessa skäl tillsammans borde ju leda till ett bifall till motionen. Utskottet har beaktat dem, men tyvärr icke följt den linje, som vederbörande utskottsavdelning, efter vad jag hört, ursprungligen gått på och som innebar en tillstyrkan av förslaget. Utskottet har begränsat sig till att förorda, att Kungl. Maj:t måtte ta frågan om en utvidgning av beställningsavdelningen under förnyad prövning. Efter ordalagen och strängt formellt skulle detta innebära ett uppskov på åtminstone ett år med en sådan utvidgning, vilket betyder ett motsvarande uppskov med alla dessa planläggningsarbeten, som ju äro särskilt lämpliga i en tid, när någon större byggnadsverksamhet inte kan ägarum, utan man i stället bör inrikta sig på att planlägga för framtiden och den något vidare byggnadsmarginal, som man då hoppas ha.

Jag skall inte, herr talman, fresta kammarens tålmod med ett yrkande om bifall till motionen, ehuru jag icke kan erinra mig, att jag någonsin befunnit mig i ett läge, som till den grad skulle motivera ett sådant yrkande. Jag skall begränsa mig till att uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t i utskottets välvilliga instämmande i motionens motivering måtte finna uppmuntran till att inom den ram, som kartverkets inkomster och anslag med-

Socialstyrelsen: Avlöningar.

ge, företaga den utvidgning av beställningsavdelningen, som kan befinnas möjlig innan saken vid nästa års riksdag, såsom jag förmodar, i ett större sammanhang blir föremål för definitivt avgörande.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! När herr Larsson i Stockholm inte yrkade bifall till motionen, skall jag inskränka mig till att helt kort och gott yrka bifall till utskottets förslag på här förevarande punkt.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i denna punkt hemställt.

Punkterna 127—140.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 141.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Avlämnades följande propositioner, nämligen av:

herr statsrådet *Mossberg* propositionerna:

nr 196, angående anslag till svenska farmakopékommittén m. m.; och

nr 199, angående anslag till kostnader för särskild polisverksamhet för hindrande och uppdragande av spioneri m. m.; samt

herr statsrådet *Sköld* propositionen nr 197, med förslag till förordning angående frihet från utskiftningsskatt vid upplösning av Bergslagernas järnvägsaktiebolag m. fl. bolag.

Samtliga dessa propositioner bordlades.

§ 8.

Utgifter under riksstatens femte huvudtitel.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under femte

huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Socialstyrelsen: Avlöningar.

Kungl. Maj:ten hade i propositionen nr 1 under femte huvudtiteln (punkt 3, s. 3—13) föreslagit riksdagen att dels besluta, att antalet å personalförteckningen för socialstyrelsen uppförda ordinarie befattningar som kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 skulle minskas från 49 till 46 ävensom att å personalförteckningen skulle uppföras en befattning som förste aktuarie i lönegrad Ce 29 och en befattning som hemhjälpkonsulent i lönegrad Ce 27, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för socialstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49, dels ock till Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 1 520 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att antalet å personalförteckningen för socialstyrelsen uppförda ordinarie befattningar som kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 minskades från 49 till 46 ävensom att å personalförteckningen uppfördes en befattning som förste aktuarie i lönegrad Ce 29;

b) godkänna i utskottets hemställda intagen avlöningsstat för socialstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49;

c) till Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 1 518 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Oscar Olsson, Gustaf Karlsson*, fröken *Andersson*, herrar

Socialstyrelsen: Avlöningar.

Hesselbom och *Holmström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att antalet å personalförteckningen för socialstyrelsen uppförda ordinarie befattningar som kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 minskades från 49 till 46 ävensom att å personalförteckningen uppfördes en befattning som förste aktuarie i lönegrad Ce 29 och en befattning som hemhjälpkonsulent i lönegrad Ce 27;

b) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för socialstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49;

c) till Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 1 520 000 kronor;

2) av herr *Gustav Emil Andersson* utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **HOLMSTRÖM**: Herr talman! Kungl. Maj:t har föreslagit en förbättrad löneställning för hemhjälpkonsulenten i socialstyrelsen. Utskottet har icke ansett sig böra tillstyrka detta förslag. Men det är fem ledamöter, som icke ha kunnat följa utskottet i detta hänseende utan som reserverat sig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag.

För att ge en bild av hemhjälpkonsulenten och hennes arbetsuppgifter skall jag be att få göra en kort överblick över hemhjälpverksamheten i dess helhet. Denna verksamhet ledes centralt av socialstyrelsen, som också är tillsyningsmyndighet. Landstingen och motsvarande städer ha hemhjälpstyrelser för sina respektive områden, medan kommunerna ha hemhjälpnämnder, som leda den lokala verksamheten, anställa hemvårdarinnor, fördela dem på hemmen o. s. v.

Redan benämningen hemhjälp säger ju, vari själva arbetet består. I de hem,

där husmodern blivit satt ur funktion av en eller annan anledning, sjukdom, barnsbörd o. dyl., kan hemvårdarinnan träda till. Denna verksamhet har varit till stor välsignelse såväl i städerna som på landsbygden, och den betraktas nu som oersättlig. Utvecklingen av densamma har också gått mycket fort. År 1944 fanns det 500 hemvårdarinnor, år 1945 1 000, år 1946 1 500, år 1947 2 000 och för år 1948 uppgår antalet till 2 500.

Utbildningen av hemvårdarinnor sker vid 15-månaderskurser, fördelade på 10 skolor, samt dessutom vid 30—40 olika 3-månaderskurser, anordnade vid lant-hushållsskolor o. d. Och därmed kommer jag in på hemhjälpkonsulentens arbetsuppgifter. Hon har just att leda hela denna utbildning. Hon har också att sköta rekryteringen av kåren och propagandan därför. Hon bär ansvaret för kursernas skötsel och ekonomi liksom för alla bidrag därtill. Hon har att utöva en mycket omfattande inspektions- och instruktionsverksamhet.

Det är alltså ett självständigt och mycket omfattande arbete, som hemhjälpkonsulenten har, och hon är också direkt föredragande inför socialstyrelsen rörande alla dessa arbetsuppgifter. Men när det gäller avlöningen sitter hemhjälpkonsulenten i samma lönegrad som en ung tjänsteman kommer upp till utan att ha gjort något självständigt arbete.

Detta är orättvist. Jag ber därför att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket är detsamma som reservanternas.

Häruti instämde herr *Hagård*, fru *Möller* och fru *Ewerlöf*.

Herr **ERIKSSON** i Stockholm: Herr talman! Reservanternas talesman har ju så pass utförligt talat om vilka arbetsuppgifter som åvila här ifrågasvarande tjänstinnehavare, d. v. s. hemhjälpkonsulenten, att den saken borde vara klar för kammarens ledamöter. Jag skall därför inte ingå därpå.

Det är självfallet att man kan ha olika

Socialstyrelsen: Avlöningar.

uppfattning om värdesättningen av en tjänst, och det är ju också närmast detta som tvisten gäller i föreliggande fall. Såsom den föregående ärade talaren framhöll, har Kungl. Maj:t nu ansett, att tjänsten under den gångna tiden ökat i omfattning och betydelse på ett sådant sätt, att en uppflyttning från lönegrad Ce 24 till Ce 27 vore motiverad. Utskottet erinrar i sitt utlåtande om att denna fråga redan 1946 var föremål för riksdagens behandling. Socialstyrelsen hade även då föreslagit en motsvarande lönegradsuppflyttning, men föredragande departementschefen förklarade, att han ansåg sig icke kunna för det dåvarande tillmötesgå framställningen. När statens lönenämnd sedan på hösten 1947 hade att behandla frågan, uttalade nämnden som sin mening, att det borde ytterligare anstå med ett slutligt ställningstagande till den ifrågasatta uppflyttningen.

Det är således den sakkunniga instansens uppfattning i frågan. Jag vill erinra om att lönenämnden dock har den mest vidsträckt erfarenhet av jämförelser olika tjänster emellan som någon institution i detta land kan ha, och när lönenämnden gör ett så bestämt uttalande, som den här gjort, är det ganska självfallet, att statsutskottet ansluter sig därtill.

Detta är i korthet motiveringen till att statsutskottet i detta avseende har frångått Kungl. Maj:ts förslag. Jag vill tillägga, att enligt min mening gjorde nog inte den ärade föregående talaren full rättvisa åt andra tjänster, när han framhöll att det inte vore riktigt att här ifrågavarande tjänsteinnehavare inte hade högre löneställning än tjänstemän, vilka inte utföra något självständigt arbete. Jag förmodar att han avsåg befordringsgången för amanuenser, vilka ju efter fem års tjänst sluta i 24:e löneklassen. Jag vill emellertid erinra om att begynnelselöneklassen för hemhjäpkskonsulenten är den 24:e och att jämförelsen således haltar.

Lönesiffrorna kunna också vara av ett visst intresse i detta sammanhang. Begynnelselönen i 24:e lönegraden är 955 kr. i månaden, inklusive nu utgående rörligt tillägg, och slutlönen är 1 119 kr. Jag tycker att dessa lönesiffror äro så pass höga, att det inte är omotiverat, att vederbörande tjänsteinnehavare utför arbetsuppgifter av det slag som den föregående talaren omnämnde.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr HOLMSTRÖM: Herr talman! Jag vill bara tillägga, att jag har gjort jämförelser med en hel mängd tjänstemän, som sitta och utföra vanligt rutinarbete. Jag försökte också i mitt anförande noggrant klarlägga, att när det gäller hemhjäpkskonsulentens verksamhet är det inte fråga om vanligt rutinarbete, utan om en självständig, mångsidig verksamhet, som ställer stora krav just på vederbörandes omdöme. Hemhjäpkskonsulenten måste t. ex. resa omkring i landet och hålla föredrag samt se till hela hemhjälpverksamheten.

Jag anser att hemhjäpkskonsulenten skall värderas efter det maktpåliggande arbete som hon har.

Herr ERIKSSON i Stockholm: Herr talman! Jag vet ju inte vad herr Holmström menade med »vanligt rutinarbete», men jag vill konstatera, att herr Holmström aldrig har, såvitt jag märkt, uppträtt här och framhållit, att utövarna av sådant rutinarbete ha placerats i en för hög löneställning. Det borde väl dock närmast ha varit konsekvensen av det anförande som herr Holmström nu senast höll.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna, vid punkten fogade re-

Interpellation i anledning av försenade leveranser av konstgödsel till jordbrukarna, m. m.

servationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Holmström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 86 ja och 65 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 4—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande förevarande utlåtande och övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 9.

Avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 140, med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m., nämligen av

herr *Rubbestad m. fl.*, nr 492,
herr förste vice talmannen *Magnusson m. fl.*, nr 493,
herr *Thorell m. fl.*, nr 494 samt
herrar *Persson* i Svensköp och *Ståhl*, nr 495.

Vidare avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 184, angående inrättande av en arbetarskyddsstyrelse och förstärkning av yrkesinspektionen m. m., nämligen av

herr *von Friesen m. fl.*, nr 496,
herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.*, nr 497 och

herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.*, nr 498.

Härpå avlämnades följande motioner, nämligen av herr *Hæggbloom m. fl.*, nr 499, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, angående social jordbrukskreditgivning m. m., samt

herrar *Hæggbloom* och *Jonsson* i Malmgrava, nr 500, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 187.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 10.

Interpellation i anledning av försenade leveranser av konstgödsel till jordbrukarna m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr CARLSSON i Bakeröd, som anförde: Herr talman! Inför det nu påbörjade vårarbetet stå jordbrukarna, åtminstone i vissa områden, i en besvärlig situation på grund av svårigheten att skaffa konstgödning, i främsta rummet superfosfat. Sålunda har Västra

Interpellation angående åtgärder för bättre relation mellan antalet ordinarie och extra ordinarie tjänstemän inom statsförvaltningen.

Sveriges lantmäns centralförenings avdelningskontor i Uddevalla hittills endast fått 15 procent av den behövliga och rekviderade kvantiten för Bohuslän på 800 ton. Att detta icke berott på för sent inlämnade rekvisitioner framgår därav, att föreningen började skicka in sina rekvisitioner redan i januari månad för att vara säker om leverans i rätt tid. Efter flera påstötningar hade föreningen fått löfte om att partiet skulle expedieras omedelbart efter påsk, men ännu har detsamma icke hörts av.

Efter en ganska riklig nederbörd är det hög tid, att konstgödningen kommer ut på åkrarna, om den skall bli till någon nytta för årets skörd, och därför är en lösning av denna fråga både viktig och brådskande. Då man inte hört talas om någon egentlig brist på superfosfat, måste andra orsaker ligga bakom de försenade leveranserna. Men om det skulle vara otillräcklig tillgång på denna vara, borde en någorlunda rättvis kvottilldelning mellan olika områden kunna åstadkommas utan längre dröjsmål.

Med stöd av det anförda får jag hemställa om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få rikta följande frågor:

Har herr statsrådet lagt märke till de förseningar som uppkommit beträffande leveranserna av konstgödning, främst superfosfat, till jordbrukarna?

Om så är fallet, är statsrådet villig medverka till en snabb och rättvis fördelning av befintliga lagertillgångar av superfosfat på olika landsdelar?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Interpellation angående åtgärder för bättre relation mellan antalet ordinarie och extra ordinarie tjänstemän inom statsförvaltningen.

Ordet lämnades på begäran till

Herr OSTERMAN, som yttrade: Herr talman! I ett av 1945 års lönekommitté avgivet betänkande, SOU 1946: 48, föreslås, att relationen mellan antalet ordinarie och extra ordinarie tjänstemän borde bli föremål för prövning. Kommittén erinrade om att tidigare den extra ordinarie formen nästan uteslutande använts för rekrytering av ordinarie tjänster, medan den numera i väsentlig grad tillämpas på tjänster av stadigvarande natur, som icke äro att hänföra till utbildnings- eller prövningstjänster.

Den 1 juli 1947 trädde bestämmelser i kraft om en normerad befordringsgång för skriv- och kontorsbiträden i statsförvaltningen, som är avsedd att föra till ordinarie kontorsbiträdestjänst efter 7 år från anställningens början. Denna reglering har skapat en avsevärd förbättring i relationen mellan extra ordinarie och ordinarie för denna stora kategori befattningshavare. Men fortfarande kvarstår angelägenheten av att åstadkomma en förbättring för tjänstemän i mellangrader och högre.

För att belysa relationen mellan ordinarie och extra ordinarie tjänstemän inom några ämbetsverk kan följande anföras: byggnadsstyrelsen har över 8:e lönegraden blott 25 % ordinarie tjänster, kontrollstyrelsen omkring 30 %, medicinalstyrelsen omkring 30 %, riks-försäkringsanstalten omkring 40 % och socialstyrelsen omkring 30 %. Som lönekommittén påpekade kan man inte anse, att den stora icke ordinarie personalen i dessa större ämbetsverk har uppgifter av mindre varaktig natur. Det finns i dessa verk många tjänstemän som trots oförvitlig tjänst i bortåt 20 år och efter befordring i normal takt icke nått en ordinarie befattnings.

I löneavseende äro numera ordinarie och extra ordinarie tjänstemän inom samma lönegrad likställda, och även extra ordinarie tjänstemän äro tillförsäkrade pension, och ur denna syn-

Mödrahjälp.

punkt kan uppdelningen av tjänstemän i ordinarie och extra ordinarie tjänstehavare synas irrelevant. Emellertid är det givetvis för den enskilde av stor betydelse, att han garanteras en säkrare ställning i olika avseenden än som tillkommer en extra ordinarie tjänsteman; och ur statens synpunkt är det också ett intresse, att härigenom statstjänsten göres mera lockande. Man har också tidigare räknat med att ungefär $\frac{2}{3}$ av personalen i ett ämbetsverk bör vara ordinarie.

Med hänvisning till vad ovan anförts anhåller jag att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för att åstadkomma lämpligare relation mellan antalet ordinarie och extra ordinarie tjänstemän inom statsförvaltningen?

Denna anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.57 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 7 april.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Herr andre vice talmannen anmälde, att överläggningen rörande statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner nu komme att fortsättas.

*Punkten 13.***Mödrahjälp.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln (punkt 14, s. 36—38), föreslagit riksdagen att till Mödrahjälp för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till be-

handling förehaft en inom andra kammaren av fru *Rönn-Christiansson m. fl.* väckt motion (II: 82), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att till mödrahjälp anvisa 17 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 82 till Mödrahjälp för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fru RÖNN-CHRISTIANSSEN: Herr talman! Den motion som föreligger bygger på uppgifterna i det av socialstyrelsen i augusti 1947 framlagda förslaget angående beräkning av medelsbehovet för mödrahjälp för budgetåret 1948/49. I nämnda skrivelse framhålles att antalet ansökningar om mödrahjälp oavslått stigit. Man beräknar att under åren 1944—1946 omkring 65 000 ansökningar beviljats. Det genomsnittliga belopp, som beviljats i mödrahjälp, har även stigit. För ett vart av budgetåren 1943/44—1945/46 uppgick sålunda det

Mödrahjälp.

genomsnittliga beloppet till respektive 189, 204 och 217 kronor. Under första hälften av kalenderåret 1946 utgjorde samma belopp 221 kronor och under andra hälften av samma kalenderår 228 kronor. Likaså framhåller socialstyrelsen, att på grund av det försämrade penningvärdet från år 1947 tillämpats generösare principer av mödrahjälpsnämnderna. Till följd härav beräknas, att det genomsnittligt beviljade beloppet per ansökan kommer att stiga med cirka 20 % i förhållande till 1946. Genom att fastslå dessa fakta kommer socialstyrelsen till den uppfattningen, att anslaget till mödrahjälp för budgetåret 1948/49 bör beräknas till 17 miljoner kronor.

Utskottet anför nu, att motionärerna förmoda att utgifterna till mödrahjälpen komma att stiga under nästa budgetår. Detta är inte bara en förmodan av motionärerna, utan som jag anført härstamma uppgifterna från en sådan institution som socialstyrelsen. Men givetvis kan även lekmannen med bestämmdhet påstå, att behovet kommer att bli än större nästa år, särskilt med tanke på prisskruven, som är i gång uppåt.

Stora förhoppningar hade av kvinnorna ställts på det av socialvårdskommittén i februari 1946 avlämnade förslaget till statliga moderskapsbidrag. Då detta förslag tyvärr hör till de skrinlagda reformerna, synes det mig som om detta uppskov även borde tala för att anslaget till mödrahjälpen höjdes.

Departementschefen har för sin del anført att de allmänna barnbidragen, som utbetalas från och med i år, skulle komma att i viss utsträckning minska behovet av mödrahjälp. Till ett sådant uttalande kan jag av flera skäl inte ansluta mig. Dels ha ju som bekant livsmedelsrabatterna slopats, och dels synes den standardförbättring, som avsågs med de allmänna barnbidragen, icke böra förringas till sitt värde för den grupp hjälpbehövande, som det här är fråga om.

Utskottet anför även som motivering för att avslå motionen, att svårigheterna att erhålla tillförlitliga beräkningar äro mycket stora, och att tillräcklig anledning icke synts föreligga att frångå Kungl. Maj:ts förslag. Räcker det inte för utskottet, att socialstyrelsen har presenterat fakta i saken? Inte heller kan väl utskottet stå främmande för den oerhörda dyrtid vi leva i och som sannerligen inte visar tendenser att försvinna. Följden av att utskottet avslår motionen blir att den generösare behandling, som mödrahjälpsnämnderna på senare tid givit de sökande, kommer att upphöra. Med hänsyn till att bidragen från den statliga mödrahjälpen äro starkt behövsprövade synes det mig, att en dylik generositet är synnerligen motiverad i rådande läge och särskilt när det är fråga om bidrag av den sociala angelägenhetsgrad det här rör sig om.

Då jag sålunda inte funnit att utskottet anført några bärande skäl för avslag på motionen, skall jag be att få yrka bifall till densamma, vilket alltså innebär en ökning av ifrågavarande anslag med 2 miljoner kronor från 15 miljoner till 17 miljoner kronor.

Herr FORSBERG: Herr talman! Bland dem som närmare känna till förhållandena råder det ingen tvekan om att många tusentals husmödrar känna stor tacksamhet för att denna reform om mödrahjälp genomförts. Det är klart, att man till en början vid reformens genomförande måste känna sig för, när det gällde att bedöma, hur man på bästa sätt skulle kunna lämna den hjälp som behövdes. Därvid ägde kontakt rum mellan mödrahjälpsnämnderna och socialstyrelsen för att söka utfinna en lämplig väg för detta arbete. Detta visade sig vara till nytta. Sedan har man emellertid tydligen inom tillsynsmyndigheten, socialstyrelsen, ansett att man inte längre hade behov av denna kontakt med mödrahjälpsnämnderna. I stäl-

Mödrahjälp.

let skickade man vid något tillfälle för något år sedan ut en kvinnlig tjänsteman från socialstyrelsen, som glädjande nog kom underfund med att det fanns vissa nämnder i landet, där man var litet för snål, och därför framhöll, att man borde rucka bidragen litet uppåt. Statistiken från de olika länen visade också, att det var behövt med en lämpligare avvägning av bidragen i en del län, så att hjälpen till vederbörande där blev bättre. Man var med andra ord enligt min bestämda mening mycket njugg, när det gällde att hjälpa dessa mödrar. Att detta påpekades för nämnderna var mycket bra.

Sedan gick tiden, och vi kommo fram till 1947. Under den tid som gått hade det ju blivit ett helt annat penningvärde och ifrån socialstyrelsen skickades det ut cirkulär, vari framhölls, att det med hänsyn till den levnadskostnadsökning som inträffat borde bli något generösare bidrag än tidigare. Samtidigt som detta cirkulär skickades ut, sände man också ut en tabell, där man angav hur stort bidrag, som borde utgå vid olika inkomstbelopp, och även när hjälp inte borde utgå. Några normgivande bestämmelser funnos inte där angivna, utan man skulle i regel lämna bidrag i enlighet med denna tabell. Emellertid bör ju vem som helst kunna förstå, att när det gäller att hjälpa människor i ett beträngt läge, är det inte alltid så, att hjälpbehovet är större för den som har exempelvis 4 000 kronors inkomst än för den som har 5 000 kronors inkomst. Sådana omständigheter som exempelvis sjukdom etc. och utgifter i samband med att ett barn kommer till världen kunna ju påverka hjälpbehovet. Jag tänker härvid särskilt på förhållandena på landsbygden. Det går enligt min mening inte att tillämpa en sådan metod som att låta en tabell vara avgörande. Tidigare var frågan om att använda en sådan metod uppe till diskussion vid en konferens. Vi, som hade erfarenhet av detta, sade emellertid be-

stämt ifrån att det inte fick skickas ut något cirkulär angående användning av tabell i detta fall, eftersom det inte går att bedöma de olika fallen efter en mall. Den gången tog man hänsyn till vad vi sade, och det kom inget cirkulär av sådant innehåll, men nu har det kommit. Det skedde 1947.

Det underliga är, att den myndighet, som gjort upp denna tabell, inte ens själv har kunnat följa den, men man begär, att nämnderna i landet skola göra det. Det har nämligen i en del fall inträffat, att när en nämnd beslutat i enlighet med denna tabell och beslutet överklagats, har socialstyrelsen företagit ändring. Vid sådant förhållande kunna ju inte nämnderna veta, hur de skola handla, eftersom tydligen tabellen inte kan vara rättesnöre.

Jag talade om att man tidigare skickade ut en kvinnlig tjänsteman från socialstyrelsen, som sade till nämnderna att de skulle vara litet generösare. Även av 1947 års cirkulär har man fått det intrycket, att detta var socialstyrelsens uppfattning. Men nu har man från socialstyrelsen skickat ut en annan kvinnlig tjänsteman, som sagt till nämnderna, att de skola minska och spara. Med anledning därav tillåter jag mig fråga: Vart skall det ta vägen, när man har en myndighet, som lämnar sådana meddelanden? Vad skola nämnderna över huvud taget rätta sig efter? Det är litet svårt att kunna veta, när inte ens socialstyrelsen själv har kunnat skaffa sig några linjer att gå efter. Hur skall man under sådana förhållanden kunna begära att de, som skola tillämpa en sådan reform som denna i det verkliga livet, skola kunna komma någonstans? Jag har på sin tid haft respekt även för socialstyrelsen. Den respekten är slut. Jag kanske kan återfå den respekten, när socialstyrelsen lämnar meddelanden av ett annat slag än i detta fall skett. Vart skall det ta vägen, när denna tillsynsmyndighet skapar villrådighet ute i landet? Jag skall

Mödrahjälp.

be att få upprepa, att man inte kan klara detta med ett tabellsystem. Man borde naturligtvis ha litet aktning för dessa personer, som äro placerade här uppe i Stockholm, men de känna tydligen inte till förhållandena ute i landet såsom de borde göra. Det skulle säkerligen bli mycket bättre och förnuftigare ordnat, ifall de talade med oss landsbygdsrepresentanter och toge goda råd i stället för att göra på det sätt, som de gått till väga i detta avseende.

Jag vill inte och anser inte, att man i dagens läge behöver yrka på en höjning av detta anslag, därför att i fråga om användningen av anslaget är ju förhållandet det, att de människor, som befinna sig i det läget, att det föreligger ett uppenbart behov av hjälp, skola enligt lagen ha hjälp och om det därvid skulle gå åt mer än 15 miljoner kronor av anslaget, är det ingenting att göra åt det. Man behöver sålunda inte med anledning av motionen öka beloppet.

Det är klart, att man kanske kan utgå ifrån, att vad utskottet anfört måhända i något fall kan ha sin lilla betydelse någon gång i framtiden. Jag har emellertid velat reagera mot de råd och anvisningar, som lämnats av socialstyrelsen i ämnet, och velat framhålla, att de inte äro ägnade att inge aktning för denna styrelse.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru **RÖNN-CHRISTIANSSON** (kort genmäle): Herr talman! Herr Forsberg omnämnar det stora behov som finns. Likaså påtalade han det försämrade penningvärdet, och det är väl det, som varit rättesnöret för socialstyrelsen, när den framlagt och motiverat sitt förslag om förhöjt anslag.

Om nu herr Forsberg tycker, att socialstyrelsen handlar inkonsekvent, må det vara en sak mellan mödrahjälp-

nämnderna och socialstyrelsen, men i dagens sakfråga, där det gäller det högre anslaget till mödrahjälp, rimmar ju socialstyrelsens förslag med det av herr Forsberg omnämnade stora behovet och försämrade penningvärdet. Logiskt sett borde väl därför herr Forsberg ha slutat sitt anförande med ett instämmande i motionen, som syftar till det högre anslaget.

Herr **ERIKSSON** i Stockholm: Herr talman! Den kritik av socialstyrelsens verksamhet på detta område, som herr Forsberg levererade, har inte kommit till utskottets kännedom. Jag vet sålunda ingenting om detta, och jag har inte heller någon som helst anledning att på något sätt ingå i svaromål eller försvara ämbetsverkets åtgöranden i frågan. Jag förmodar, att herr Forsbergs anförande kommer att läsas av vederbörande och föranleda de åtgärder, som den ärade talaren åsyftar.

Jag kan fatta mig ganska kort i sakfrågan. Herr Forsberg har redan berättat den. Det tycks vara förborgat för den ärade motionären på göteborgsbanken, att detta är ett förslagsanslag. Kostar det 17 miljoner kronor, får man rekquirera 17 miljoner kronor, och kostar det 15 miljoner kronor, behöver man inte rekquirera mera. Den enskildes rätt trädes sålunda inte på något sätt för nära genom den beräkning av anslagsbeloppet, som Kungl. Maj:t gjort och som utskottet biträtt. Här föreligger sålunda inte något som helst förslag om lagändring. Den författning som gäller skall fortfarande att gälla under det budgetår varom vi tala. Utskottet har inte givit några direktiv, som innebära ändrade grunder för tillämpningen, och vid sådant förhållande kan ingens rätt trädas för nära på grund av anslagsberäkningen i detta fall.

Jag ber att för övrigt få hänvisa till utskottets kortfattade motivering och yrkar bifall till utskottets förslag.

Allmänna barnbidrag.

Fru RÖNN-CHRISTIANSOON: Herr talman! Utskottets talesman upplyste mig om att det är ett förslagsanslag. Det vet jag, att det är, men jag vet också vad direktiven betyda för mödrhjälpnämnderna. Det finns nämnder, där det sitter generösa människor, och det är inte i första hand för dessa nämnder som direktiven ha betydelse. Men det finns andra mödrhjälpnämnder, där man skjuter sparsamheten framför sig och avslår ansökningar, och det är för dessa nämnder som det vore angeläget, att man finge direktiv härifrån om att man har att röra sig med en större summa, i stället för att man nu skall uppmuntra dessa nämnder i ett ofta missriktat sparsamhetsnit.

Utskottets talesman berörde inte vad jag i mitt första anförande sade i anledning av utskottets uttalande om att man inte kunde få säkra uppgifter, nämligen att socialstyrelsen väl i alla fall är en institution, vars faktiska uppgifter man kan lita på.

Jag har, herr talman, all anledning att vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen var härmed slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 14—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.**Allmänna barnbidrag.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, (punkt 25, s. 48 och 49), föreslagit riksdagen att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 420 000 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första

kammaren av herr *Wahlund m. fl.* (I: 52) och den andra inom andra kammaren av herr *Carlsson* i Bakeröd *m. fl.* (II: 95), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta anvisa ett förslagsanslag å 1 650 000 kronor till ersättning till kommunerna för deras arbete i anledning av de allmänna barnbidragen under budgetåret 1948/49.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 420 000 000 kronor;

b) att motionerna I: 52 och II: 95 ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Rubbestad* och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa

a) att riksdagen — — — 420 000 000 kronor,

b) att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 52 och II: 95 till Ersättning till kommunerna för utbetalning m. m. av allmänna barnbidrag för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 943 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Under denna punkt ha vi det största anslag som finns på denna huvudtitel. Det gäller de allmänna barnbidragen, och det slutar på en summa av 420 miljoner kronor.

I samband med beslutet om de allmänna barnbidragen i fjol fick riksdagen ta ställning till en motion om att kommunerna skulle få ersättning för det arbete, som barnvårdsnämnderna ha med utanordnande av dessa barnbidrag. Riksdagen biföll motionen och anhöll, att Kungl. Maj:t ville ompröva frågan om ersättning till kommunerna för kostnader i anledning av de allmänna barnbidragen och för riksdagen framlägga förslag härom. Nu har departementschefen i innevarande års statsverksproposition anmält, att förut-

Allmänna barnbidrag.

sättningar för att ta ställning till detta spörsmål enligt hans mening inte föreläge, förrän bestämmelserna angående ifrågavarande bidrag varit i tillämpning någon tid och erfarenhet därigenom vunnits beträffande kommunernas kostnad för administration och bidragsverksamhet.

Det är visserligen sant, att det inte har varit någon lång tid som denna anordning har existerat och kommunerna alltså haft utgifter för detta ändamål, men man har ändå vissa möjligheter att göra en del beräkningar om kostnaderna. Man kan t. ex. göra jämförelser med vad som betalas till statliga inrättningar för utbetalande av dessa bidrag. Postverket skall ju ombesörja utbetalningen till de olika bidragsmottagarna. Där har man fastställt ett belopp för varje utbetalning av 30 öre per styck. Det betyder 1 krona 20 öre för varje bidragsmottagare. Det föreligger också i år en motion, vilken går ut på att till kommunerna skall utanordnas ett belopp av 1 krona för varje barn, som får barnbidrag.

Då vi i utskottet diskuterat detta, har jag försökt finna en medellinje och få till stånd en kompromiss mellan dem, som inte vilja vara med om något för närvarande, och motionärerna. Motionärernas anslagsyrkande avser ett belopp av 1 650 000 kronor. Det blir beloppet, om bidraget skall beräknas efter antalet barn. Jag försökte då i utskottet få till stånd ett beslut om att för varje *bidragsmottagare*, alltså målsman för barn, skulle utgå bidrag med 1 krona per år för arbetet i fråga. Jag har nämligen kommit till den uppfattningen, att det är mycket rättvisare att utanordna denna ersättning i förhållande till antalet mottagare än i förhållande till antalet barn, ty det är självklart att om en familj består av 5, 6, 7 eller 8 barn är besväret inte så mycket större för barnvårdsnämndens ordförande än om det gäller bara ett barn. Därför är det säkerligen rimligare att gå på denna linje

och betala för varje bidragsberättigad i stället för att betala för varje barn, och det medför också, att man kan sänka beloppet i fråga med inte mindre än ca 700 000 kronor. I stället för de av motionärerna begärda 1 650 000 kronorna skulle man för budgetåret 1948/49 inte behöva mer än 943 000 kronor.

Jag anser, att när postverket skall ha en ersättning av kr. 1:20 per utbetalning vore det inte mer än rimligt, om också kommunerna kunde få denna ersättning av 1 krona för sitt besvär. Det är självklart, att kommunerna ha väntat mycket ivrigt på dessa bidrag. Det är därför jag anser, att det vore lämpligt, att man redan nu ginge in för ett beslut i denna fråga. Jag tror inte, att beloppet ligger i överkant, men jag tror, att det är av den storleksordningen, att kommunerna böra kunna vara tillfredsställda med det.

Jag har därför vid denna punkt fogat en reservation, som just syftar till det jag här redogjort för, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Häruti instämde herr *Andersson* i Dunker.

Herr **ERIKSSON** i Stockholm: Herr talman! Det är självklart, att utbetalningen av barnbidrag förorsakar kostnader, och det är också självklart, att dessa kostnader skola bekostas av samhället, men som jag framhöll i vederbörande utskott i fjol, kan jag inte förstå, att det är en så väsentlig fråga, huruvida dessa kostnader, som utbetalas av folksamhället, skola tagas ut skattevägen genom staten eller skattevägen genom kommunerna. Jag föreställer mig, att det allenast är i det fall en kommun har ett större antal barn än medeltalet i hela landet, som det kan bli någon skillnad i skattedragarnas kostnader för ändamålet inom vederbörande kommun. Det är min personliga reflexion till hela den här frågan.

Emellertid befinner sig frågan i det läget, att förra årets riksdag på grund

Allmänna barnbidrag.

av den motion herr Rubbestad talade om gjorde en hemställan till Kungl. Maj:t att pröva denna sak. Man uttalade sålunda principiellt sin anslutning till tanken, att kommunerna skulle få gottgörelse av statens medel för sina utbetalningar, och anhöll, att Kungl. Maj:t skulle utreda frågan och framlägga förslag i ärendet. Som herr Rubbestad anförde, har emellertid Kungl. Maj:t ansett, att dessa barnbidrag ännu varit i tillämpning och att utbetalningarna sålunda skett under så kort tid, att man vill samla mera erfarenhet innan något förslag i detta avseende lägges fram.

Utskottsmajoriteten har böjt sig för detta skäl och nöjt sig med att uttala en önskan, att förslag i ärendet snarast möjligt skall föreläggas riksdagen. Reservanterna vilja emellertid ha beslut omedelbart i enlighet med vad föregående talare sagt. Jag anser i likhet med utskottsmajoriteten, att man bör följa Kungl. Maj:ts linje och vänta, tills man har mera erfarenhet och ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **PETTERSSON** i Dahl: Herr talman! När vi förra gången hade denna fråga under riksdagens behandling, kommer kammaren kanske ihåg, att vi hade olika meningar om huruvida bidragsverksamheten skulle handläggas av kommunerna eller centralt. Den kommitté, som haft denna utredning om hand, hade föreslagit, att det skulle handläggas centralt, alltså skötas häruppe av ett av statens verk. På så sätt skulle man kunna spara arbetskraft, eftersom man till stor del skulle kunna sköta detta med maskinell hjälp.

Nu blev det inte så, utan Kungl. Maj:t ansåg, att kommunerna skulle handlägga detta. Den gången ansågo några av oss, att när kommunerna blivit ålagda en statlig uppgift, varvid de inte hade någon möjlighet att inverka på besluten i egentlig mening utan måste handla efter vissa direktiv, vore det

inte mer än rimligt, att kommunerna fingo ersättning för detta. Detta förslag viftades bort den gången med att man först måste samla erfarenhet, och nu säger man likadant: än har det inte vunnits tillräcklig erfarenhet.

Herr Eriksson i Stockholm säger, att det är självklart, att det allmänna skall bära kostnaderna, men han tycker det är en helt och hållet sekundär fråga, huruvida man skall skattevägen ta ut detta från staten eller från kommunerna. Nu drabbas emellertid inte kommunerna efter sina möjligheter att bära ekonomiska bördor, d. v. s. efter sitt skatteunderlag, utan endast efter sin folkmängd. Jag kan därför inte inse, att herr Erikssons uppfattning i detta fall är riktig.

Sedan är det även ett uttalande av utskottet, som jag anser är fullständigt felaktigt. Utskottet säger: »Med hänsyn till den lättnad i kommunernas hushållning, som de statliga barnbidragen bära medföra, synes det inte heller obilligt, att frågan får anstå under denna tid.» Vad menar man då med att det blir lättnad i kommunernas hushållning? Jag föreställer mig, att man menar, att de familjer, som nu hjälpas av kommunerna i fråga, skulle få en viss lättnad, så att kommunen på så vis skulle slippa lämna bidrag till vederbörande familjer. Nu äro dessa familjer i respektive kommuner lätt räknade, och barnbidragen utgå ju oavsett inkomster, vilket innebär, att alla skola få dem. Det skäl som här anförts är alltså inte riktigt, utan man har nog bara tagit till det för att få ett argument, när man annars hade saknat ett sådant.

Jag har för min del ansett, att det förslag som framlagts i motionen, alltså att staten skall betala 1 krona per barn, skulle vara det mest rättvisa, men jag kan också gå med på motiveringen i den reservation, som herr Rubbestad har avgivit, och jag tillåter mig därför att instämma i hans yrkande om bifall till hans reservation.

Fria resor för barn. Bidrag till husmodersse mestern.

Efter härmed slutad överläggning gav herr andre vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubbestad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 21:o i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit vad utskottet i denna punkt hemställt.

Punkterna 22—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Fria resor för barn. Bidrag till husmodersse mestern.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln (punkterna 33 och 34, s. 58—63) föreslagit riksdagen att till Fria resor för barn för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 5 500 000 kronor och till Bidrag till husmodersse mestern för samma budgetår ett förslagsanslag av 1 900 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wahlund* och fru *Svenson* (I: 53) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Mysinge *m. fl.* (II: 87),

dels ock en inom andra kammaren av fru *Linderot m. fl.* väckt motion (II: 86).

I motionerna hade yrkats, att medelsanvisningen till stipendier för underlättande av husmodersse mestern skulle höjas till 1 000 000 kronor och anslaget därför anvisas med ett belopp av 2 300 000 kronor.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte för budgetåret 1948/49 anvisa

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Fria resor för barn ett förslagsanslag av 5 500 000 kronor;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 53 och II: 87 samt II: 86 till Bidrag till husmodersse mestern ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Manner-skantz*, *Heiding*, fröken *Andersson*, herrar *Gustav Emil Andersson*, *Ohlon*, *Falla*, *Rubbestad*, *Holmström* och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte för budgetåret 1948/49 anvisa

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Fria resor för barn ett förslagsanslag av 5 300 000 kronor;

b) i anledning — — — 2 100 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr HANSSON i Skediga: Herr talman! Denna fråga var för några år sedan mycket aktuell och framlades då här i riksdagen av socialministern. Då var förslaget avfattat så, att det endast skulle gälla städer, som hade över 8 000

Fria resor för barn. Bidrag till husmoderssemestern.

invånare. Jag har år efter år försökt att med motioner komma fram till en större rättvisa i denna fråga, och efter förra årets beslut har saken också kommit i det läget, att man inte bara tar hänsyn till de större städerna utan till barnen i allmänhet i vårt land.

Vid utskottsbehandlingen av denna fråga har det kommit fram en reservation, och jag har funderat mycket på vad reservanterna egentligen ha menat med den. Gränsen för de fria resorna har ju tidigare varit satt till högst 100 mil för Norrland och för övriga landsdelar till högst 60 mil, men reservanterna vilja nu begränsa de fria resorna till 40 mil. När man kommit så långt i denna fråga, att det blivit en allmän välfärdsåtgärd för de barnrika familjerna, varför försöker man då här i reservationen begränsa möjligheterna för dem att få ut barnen i en annan miljö?

Jag kan taga ett exempel hemifrån. Ladugårdskarlen hemma har barnbarn, som i många år kommit till gården, och det har för dem betytt en resa på 55 mil. Jag undrar vad barnens föräldrar skulle tänka, om barnen nu inte skulle kunna få resa ända fram utan måste betala för den sista delen av resan.

Då är frågan den: Är detta sparsamhet? Nej, ty det hela är ju egentligen en bokföringsfråga. Man tar från socialdepartementet och ger till kommunikationsdepartementet; det är en inkomst för det ena och en utgift för det andra departementet.

Jag vill också erinra om att beslutet ju gick ut på att resorna inte skulle få företagas under de tider av veckorna, då det var särskilt många resande, och i så fall kan ju inte detta förorsaka några särskilda svårigheter för järnvägarna.

Jag skulle kanske inte ha begärt ordet i denna fråga, men jag tycker att den blivit småaktigt behandlad. I nuvarande tid, när så många människor kämpa med stora svårigheter, tror jag inte att det skulle vara så lyckligt att

försöka spara in ett par hundra tusen kronor på en så viktig sak.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Jonsson* i Skutskär.

Herr **RUBBESTAD**: Herr talman! I denna punkt har utskottet ju på grund av vissa omständigheter gemensamt behandlat två punkter under femte huvudtiteln, nämligen dels punkten 33, som gäller de fria resorna för barn, dels punkten 34, som gäller bidrag till husmoderssemestern för budgetåret 1948/49.

Vi känna ju alla till, hur det är ordnat med de olika förmånerna i bägge dessa avseenden. Under fjolåret var bidraget till fria resor upptaget med 4 miljoner kronor, medan det under nästkommande budgetår är upptaget till inte mindre än 5½ miljoner kronor. Beträffande bidraget till husmoderssemestern är det i statsverkspropositionen upptaget med 1 900 000 kronor. På den punkten föreligga flera motioner, som gå ut på att bidraget för husmoderssemestern, särskilt stipendierna för underlättande av densamma, borde höjas.

Statsrådet har för sin del gått in för en höjning av stipendierna från fjolåret med 100 000 kronor eller från 500 000 till 600 000 kronor, men motionärerna begära inte mindre än 1 000 000 kronor, alltså en betydande höjning därutöver. Utskottet har för sin del ansett, att denna husmoderssemester är synnerligen önskvärd och av behovet påkallad, och därför har utskottet enhälligt gått in för att höja dessa stipendier från av Kungl. Maj:t föreslagna 600 000 till 800 000 kronor.

Härvidlag äro alla eniga. Vad som skiljer utskottet åt är egentligen, att reservanterna föreslå en viss besparing på de fria resorna. Herr Hansson i Skediga var just uppe och talade om den saken. Med det kvinnligt goda hjärta, som vi alla känna till att herr Hansson i Skediga har, är det icke ägnat att förvåna,

Fria resor för barn. Bidrag till husmoderssemestern.

att han i denna sak talade på detta sätt. Men vi äro nog egentligen i utskottet alla eniga därom, att om vi skola handla med hänsyn till det ekonomiska tryck som för närvarande råder, så är det knappast något område, där det är mera berättigat att göra besparingar än just när det gäller de långa resorna. Herr Hansson i Skediga gjorde gällande, att maximiavståndet för Norrlands vidkommande är 100 kilometer. Det är emellertid icke mindre än 120 kilometer som de ha rätt att resa. Beträffande det nordligaste Norrland har utskottet icke gjort någon som helst ändring; där skall man bibehålla det längre avståndet både enligt utskottets och reservanternas linjer. Vad vi däremot ha delade meningar om är reslängden för övriga delar av landet. Därvidlag ha vi ansett, att 40 mil bör vara tillräckligt för att komma till en rekreationsort, där man kan taga igen sig. Man behöver ej resa längre för att taga igen sig och vila. Det har nämligen visat sig i många fall, när mödrar med barn rest dessa långa sträckor, att de vid framkomsten varit alldeles utpumpade. Det kan icke vara någon vidare idé att utnyttja semestern för så långa resor. Det kan tvärtom vara irriterande, och det medverkar ej till det återhämtande av krafter, som man egentligen avser med denna semesterverksamhet.

Utskottet har också i viss grad varit enligt om detta. Utskottets majoritet säger nämligen, att den åtgärd, som ligger närmast till hands, är att begränsa den väglängd för vilken resan är avgiftsfri. Dessutom säger utskottet, att en sänkning av den högsta ålder, nu tio år, vid vilken barn anses vara i behov av vårdare under resan, bör övervägas. Skillnaden mellan utskottets och reservanternas ståndpunkt är egentligen bara, att utskottet uttalat dessa fromma önskemål och vill att Kungl. Maj:t skall taga ställning, under det att reservanternas yrka på åtgärder omedelbart. De mena, att det bör vara möjligt att be-

gränsa resornas längd från nuvarande 60 till 40 mil och dessutom, att barnen böra kunna resa ensamma utan vårdare vid åtta år i stället för, som nu är fallet, vid tio år. Vi ha ansett, att i nuvarande tidsläge bör man vidtaga sådana åtgärder för att spara utgifter, som icke äro absolut nödvändiga. Jag tror, att var och en som vill fundera på denna sak också inser, att det ligger åtskilligt i detta förslag.

Herr talman! Med dessa ord vill jag poängtera att vi i stort sett i utskottet äro eniga. Det är bara så att reservanternas peka mera positivt på saken, under det att utskottsmajoriteten vill överlämna den till Kungl. Maj:t för bedömande.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr HANSSON i Skediga (kort genmäle): Herr talman! Jag förstår, att det var en missägelse av herr Rubbestad, när han sade 120 kilometer; jag nämnde 100 mil.

Herr Rubbestad säger, att de resande bli trötta. Det är icke resan det är fråga om utan målet för resan, och detta mål är att kunna komma till en annan miljö. Jag nämnde ett fall hemifrån. Det är en djurskötare med barnbarn; de ha 55 mil att resa. Jag undrar vad en arbetare från Göteborg skulle säga, om riksdagen knappar in reslängden till 40 mil. Kunna vi försvara det i dessa tider, när det är bekymmersamt och arbetsamt icke minst för de barnrika familjerna?

Beträffande frågan om åtta eller tio år, så måste man vara nästan hjärtlös om man tänker sig, att far eller mor skall skicka ut en åttaåring att resa utan vårdare. Jag tror, att man får se det litet vidare, låt vara att 200 000 kronor låter mycket. Man får icke titta bara på kronorna: i den samlade budgeten betyder ej detta belopp så mycket. Det är för övrigt icke fråga om någon ren utgift utan om en avräkning mellan kommunikations- och socialdepartementen.

Fria resor för barn. Bidrag till husmoderssemestern.

Fröken NYGREN: Herr talman! Det förvånar mig att herr Rubbestad så utan vidare kunde fastslå, att på denna punkt kan man utan tvekan gå in för sparsamhet. De fria barnresornas betydelse ur hälsosynpunkt vill väl ingen numera bestrida, men man säger, att man utan vidare skulle kunna inskränka på resornas längd. Nu är det så, att om barnen skola komma i väg måste de ha släktingar eller bekanta som taga emot dem. De kunna alltså icke välja och säga, att till den och den stationen skola de resa, ty så långt kunna de resa gratis. Det gäller att rätta sig efter de föreliggande möjligheterna. Vidare är det ju så, att man från alla håll söker möjligheter att placera barn från Mellansverige och ostkusten under några sommarveckor vid västkusten, därför att man vet att västkustluften är synnerligen välgörande. Vi kunna icke ordna kolonier eller andra kollektiva möjligheter för barnen att komma dit ner; men det är dess bättre så, att många ha tillfälle att komma till släktingar och bekanta, om de få resa fritt dit ner. Det skulle därför vara mycket oklokt att i besparingssyfte inskränka på den väglängd, för vilken man medger fri resa.

Den andra punkt där man vill göra besparingar gäller möjligheten för vårdare att medfölja barn. Jag tvekar icke att beteckna det som i allra högsta grad verklighetsfrämmande när man säger, att åttaåringar skulle kunna skickas ut på egen hand. Jag tror ej att reservanterna ha tänkt sig in i förhållandena så värst mycket, eller också äro de utan erfarenhet, när de kunna hävda någonting sådant. Det kan nog gå för sig om det gäller en liten resa på ett par, tre mil, där man kan placera barnungen hos någon medresande och är säker på att den har sällskap och kommer av vid rätt station. Men om det gäller längre resor och tågomyten vore det grymt mot barnen att skicka ut dem ensamma. De flesta mödrar vägra nog att

skicka ut åttaåringar på egen hand på långresa.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ERIKSSON i Stockholm: Herr talman! När man i statsutskottet i år gått till behandling av de olika huvudtitlarna har man haft såsom ledande tanke att man skulle söka tillse, att Kungl. Maj:ts kostnadsram för budgeten icke rubbades. Man har därför strängt följt Kungl. Maj:ts förslag. Har man kunnat göra någon liten besparing har man varit glad och tacksam, men ökning av Kungl. Maj:ts förslag äro mycket sällsynta.

När vi behandlade de spörsmål, som äro sammanfattade i den punkt som blivit gemensam för barnresor och husmoderssemester, voro vi ganska snart på det klara med behovet av att höja anslaget till husmoderssemestern utöver Kungl. Maj:ts förslag. Det upplystes nämligen, att för innevarande budgetår anslaget praktiskt taget redan är förbrukat, medan man ju ännu har en viss del kvar av budgetåret. Vi voro sålunda överens om att man borde söka åstadkomma en höjning av anslaget till husmoderssemestern med 200 000 kronor. Då uppkom frågan på vad sätt man skulle kunna skaffa en besparing på 200 000 kronor för att budgeten ej skulle svälla ut. Frågan diskuterades mycket utförligt, såsom var och en kan sluta sig till av utskottets utlåtande. Man ifrågasatte om man icke skulle kunna göra en besparing just på barnresorna. Där blevo emellertid linjerna två. En grupp ansåg att man kunde göra denna besparing. Denna linje representeras av reservationen. Den andra gruppen ansåg, att man icke kunde göra någon besparing.

Det är visserligen sant, att anslaget höjes från 4 000 000 kronor under innevarande budgetår till 5 500 000 kronor, men däri ligga bl. a. de ökade biljett-

Fria resor för barn. Bidrag till husmoderssemestern.

kostnaderna. Vi känna ju till, att järnvägs- och bussbiljetterna ha ökats i pris, och det påverkar ju anslaget storlek. Dessutom har man att räkna med en fortgående ökning av det antal som reser, därför att denna förmån undan för undan blivit mera känd ibland befolkningen. Då tages ju förmånen i anspråk i högre grad än tidigare.

De som representerade den ståndpunkt, som nu är utskottsmajoritetens, ansågo att man icke kunde så där på rak arm yxa till en besparing, som skulle svara mot den höjning på den andra delen, varom jag nyss talade. Vi ha emellertid ansett, att det kunde vara skäl för Kungl. Maj:t att taga under övervägande, huruvida man kunde göra någon jämkning i fråga om väglängden och rätten för barnen att få resa med vårdare.

Enigheten mellan utskottets alla ledamöter, varom herr Rubbestad talade, är emellertid icke så stor, som han ville göra gällande. Vi som tillhöra statsutskottets majoritet ha nämligen icke sagt annat än att vi förutsätta, att Kungl. Maj:t tar frågan under övervägande, medan reservanterna vilja ha beslut i sakfrågan redan nu. Det är sålunda en väsentlig skillnad. Jag föreställer mig, att om man skall taga dessa spörsmål — framför allt spörsmålet om resornas längd — under övervägande, behöver man också se över bestämmelsernas omfattning såvitt gäller husmödrarnas rätt till resor till enskilda hem. Man kan icke ha en grund för det ena slaget av resor och en annan för det andra slaget, utan man behöver samordna det hela. Det är därför vi ej varit benägna att säga något mera än att vi förutsätta att Kungl. Maj:t tar dessa spörsmål under övervägande.

Jag vill nämna, att i samband med den föreslagna ökningen av anslaget till husmoderssemestern undersökte vi åtskilliga andra anslag på denna huvudtitel för att se, huruvida vi där skulle finna någon möjlighet att pressa ned

Kungl. Maj:ts förslag för att på detta sätt göra medel disponibla. Det lyckades ej. Då har det icke återstått något annat för oss, som representera den ståndpunkt jag nu intar, än att föreslå riksdagen att öka Kungl. Maj:ts förslag med ett belopp av 200 000 kronor. Första kammaren har ju redan tagit denna ökning, och jag vill uttala den förhoppningen, att ej denna i den stora statsbudgeten förhållandevis obetydliga summa skall på något sätt vara inflationsfrämjande, så att vi sedermera få stora olägenheter av det hela. Jag hoppas, att värdet av denna höjning för husmödrarnas del skall vara så stort, att det överväger den risk för inflation, som kan förorsakas av att man höjer anslaget.

Jag yrkar, herr talman, bifall till statsutskottets hemställan.

Fröken OLSSON: Herr talman! Statsutskottets majoritet har, såsom här påpekats, inskränkt sig till att rekommendera Kungl. Maj:t att taga under övervägande frågan om en sänkning av väglängden för resorna. Jag hoppas, att när Kungl. Maj:t tar detta under övervägande skall Kungl. Maj:t kunna finna andra utvägar att göra denna besparing. Jag vill understryka de synpunkter fröken Nygren framlade på resorna. Det kommer att betyda ett väldigt avbräck för många, om resorna skola begränsas till 40 mil. När det gäller besparing har statsutskottet självt tidigare pekat på en möjlighet till besparing, nämligen i fråga om semesterhemsgästerna. Det har otvivelaktigt i synnerhet i början av denna verksamhet varit så, att semesterhemmen tagit emot gäster, som egentligen icke alls avses med denna reform. Under de tider då de ej haft fullbelagt ha de ansett sig berättigade att taga emot bättre situerade gäster, vilka ha fått fria resor med stats- och landstingsbidrag. Från början fanns det inga bestämmelser. En del sådana ha

Fria resor för barn. Bidrag till husmoderssemestern.

tillkommit sedermera, och man kan nu vänta ytterligare riktlinjer. Där kan besparing göras utan att några grupper, som man vill hjälpa, bli lidande.

Jag vill framhålla en annan möjlighet till utgiftsminskning. Från och med i år åka barn mellan fyra och sex år fritt på järnvägarna. Det är två årsklasser, som förut betalat men som nu åka fritt. Det blir ingen större skillnad i sak, ty järnvägarna skulle i alla fall frakta dem fritt, men man behöver icke skriva ut biljetter för dem och icke anslå några medel till deras resor. Det blir en automatisk minskning. Det är möjligt att man genom bättre organisation och översyn, sedan man vunnit erfarenhet, kan vinna besparing på flera håll utan att förmånerna behöva minskas. Jag hoppas att det blir fallet, så att man icke behöver inskränka väglängden. Hur utmärkta stipendier än äro, så är det nog för många människor just de fria resorna, som betyda mest för att de skola kunna komma till sin gamla hembygd och föräldrahemmet, även om det ligger långt bort, ty det blir den bästa rekreationen. Många gånger ha de möjlighet att ordna det så att det ej blir så kostnadskrävande, om de bara få resa fritt.

Även i fråga om stipendier är nog icke knappheten fullt så stor, som det ser ut genom att anslaget tog slut så fort, därför att husmoderssemester-nämnderna hade ingen erfarenhet och kunde ej veta hur många ansökningar som skulle komma in. De första åren utdelade de kanske för mycket stipendier i början av perioden med påföljd att vid slutet hade de ingenting kvar till de mest behjärtansvärda fallen. När de nu ha några års erfarenhet och veta ungefär hur anslagskraven fördelat sig under året, ha de större möjlighet att planera och disponera förefintliga medel. Det är alltså möjligt, att de belopp som finnas komma att räcka längre. Över huvud taget finnas nog många sådana besparingsmöjligheter i avseende å rena

organisationsdetaljer, och därför behöver man icke gå så hårt fram som reseranterna önska.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PETERSSON i Dahl: Herr talman! Det är ju, såsom sagts tidigare, så att utskottet har varit ense om att utöka stipendiebeloppet med 200 000 kronor. Då har man menat, att man skulle söka spara in dessa pengar på något sätt. När det gäller denna besparing kan jag icke dela fröken Olssons uppfattning, att man skulle ha möjlighet att spara något egentligt på denna semesterhemsverksamhet. Jag tror icke att fröken Olssons relation är riktig, att dessa nämnder i brist på erfarenhet ha delat ut stipendier, som de icke bort lämna. Jag tror att det förhållandet, att de ha ont om pengar, beror på att de ej haft tillräckligt med pengar att dela ut. Åtminstone gäller detta i fråga om de semesterhem jag känner till. Jag tror alltså ej att det är så som fröken Olsson sagt, att man delat ut pengar i oträngt mål.

Denna verksamhet har varit kritiserad, därför att man i bygderna har haft den uppfattningen, att dessa anslag missbrukats på så sätt, att de kommit även sådana till del, som ligga på en inkomstnivå, som icke borde berättiga dem att utnyttja dessa fria resor eller denna semester. Fast icke utskottet sagt något om detta i sin skrivning skulle jag tro, att det skulle vara anledning att undersöka, huruvida man icke skulle kunna vara litet snävare med tilldelningen av dessa förmåner, genom en hårdare inkomstprövning.

När det gäller reservationen måste jag säga, att jag icke kan dela den uppfattning, som där kommer till uttryck. Jag kommer följaktligen att rösta med utskottet. Såsom sagts tidigare gör reservationen ingen ändring av bestämmelserna för de fyra nordligaste länen.

Åtgärder till förebyggande av invaliditet.

Där får man utnyttja denna förmån upp till 120 mil för Norrbotten, 100 mil för Västerbotten och 80 mil för Västerorrland och Jämtland. Reservanterna föreslå nu, att sistnämnda väglängd skall minskas i ett tag till 40 mil. Detta finner jag vara ologiskt. Kanhända tycker herr Rubbestad, att jag liksom herr Hansson i Skediga har ett hjärta vekt som en kvinnas, och det må vara, men jag delar herr Hanssons i Skediga uppfattning, att en sänkning av sistnämnda gräns till 40 mil skulle komma att leda till att man i många delar av vårt land inte skulle kunna komma i åtnjutande av här ifrågavarande förmån. När densamma infördes bestämdes väglängden, som kammarens ledamöter säkerligen komma ihåg, till 50 mil. Järnvägsstyrelsen klagade emellertid över att det var synnerligen besvärligt och tidsödande att ta ut tillägg för längre resor, och därför fastställdes väglängden på dess förslag till 60 mil. Jag anser att med hänsyn till erfarenheterna böra bestämmelserna vara så utformade, att man bör kunna komma i åtnjutande av denna förmån i vilken del av landet man än bor.

Däremot tror jag inte att det vore så förskräckligt farligt, om man sänkte åldern under 10 år. Vi behöva bara tänka på hur många barn och mycket små barn, som i främmande länder måste resa utan någon som helst hjälp, barn som bara ha en bricka i ett snöre om halsen. Men de klara sig utmärkt. Se bara på alla våra fosterbarn från Finland och andra länder, som fått resa hit utan någon som helst eskort. Klart är därför att även för våra barn åldern skulle kunna sänkas utan att detta skulle behöva medföra några olägenheter för barnens räkning.

Herr talman! Jag har med det anförda velat motivera varför jag kommer att rösta för utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr andre vice talmannen gav propo-

sitioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 29—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 44.***Åtgärder till förebyggande av invaliditet.**

Efter föredragning av punkten yttrade:

Fru EWERLÖF: Herr talman! Med anledning av att herr Hagård och jag väckt en motion om att såsom bidrag till anskaffande och drift av hörselapparater måtte anvisas ett anslag av 35 000 kronor, skall jag be att få säga några ord.

Jag vill redan från början framhålla min tillfredsställelse med den välvilliga behandling utskottet låtit komma vår motion till del. Jag är, herr talman, fullt medveten om att det kan synas opåkallat att en motionär, som fått sin motion tillstyrkt, tar till orda här, men jag har gjort det för att konstatera en enda sak, nämligen att hörselfrämjandet arbetar under ytterligt svåra förhållanden. Det belopp vi motionärer föreslagit ha vi satt så lågt som skett av hänsyn till det tryckta ekonomiska läget. 35 000 kronor motsvara inte i någon mån det behov, som i detta avseende föreligger. Det gäller här en relativt stor grupp människor, i runt tal 70 000 personer, och då äro ändå åldersdöva inte medräknade. Detta är inte bara ett humanitärt spörsmål utan också en arbetsmarknadsfråga. En stor procent av de döva skulle nämligen kunna inlemmas i arbetslivet, om de finge hörapparater. Jag vill uttrycka den förhoppningen, att riksdagen i en nära framtid så fort det över huvud taget blir möjligt tar frågan under förnyad omprövning och då ger hörselfrämjandet ett anslag, som bättre än det nu

Social upplysningsfilm.

föreslagna motsvarar det verkliga behovet.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **HOLMSTRÖM**: Herr talman! Jag har i utskottet hävdad den meningen, att ett betydligt högre anslag borde utgå till hörselfrämjandet, högre t. o. m. än motionärerna föreslagit. Jag anser nämligen att detta är en utomordentligt viktig sak. Genom att skaffa apparater åt döva och hörselsvaga förhjälpas man dem till arbets- och förvärvsmöjligheter. Därigenom blir detta också en understödsförebyggande åtgärd. Men jag förbiser naturligtvis inte, herr talman, att det också är en rent humanitär åtgärd. I utskottet fanns det en ledamot av första kammaren, som var av samma mening som jag, men stämningen där var sådan, att det inte ansågs opportunt att komma med reservation i saken. Jag tror jag nästan vågar säga, att stämningen var så välvillig, att vi inte borde irritera med en reservation. Men tredje avdelningens ärade ordförande, herr Eriksson i Stockholm, förklarade i utskottet, att om jag och min kamrat i första kammaren ville hålla ett anförande i kamrarna hade han ingenting emot det. Och det är alltså med hans benägna tillstånd som jag nu sagt dessa ord.

Jag ber livligt att få instämma i fru Ewerlöfs uttalande, att riksdagen fortast möjligt bör ta sig an denna sak.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 45—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54.

Social upplysningsfilm.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under femte huvudtiteln (punkt 100, s. 157—159) föreslagit riksdagen att till Social upplysningsfilm för bud-

getåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gustaf Elofsson* (I: 54) och den andra inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.* (II: 89), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag,

dels ock en inom andra kammaren av herr *von Friesen* väckt motion (II: 272).

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 54 och II: 89 samt II: 272, till Social upplysningsfilm för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Mannerkantz*, *Heiding*, fröken *Andersson*, herrar *Gustav Emil Andersson*, *Ohlon*, *Malmborg* i Skövde, *Falla*, *Rubbestad*, *Holmström* och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 54 och II: 89 samt med avslag å motionen II: 272 besluta avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **PETTERSSON** i Dahl: Herr talman! Jag trodde att reservanterna skulle försvara sin reservation, men då så inte tycks bli fallet skall jag göra det och yrka bifall till densamma.

Kammaren kanske erinrar sig, att vi i fjol hade före spörsmålet om inspelning av social upplysningsfilm. Det gällde då ett anslag på 125 000 kronor, som kommittén för social upplysning begärt för ändamålet. Vi, som då voro reservanter, ansågo att kommittén först

Social upplysningsfilm.

borde bli färdig med sitt arbete, innan riksdagen tog ställning till frågan, men riksdagen beslöt som bekant på kommitténs i kungl. proposition upptagna förslag, att verksamheten skulle sättas i gång. Det har nu visat sig att de pengar, som förra året beviljades, nämligen 125 000 kronor, inte räckt. Kommittén har därför begärt ett nytt anslag på samma belopp. Kungl. Maj:t har dock prutat ner detta till 75 000 kronor, men inte heller den summan vilja reservanterna gå med på.

Kommittén har berett oss tillfälle att se de hittills färdigställda filmerna, tre till antalet, och för egen del måste jag hålla med reservanterna om att dessa filmer inte givit belägg för att det blivit så särskilt lyckat. Jag vill i detta sammanhang nämna, att vi under lantbruksveckan fingo se en film, som också tillkommit i upplysningssyfte. Den var inspelad genom våra organisationers försorg och hade bekostats av dem. Jag tror att alla, som sågo den filmen, fingo den uppfattningen, att den mycket, mycket väl fyllde sin uppgift och att det hela var vällyckat. För egen del tycker jag inte att de filmer, som det här är fråga om och då särskilt den, som heter »Vi vill ha barn», äro så lyckade.

Jag hyser nog den uppfattningen, att man i detta avseende bör göra vad man kan och att denna sociala upplysningsverksamhet bör vara så välordnad som möjligt och gärna också bör kunna ta filmen i sin tjänst, låt vara att kommittén hittills inte lyckats så väl; men det är ju ganska mänskligt, och misslyckas kunna vi ju göra litet var. När kommittén emellertid inte lyckats prestera bättre saker än den gjort, undrar jag om det finns anledning att fortsätta denna verksamhet, innan utredningen blivit helt klar. Detta gör, herr talman, att jag kommit till den uppfattningen, att det riktigaste vore att Kungl. Maj:ts förslag avslås, och jag yrkar därför bifall till reservationen.

Fru VÄSTBERG: Herr talman! Reservanterna säga, att de finna »den information, filmerna äro avsedda att giva, kunna framföras på andra och i jämförelse med dessa filmer bättre sätt». Ja, men det hade ju varit bra, om vi hade fått veta på vilket sätt detta skulle kunna ske. Alla goda uppslag äro tacknämliga, och alla vägar böra naturligtvis prövas, t. ex. det talade ordet, skriftlig propaganda, radio och film.

När jag för några år sedan motionerade om anslag till social upplysningsfilm byggde jag på många års erfarenhet från föreläsnings- och agitationsverksamhet, som sagt mig att i regel når man inte de människor, som man vill nå och som behöva råd, därför att de gå inte och höra på föredrag och inte heller läsa de broschyrer och tidningsartiklar. Radion skruva de av, när programmet upptar en punkt, som är upplysning av detta slag, men på biograf gå alla människor av olika åldrar och socialklasser. Hos mig uppstod då tanken, att man genom att ge korta upplysningsfilmer som förspel skulle kunna nå just det klientel, som verkligen behöver upplysning. Vi veta att enskilda firmor på detta sätt annonsera ut sina varor, och till leda ha vi ju alla år efter år sett sådana filmer som »Tuppens väv» och »Fruktsalt Samarin». Om staten skapar reformer för att göra vårt folk lyckligare, böra väl också dessa reformer göras kända. Jag tror att staten skulle vinna på att förebygga olyckor i stället för att bara hela det som blivit skadat.

När det nu av praktiska skäl visat sig omöjligt att göra kortfilm, som kan gå som upplysningsfilm på ett för en viss publik åskådligt sätt, har man velat försöka med en film, som man kan visa på organisationernas möten. I ett frågeformulär, som kommittén för social upplysning sände ut innan man satte i gång med själva filmverksamheten, efterlyste man olika önskemål, och många förslag kommo in. Jag tror att

Social upplysningsfilm.

alla partier fingo del av dessa frågeformulär, och man visade sig också mycket positivt inställd till denna filmverksamhet. Om det skulle finnas några luckor i de filmer, som hittills inspelats, vilket jag inte kan finna, så går det väl bättre, sedan man fått litet erfarenhet.

Jag har under årens lopp arbetat på olika områden och har varit i kontakt med socialarbetare, och ständigt har jag mött detta uttalande från människor, som kommit i nöd: Ja, tänk om jag hade känt till de hjälporgan, som samhället har, hade jag inte varit så olycklig som jag är. Vi ha ju att räkna med ett ständigt tillflöde av unga människor, som inte känna till samhällets lagar och åtgärder. Människorna äro sorgligt nog så funtade, att de inte bry sig om att ta vara på de hjälpåtgärder som stå till buds, förrän de äro i den situationen att de behöva hjälp; och då är det ofta för sent. Jag anser därför, att allt som kan göras i förebyggande syfte bör göras, och att det här är fråga om väl använda pengar. Det rör sig om ett oprövat propagandamedel, och därtill är summan i och för sig mycket blygsam, om man nämligen betänker värdet av den upplysning filmen kan skänka.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HOLMSTRÖM: Herr talman! Vi reser vanter uppskatta nog det goda syftet med dessa upplysningsfilmer. Orsaken till att vi inte vilja vara med om något anslag i det nu föreliggande fallet är den, att vi anse att saken inte kommit i rätta händer. Den kommitté, som nu driver verksamheten, tillsattes inte med hänsyn till att den skulle producera film. Det har den själv tagit initiativ till. Det är ett ganska allmänt omdöme, att den film, som det här närmast gäller, inte är lyckad. Om tycke och smak skall man ju inte diskutera,

men som sagt är omdömet ganska allmänt. De, som sågo filmerna när de visades för riksdagsmännen, kommo säkerligen alla till den uppfattningen. Nu är att märka, att man för att förgylla upp föreställningen hade lånat en film från annat håll. Och *den* var bra.

Vi reser vanter vilja gärna vara med om en upplysningsverksamhet med nu ifrågasvarande syfte, men vi anse att det inte är lyckligt att denna kommitté har hand om verksamheten. Vi be att i stället få förslag om ett bättre tillvaratagande av möjligheterna på området. En sak är också att det kostar mycket pengar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets förevarande hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Pettersson i Dahl begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 54:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Petters-

Allmänna riktlinjer för beräkningen av vägenslagen för budgetåret 1948/49. — Bidrag till byggande av enskilda vägar.

son i Dahl begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 90 ja och 64 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Herr talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Punkterna 55 och 56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 57.

Lades till handlingarna.

§ 2.

Utgifter under riksstatens sjätte huvudtitel.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Allmänna riktlinjer för beräkningen av vägenslagen för budgetåret 1948/49.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr HANSSON i Skediga: Herr talman! Jag har väckt en motion i detta ärende, och jag vill nu bara uttala min tacksamhet över att statsutskottet, liksom tidigare även överrevisorerna, uttalat sig för att vägförvaltningarna skola få litet större frihet, vilket jag föreslagit i min motion. Tidigare ha de måst ha tillstånd av arbetsmarknadskommissionen för att utföra arbeten, även om de bara anlitat den arbets-

styrka, som tidigare varit anställd. Genom statsutskottets och överrevisorernas uttalanden ha vägförvaltningarna fått fria händer att använda denna arbetskraft till att företaga smärre vägförbättringar.

Jag vill med dessa ord tacksamt avsluta mig till statsutskottets yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan i denna punkt bifölls.

Punkterna 10—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Bidrag till byggande av enskilda vägar.

Efter föredragning av punkten anförde

Herr SVENINGSSON: Frågan om den enskilda väghållningen, som behandlas i denna och närmast föregående punkt i utskottets utlåtande, brukar varje år tilldra sig en viss uppmärksamhet här i riksdagen. Förra året förekom det en ganska lång debatt om dessa enskilda vägar, och åtminstone tidigare ha statsutskottet och riksdagen visat en välviljig inställning i denna fråga, och riksdagen har bifallit en hel del av de krav, som framförts i olika motioner. Men om statsutskottet har haft någon princip tidigare, så har man inte tillämpat den i år. Jag tänker då på vad som förra året yttrades här i kammaren, nämligen att när Kungl. Maj:t gör upp statsverkspropositionen på dessa punkter, så räknar man alltid med att riksdagen skall ändra en hel del på dessa olika anslagsposter. Det har man emellertid inte gjort denna gång.

I år har departementschefen i statsverkspropositionen uttalat, vilket också är återgivet i utskottets utlåtande, att det för byggande av enskilda vägar under innevarande budgetår står till förfogande ett belopp på sammanlagt 11 150 000 kronor och att av detta belopp 6 150 000 kronor kvarstå från före-

Bidrag till byggande av enskilda vägar.

gående budgetår. Vidare säger statsrådet, att det under det senaste budgetåret har använts till detta ändamål ett belopp av 1 760 000 kronor. Utskottet har ansett, att om det finnes en så riklig tillgång på medel, som dessa siffror visa, så finns det ingen anledning att bifalla vad vi föreslagit i motionen II: 253, nämligen en höjning av anslaget för byggande av enskilda vägar till 5 000 000 kronor, d. v. s. samma belopp som anslogs förra året.

Hur är det då med denna tillgång på medel för byggande av enskilda vägar? Det är fullständigt felaktigt, om departementschefen eller utskottet menar, att förekomsten av dessa elva miljoner är ett bevis för att det finnes rikligt med medel till detta ändamål. På grund av sättet för utbetalandet av dessa medel måste vissa belopp ligga upplagrade i länsstyrelserna. Dessa elva miljoner äro redan disponerade för olika underbyggnad varande enskilda vägar eller för sådana vägbyggen, som skola påbörjas inom den allra närmaste tiden. Ingen skulle vara mer tillfredsställd än jag, om någon här i kammaren kunde påvisa, att jag här har fel och att dessa elva miljoner verkligen finnas tillgängliga för nya vägbyggen.

När en länsstyrelse har tillstyrkt en ansökan om bidrag för byggande av en enskild väg — det vanliga bidraget är väl 60 procent av byggnadskostnaden — så betalas inte detta bidrag ut när ansökan beviljas, utan det betalas ut vid tre olika tillfällen med en tredjedel varje gång: när arbetet påbörjas, när halva arbetet är utfört samt när arbetet är färdigt och insynat av vederbörande statliga tjänsteman. När vi nu veta, att det i regel tar ett par, tre år från den tidpunkt, då ett sådant väg-arbete påbörjas och tills det blir färdigt, så förstå vi, att det måste finnas stora belopp upplagrade i länsstyrelserna för detta ändamål. När en ansökan bifalles och vägarbetet kan påbörjas, måste länsstyrelsen i varje särskilt

fall, åtminstone när det gäller arbeten, som kosta mindre än 10 000 kronor, ha hela det erforderliga beloppet tillgängligt. När det gäller större arbeten förekommer det även en fördelning över flera år, men även då måste länsstyrelsen ha vissa belopp tillgängliga.

Jag vill ännu en gång fastslå, att det är ett stort misstag, om någon här i kammaren skulle tro, att det finns en riklig tillgång på statsmedel för byggande av enskilda vägar. Om statsutskottets förslag följes, kunna inte nya vägföretag sättas i gång i någon nämnvärd utsträckning. Vad jag saknar under denna punkt i statsverkspropositionen och i statsutskottets utlåtande är en redovisning av det antal ansökningar och av den väglängd dessa ansökningar omfatta, som år efter år ligga i länsstyrelserna och vänta på att bli behandlade. Hade vi även i år fått en sådan redovisning i statsverkspropositionen som vi fått tidigare, då hade vi fått se någonting helt annat än vad statsutskottet nu visar fram. Då hade vi fått se, att dessa ansökningar i regel få ligga i länsstyrelserna i fyra—fem år, innan de komma upp till behandling, och i många fall dröjer det ännu mycket längre. Jag tror att det i länsstyrelserna ligger ansökningar redan från de första åren på 1940-talet, som ännu inte kunnat bifallas på grund av bristande tillgång på statsmedel. I Älvsborgs län finns det till och med ansökningar från det första året, 1939, som ännu inte ha kunnat bifallas.

I år liksom förra året har jag tillsammans med flera andra ledamöter av denna kammare väckt en motion, vari vi bl. a. föreslagit, att det skapas möjlighet att lämna förhandstillstånd för arbetenas igångsättande. Vad utskottet här har sagt om dessa elva miljoner tycker jag alldeles särskilt talar för att ett sådant system borde tillämpas. Ett sådant system skulle vara av stort värde för de många ute på landsbygden, som äro i behov av nya och bättre vägar.

Byggande av broar.

När statsutskottet nu har den uppfattningen, att det finns rikligt med bidragsmedel, är det emellertid ganska naturligt, att man även på denna punkt avstyrkt motionen. Utskottet har även hänvisat till att det redan finnes en möjlighet för länsstyrelsen att i särskilt brådskande fall bevilja ett sådant förhandstillstånd, men denna bestämmelse saknar nästan all praktisk betydelse, och den tillämpas endast i undantagsfall, t. ex. om en bro faller ned eller om en väg råkar ut för en katastrof-skada.

När det sedan gäller bidragsprocentsens storlek, kanske man inte under nuvarande svåra ekonomiska förhållanden kan påräkna, att det skall bli någon höjning i år, men man kan ändå fråga, hur länge statsutskottet, närhelst ett förslag kommer fram i denna sak, skall hänvisa till den utredning om de enskilda vägarna, som påbörjades redan 1945, samt när denna utredning skall bli färdig. Förra året skrev statsutskottet, att det vore önskvärt, om berörda utredning bedrevs med sådan skyndsamhet, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1948 års riksdag, och i år säger man, att departementschefen har meddelat, att utredningsarbetet av olika anledningar icke har fortskridit så långt, att förslag i ämnet kan föreläggas årets riksdag. Man vill vidare i år framhålla angelägenheten av att utredningen bedrivs med största möjliga skyndsamhet. Jag vill bara understryka angelägenheten av att Kungl. Maj:t tillser, att denna utredning snart blir färdig. Det skulle vara mera värdefullt än de uppgifter man här visat fram på vilka medelsbelopp som finnas tillgängliga för detta ändamål. Jag vill tillägga, att andra utredningar ha kunnat uppnå mycket betydande resultat på kortare tid än tre år.

Hur angeläget det än kunde vara, skall jag, herr talman, avstå från att ställa något yrkande. Jag vill bara framhålla ytterligare en sak. Om vi

villja, att landsbygden skall ännu mer avfolkas, så böra vi tillse, att vägförbindelserna i avlägset liggande bygder äro så dåliga och bristfälliga som möjligt, detta är ett mycket effektivt medel i den riktningen. Jag hoppas emellertid, att riksdagen har ett rakt motsatt intresse och att den framdeles skall visa sitt intresse för att det åstadkommes så goda vägförbindelser som möjligt i avlägset liggande bygder.

Vidare yttrades ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 22 och 23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 24.***Byggande av broar.**

Efter föredragning av utskottets hemställen yttrade

Herr JOHANSSON i Torp: Herr talman! Under denna punkt redovisas en motion, som jag har väckt tillsammans med några riksdagskamrater, om upprättande av en broförbindelse mellan öarna Orust och Tjörn å ena sidan och fastlandet å den andra. Jag hyser inga illusioner om att mot utskottets avslagsyrkande kunna vinna gehör i kammaren för denna motions yrkande, men den motivering, som utskottet anför för sitt avstyrkande, är av den art, att jag inte kan låta den gå helt opåtalad förbi. Utskottet skriver nämligen: »Vid det förhållandet att delade meningar föreligga beträffande frågan om broförbindelsens sträckning och då detta är en fråga som i första hand ankommer på Kungl. Maj:ts avgörande, anser sig utskottet icke böra tillstyrka att för broförbindelsens realiserande medel anvisas å riksstaten för nästa budgetår.» Det finns en inskjuten sats där om att färdigställandet av ritningarna kommer att ta lång tid.

Jag vill med anledning av detta uttalande erinra om att det inte på något ställe i vår motion finnes ett ord med

Byggande av fiskehamnar.

antydanden om att vi vilja, att riksdagen skall ta ställning till var broförbindelsen skall ordnas. Vi ha inte gjort något försök att falla Kungl. Maj:ts i ämbetet, att inkräkta på Kungl. Maj:ts självklara rätt att döma i denna fråga. Vi åsyftade helt enkelt med vår motion, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens petita i denna del skulle motionsvägen föras till riksdagens prövning. Det är alltsamma.

Den verkliga orsaken till avstyrkandet tror jag är en annan, som inte säges direkt ut. Utskottet har ju i likhet med departementschefen uttalat sig positivt om denna broförbindelsens behövlighet. Det heter nämligen i utlåtandet: »Utskottet delar departementschefens uppfattning att den ifrågasatta broförbindelsen från öarna Orust och Tjörn till fastlandet är i högsta grad angelägen och att förbindelsen bör anordnas så snart förhållandena det medgiva.» Det är såvitt jag förstår en direkt hänvisning till vårt ansträngda försörjningsläge. Det är bristen på material och arbetskraft som varit avgörande i denna sak. Det är med tacksamhet jag noterar detta positiva uttalande. Man kan bara fråga, när förhållandena skolas anses medgiva, att man realiserar tanken på en broförbindelse till en ögrupp med tidvis 30 000 invånare. En färjeförbindelse, som är mellan 20 och 30 år gammal, skall avverka en trafikintensitet, som tidvis uppgår till 600 fordon per dygn. Olyckstillbud ha inträffat, och olyckshändelser, som kunna kräva människoliv, kunna inträffa vilken dag som helst. Man kan ställa den frågan, när förhållandena skola medgiva, att en ändring kommer till stånd.

Jag har med detta velat redogöra för syftet med vår motion. Jag skall inte ställa något yrkande, då jag förstår, att det inte skulle kunna leda till ett beslut i av oss önskad riktning.

Vidare anfördes ej. Vad utskottet i punkten hemställt bifölls.

Punkterna 25—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29.

Byggande av fiskehamnar.

Efter föredragning av punkten anförde

Herr **UTBULT**: Herr talman! Det har i många år utgått anslag till byggande av fiskehamnar. Detta anslag har utgått på olika sätt: dels med två tredjedelar, dels med nittio procent och dels med etthundra procent. Under de sista åren fram till 1945 har det utgått ungefär en halv miljon kronor om året till hela kusten. Var och en förstår nog, att detta lilla belopp inte har kunnat räcka till med den utbyggnad av fiskeflottan, som skett under de senaste 10—15 åren. Konsekvenserna ha också på en del håll visat sig nästan avskräckande. Då fiskehamnsutredningen under åren 1944—1946 besökte över 300 fiskelägen, kunde vi konstatera, för det första att fiskelägena i mycket stor utsträckning sakna fiskehamnar, som ge skydd mot sjögången, för det andra att fiskarena i ett stort antal fiskelägen alltjämt icke ha andra möjligheter att i hamnplatserna skydda sina båtar mot havet än att draga upp dem på land. Detta gäller i första hand ostkusten samt Öland och Gotland. Det var beklämmande att se, vilken urusel båtmaterial som fiskarena hade på en hel del platser, framför allt på ostkusten, och detta var delvis beroende på obefintliga eller för små hamnanläggningar. Vid åtskilliga hamnplatser, där båtarna vid lugnt väder kunde ligga förtöjda vid bryggor, måste fiskarena vid oväder dag och natt anordna bevakning för att i tid kunna påbörja båtarnas upphalning eller förflyttning till närmast användbara hamn, som många gånger låg långt avlägset. Frånvaron av effektivt skydd mot sjögång vid åtskilliga fiskelägen innebär sålunda icke endast allvarliga risker för haverier

Byggande av fiskehamnar.

utan även en extra arbetsbörda, som på många orter är synnerligen betungande för fiskarna. Även ibland de nu befintliga större fiskehamnarna finns det platser, där skyddet under vissa förhållanden är så dåligt, att fiskarna få gå på vakt då vinden ligger på, och det har också hänt att fiskebåtar i dylika hamnar slitit sina förtöjningar och blivit vinddrivna inne i hamnen. Utmed vissa kuststräckor är avståndet mellan befintliga hamnar så stort att fiskare, som utöva sin näring i utanför liggande fiskevatten, ofta måste färdas mycket långa sträckor, då de skola föra i land fångsterna eller söka nödhamn vid inträffad storm eller av andra skäl. Åtskilliga olyckor och tillbud därtill ha också inträffat till följd av att nödhamn icke kunnat nås tillräckligt snabbt vid annalkande oväder. Det föreligger därför på sådana kuststräckor samt på öar i skärgårdarna behov av nöd- och stödhamnar, även om de där hemmahörande fiskarna äro få.

Fiskehamnsutredningen kunde också konstatera, att trängseln i vissa hamnar var så stor att den tenderade till att bli olidlig. Det fanns platser, där fiskelagen under flera år lagt av pengar för att skaffa sig bättre båtmaterial men icke kunde få sin avsikt förverkligad på grund av att en fiskehamn icke fanns på platsen eller i närheten därav.

I icke så få hamnar är vattendjupet så lågt att det utgör ett mycket stort hinder för utbyte av omoderna båtar mot mera tidsenliga, och i andra återigen är vattendjupet så ringa att båtarna gång efter annan få sina kölar skadade vid angöring av hamnarna. Ett slående exempel på vart det kan leda hän med för grunda fiskehamnar ber jag, herr talman, att i detta sammanhang få omnämna. Jag har här i min ägo ett fotografi, som visar hur en fiskebåt, värd sina 150 000 à 175 000 kronor, ligger som ett vrak i statens egen fiskehamn i Sveriges största fiske- läge.

Fiskehamnsutredningen har anfört i sitt betänkande på s. 22 följande: »Det från fiskarbefolkningen allt starkare framförda kravet på effektivare åtgärder till förbättring av fiskehamnarna är enligt utredningens mening befogat. Hamnarna äro för denna yrkesgrupp liksom för all annan befolkning i samhällena utmed kusterna av samma utomordentligt stora betydelse som vägarna för befolkningen i landet. Fiskarens behov av hamnar måste karakteriseras såsom eftersatt. Ett intensifierat byggande av fiskehamnar är därför icke minst ur sociala synpunkter ett berättigat krav, som det för samhället bör vara angeläget att utan dröjsmål tillmötesgå. För folkhälsan är fiskerinäringen av så uppenbar betydelse, att dess vidmakthållande är ett viktigt statsintresse. De värden, som fiskarna under tidernas lopp hämtat och allt fortfarande hämta ur havet, äro av sådan storleksordning, att de väl motivera ett effektivt stöd från det allmännas sida till fiskets fortbestånd och vidare utveckling. De nyss genomgångna krigsåren ha änyo givit klara belägg för denna uppfattning.»

Statsutskottet anförde redan 1903, att fiskehamnsbyggandet framdeles måtte bedrivas i snabbare takt än vad som under senaste åren varit möjligt. Under den tid, som fiskehamnsutredningen arbetat, har det anförts som skäl mot högre anslag, att utredningens förslag först bör avlämnas innan riksdagen ger större anslag för fiskehamnsbyggen. Denna motivering för avslag är ju den vanliga under dylika omständigheter och ingenting att anmärka mot. Då emellertid fiskehamnsutredningen avlämnat sitt betänkande den 1 november 1947, kan inte utredningens arbete stå hindrande i vägen för att större anslag beviljas, och fiskehamnsutredningen föreslår också i sitt betänkande att ett reservationsanslag till byggande av fiskehamnar å kr. 3 900 000 anvisas för budgetåret 1948/49,

Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp.

men i Kungl. Maj:ts förslag, sjätte huvudtiteln, är upptaget ett belopp av 1 500 000 kr. Med anledning därav har undertecknad m. fl. väckt motion om ett anslag på det av fiskehamnsutredningen äskade beloppet.

Jag tänker inte, herr talman, ställa något yrkande, eftersom ett enhälligt statsutskott har gått på Kungl. Maj:ts förslag, men jag har velat framföra dessa synpunkter i förhoppning om att kommunikationsministern till nästa års riksdag skall ha möjlighet att föreslå riksdagen att bevilja ett belopp av den storleksordning som i stort sett överensstämmer med vad som föreslagits i fiskehamnsutredningens betänkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 30 och 31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln (punkt 33, s. 74—82) föreslagit riksdagen att till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft ett antal motioner.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Näsström m. fl.* (I: 22) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Varuträsk *m. fl.* (II: 51), samt i en inom andra kammaren av herr *Sandberg m. fl.* väckt motion (II: 190) hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1948/49 till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp anvisa 10 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 22

och II: 51 samt II: 39, II: 190 och II: 287, till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr FRÖDERBERG: Herr talman! Sedan flera år tillbaka pågår ett intensivt arbete med att kartlägga och göra avvägningar för vattenledning inte bara i tätorterna utan också på en stor del av landsbygden. Förra sommarens torka kom att aktualisera detta i alldeles särskild grad. Man arbetar på och kommunerna lägga ned stora summor för att få dessa utredningar färdiga. Det är nämligen så, att man icke får statsanslag för delar av en kommun förrän man har planen färdig för kommunen i dess helhet. När man nu ställer det lilla anslag, som regeringen begär, emot alla de kostnader, som kommunerna lagt ned enbart på ritningar och utredningar, så får man den uppfattningen, att detta icke räcker mer än till utredningarna. Det blir icke något över till själva byggnationen. Jag kan peka på några siffror från den kommun — det är en medelstor kommun — som jag tillhör. Vi ha under tre år hållit på med utredningar och redan lagt ned 35 000 kr. på ritningar och avvägningar, och vi ha ändå inte utredningen färdig för mer än två av socknens 17 byar. Utredningen visar en kostnads-summa på 840 000 kronor för dessa två byar. Jag skall här göra en liten randanmärkning angående omfattningen av det arbete, som ingenjörbyråerna lägga ned. De göra inte bara upp förslag till huvudledningar, de tala också om att man kan få hjälp till servisleddningar ända fram till väggarna på gårdarna. Därför blir det betydligt högre summor än man från början tänkt. Inom en by ha ledningarna för endast tre gårdar kostnadsberäknats till

Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp.

111 000 kr., och det gällde ett område, som knappast kan bebyggas.

Nu kan det ju sägas, att kommunerna själva skola hålla igen och draga upp en trängre ram, men det är inte så lätt för dem när de, som göra utredningarna, lägga fram stora löften om statsbidrag till 60 procent och lova bidrag till allting. Därför blir det dessa höga summor. Sedan måste man pruta, och det visar sig att många utredningar gjorts i onödan. Jag kan inte låta bli att påtala, att de som göra dessa utredningar uppbära traktamenten på 65, 75 och 85 kronor om dagen.

Jag vill också beröra ett annat förhållande. När jag läst utskottsbetänkandet och propositionen har jag fäst mig vid, att man där så mycket och nästan enbart talar om tätorter. Landsbygden är emellertid i ännu högre grad i behov av vattenledning. I fjol antogo vi en lag om bostadssubvention, det s. k. trekronorsbidraget. Jag har gjort en undersökning i västra och norra Hälsingland och kommit till det resultatet, att endast en enda landskommun i denna nästan halva landskapet omfattande del kan få något med av detta trekronorsbidrag och varför? Jo, bostäderna där ha icke den standard — vatten, avlopp, wc, badrum och centralvärme — som berättigar till att få dylikt bidrag, och dessutom skall ju kommunen äga bostäderna. Ej heller finns det möjlighet att införa dessa anordningar inom en tillnärmelsevis nära framtid, och detta beror till mycket stor del på bristen på vattenledningar. Vi kunna icke tänka oss en sådan bebyggelse på landsbygden, som berättigar till detta bidrag. Även beträffande bränslebidragen till tvåbarnsfamiljer, som skola börja utgå i sommar, gäller detsamma om än icke i så hög grad. Vi måste få vattenledning även på landsbygden för att kunna tillgodogöra oss de bostadssubventioner, som beslötos i fjol. Jag går så långt att jag tycker att det varit bättre att skjuta

på t. ex. trekronorsbidraget ett par år och i stället anslå pengar till vattenledningar på landsbygden, så att landsbygden hade kunnat bli mera jämställd med tätorterna i fråga om möjligheterna att erhålla dessa bidrag.

För närvarande lägger materielbristen och mycket annat hinder i vägen, men anordnandet av vattenledning är en av de nödvändigaste förutsättningarna för att landsbygden skall kunna få del av de beslutade bostadssubventionerna. Annars kommer denna hjälpform att åtminstone till 90 procent gynna tätorterna och stadssamhällena, och den blir för landsbygden bara något att titta på. Man kan t. o. m. diskutera, om inte i vissa fall lagen åtminstone för en viss tidrymd har gjort skada. Förut var det ju så, att det årligen pågick vissa arbeten med anläggande av vatten och avlopp. Inför löftet om statsbidrag i den omfattning, som lagen talar om, ha såväl kommuner som enskilda stoppat upp det vanliga byggandet i väntan på att få statsbidrag, men för att kunna få statsbidrag måste man först ha dessa stora utredningar färdiga. När sedan utredningarna börja bli färdiga, befinnes det att anslaget är så litet att det bara räcker till ett fåtal platser eller att det inte räcker mer än till den nödvändiga utvidgningen av anläggningarna i tätorterna.

Det har i motioner påyrkats höjning av anslaget både till 10, 15 och 25 miljoner kronor, vilket visar det stora behovet och intresset för denna sak, men det finns ingen reservation till förmån för något av dessa belopp. Jag kan emellertid inte låta punkten gå förbi utan att göra ett yrkande. Jag skulle helst vilja yrka på 25 000 000, ty detta belopp är nödvändigt, men jag skall inskränka mig till att yrka bifall till de motioner, som förorda 10 000 000 i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 5 000 000 kr.

Häruti instämde herr *Stjärne*.

Riksdagens revisorers verksamhet.

Herr ANDERSSON i Malmö: Herr talman! Jag är övertygad om att denna kammare gärna skulle vilja vara med om att bevilja det anslag, varom yrkande här ställts, och jag tror det skulle vara behövt med mycket större belopp än vad som här föreslagits. Utskottet har också sagt detta i sitt utlåtande och uttalat ett beklagande av den nuvarande situationen samt en önskan om att så snart omständigheterna det medgiva en förbättring genomföres på detta viktiga område för landsbygden och även för de mindre tätorterna. Som den föregående talaren anförde är anledningen till att vi icke kunnat gå motionärerna till mötes materialsvårigheterna och situationen på arbetsmarknaden, som tvingat oss att göra kraftiga investeringsbegränsningar. Vi ha därför inom utskottet ansett oss nödsakade att icke gå längre än departementschefen föreslagit, då vi funnit, att de synpunkter han anlagt på frågan äro bärande i nuvarande situation.

Jag ber, herr talman, att med dessa korta ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 22, II: 51 och II: 190; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 33—74.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 75.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Riksdagens revisorers verksamhet.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 42, i anledning av 1947 års revisionsutrednings betänkande rörande riksdagens revisorers verksamhet, utom i vad det avser förslag till ändrad lydelse av § 72 riksdagsordningen.

Med skrivelse den 12 februari 1948 hade fullmäktige i riksgäldskontoret till riksdagen överlämnat ett av 1947 års revisionsutredning avgivet betänkande rörande riksdagens revisorers verksamhet. Betänkandet hade i vad avser förslag till ändrad lydelse av § 72 riksdagsordningen hänvisats till konstitutionsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Statsutskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med giltighet från och med den 1 juli 1949 godkänna de av utskottet i utlåtandet förordade ändringarna i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken, på sätt närmare framginge av till utlåtandet fogad bilaga;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om åtgärder för sammanförande av bestämnelserna rörande riksdagens revisorers granskningsrätt till en enda författning.

Enligt förslaget skulle § 10 femte stycket i instruktionen erhålla följande lydelse:

Till revisor som blivit vald till ordförande eller vice ordförande utgår särskilt arvode med ett belopp av 500 kronor för år.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Mannerskantz*, *Heiding*, fröken *Andersson*, herrar *von Heland*, *Ohlon*, *Falla* och *Rubbestad*, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka förslaget om särskilt arvode till revisionens ordförande och vice ordförande och att därför femte stycket i § 10 i bilagan till utskottets utlåtande bort utgå;

2) av herrar *Ohlon*, *Svensson* i Grönvik och *Malmborg* i Skövde; och

3) av herr *Törnkvist*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Riksdagens revisorers verksamhet.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! I detta betänkande ha vi att ta ställning till förslag om ändrade grunder för statsrevisionen.

Det är ju meningen, att statsrevisorerne fr. o. m. nästa år skola väljas redan vid riksdagens början samtidigt som man väljer ledamöter i de ständiga utskotten. Vidare blir det enligt detta förslag helt andra arbetsformer för statsrevisionen. Bland annat skulle revisionens ordförande och vice ordförande få andra uppgifter än nu, och det som skiljer den vid betänkandet fogade reservationen från utskottets utlåtande är den passus i detta utlåtande som avser ersättning till ordförande och vice ordförande. Utskottet har nämligen föreslagit, att till vardera skulle utgå 500 kronor i årsarvode.

Vi reserverar äro litet betänksamma, när det gäller att fastställa dessa arvoden. För det första mena vi, att det bör vara varje ledamöts i statsrevisionen uppgift att försöka sätta sig in i de ärenden som föreligga till granskning. Kommittén har tänkt sig, att ordföranden skulle kalla till sammanträde, när det gällde vissa särskilda angelägenheter. Enligt vår mening bör det presteras ett mera intresserat arbete av samtliga ledamöter.

Vidare brukar ju statsrevisionen vara fördelad på tre avdelningar, och det är också tänkt, att så skall bli förhållandet även i fortsättningen. Under sådana förhållanden vore det ju naturligt, att — om särskilt arvode skulle utgå till ordförande — var och en av avdelningsordförandena i revisionen skulle erhålla sådant arvode. Vi ha emellertid ansett, att detta icke vore riktigt. Det kan föra med sig vissa konsekvenser detta att ge arvode åt ordföranden och vice ordföranden i revisionen. Vi ha ju under riksdagen de olika utskotten, som också äro begåvade med en ordförande och en vice ordförande, och det är självklart, att dessa måste ha åtskilligt mer arbete med att sätta sig in i de

olika frågorna än alla andra utskottsledamöter. Därför kan man tänka sig, att om man inför ett arvodesystem inom revisionen på sätt som här är föreslaget, kan det smitta av sig, så att man kommer med krav på att också ordförande och vice ordförande i utskott skola ha ersättning.

Detta är i stort sett orsaken till att vi reserverar icke vilja vara med om detta nya system utan förorda att vad som i motiveringen och lagtexten finns intaget om arvoden till ordförande och vice ordförande i revisionen bör utgå. I enlighet härmed yrka vi, att det stycke i utskottets yttrande å s. 10, som börjar med »I anslutning» och slutar med »till erinran» i stället får den lydelse som angives i reservationen, och dessutom skulle femte stycket i § 10 utgå, vilket stycke lyder: »Till revisor som blivit vald till ordförande eller vice ordförande utgår särskilt arvode med ett belopp av 500 kronor för år.»

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr OLSSON i Mellerud: Herr talman! Det är med tillfredsställelse jag tagit del av det förslag kommitterade utarbetat om förstärkning av statsrevisionen. Man kan nog säga, att arbetsuppgifterna under sista tiden hopat sig alltmer och blivit av så betydande omfattning, att det varit nästan omöjligt för statsrevisionen att med de resurser som stått till buds kunna fullgöra sin uppgift på ett tillfredsställande sätt. Jag är sålunda tillfredsställd med det förslag som kommitterade i detta stycke kommit till. Huruvida det skall vara arvode eller inte till statsrevisionens ordförande och vice ordförande är mig tämligen egalt. Det är en fråga av rätt liten betydelse.

Anledningen till att jag vid detta tillfälle begärt ordet är emellertid, att det är något som saknas i detta kommittébetänkande, nämligen förslag till åtgär-

Riksdagens revisorers verksamhet.

der för att reglera förhållandet mellan riksdagens revisorer och de övriga statsorgan som syssla på samma område. Vi känna ju till att det icke är enbart riksdagens revisorer som syssla med kontroll över förvaltningsarbetet och förvaltningsorganen. Det finns sedan några år tillbaka också sakrevisionen, som närmast sorterar under Kungl. Maj:t. Dessutom finns en revision av de speciella kristidsorganen som — förmodar jag — väl avses försvinna i samma mån som dessa kristidsorgan lämna fältet. Emellertid kan det ju också tänkas, att det kan finnas intresse för att bibehålla det organet, och jag tycker nog, att det hade varit angeläget för kommitterade att försöka linjera upp gränserna mellan dessa olika revisionsorgans områden.

När jag i statsrevisionen tog upp detta spörsmål och sökte få till stånd en utredning därom, lade jag för min del synnerlig vikt vid att man skulle försöka åstadkomma en samordning mellan statens olika revisionsorgan som syssla med samma uppgifter på praktiskt taget samma område, därför att det finns inga som helst regler om ett ordnat samarbete. Jag vet inte vad som föranlett kommittén att på s. 11 säga, att kommittén icke funnit skäl föreligga att föreslå några regler för samarbetet mellan å ena sidan Kungl. Maj:ts och å andra sidan riksdagens revisionsorgan. Min erfarenhet säger mig, att det finns mycket goda skäl för att försöka skapa skäligen och rimliga regler för ett samarbete mellan dessa revisionsorgan. Jag vet, att det inträffat, att man inom statsrevisionen satt i gång ett arbete och när detta pågått relativt lång tid fått veta, att ett annat statens revisionsorgan varit inne på samma linje och sysslat med samma problem.

Nu kan man säga, att detta kan rättas till genom en bättre kontakt mellan exempelvis presidierna i dessa olika revisionsorgan. Men förhållandet är icke så enkelt. Jag tror, att det är syn-

nerligen önskligt, att man får till stånd en lämplig ordning för arbetet inom dessa olika revisionsorgan dels ur rationell synpunkt, dels även därför att det ingalunda saknas tendenser till en begränsning av riksdagens revisorers revisionsverksamhet, en begränsning, som riksdagen ingalunda bör stillatigande finna sig i. Riksdagens kontrollverksamhet har utövats med kraft under tider som gått, och under en lång följd av år har en ganska stark ställning tillskapats för riksdagens revisionsorgan. Jag vill för min del inte vara med om att begränsa dess verksamhetsområde, vilket faktiskt sker genom tillkomsten av nya revisionsorgan, utan man bör enligt min mening söka komma fram till ett förnuftigt samordnande av dessa revisionsorgan, därvid riksdagens eget revisionsorgan bör vara det som väger tyngst.

I detta anförande instämde herr *Paulsen*.

Herr ANDERSSON i Malmö: Herr talman! Med anledning av de anföranden som nu äro hållna skall jag be att få säga några ord.

Det förslag som nu föreligger på riksdagens bord avser ju en effektivisering av revisionsarbetet, och i stort sett äro alla förberedande instanser eniga om detta förslag. Det är närmast på en punkt — nämligen den som herr Rubbestad var inne på — som det har varit olika meningar. Den gäller ju frågan om det skall utgå särskilt arvode till ordförande och vice ordförande i statsrevisionen.

När vi behandlat denna fråga inom statsutskottets fjärde avdelning, ha vi mycket noggrant gått igenom alla de olika detaljer det här kan vara fråga om. Vi ha haft samtal med flera f. d. statsrevisorer för att inhämta deras mening om hur arbetet har bedrivits och hur arbetet borde bedrivas. Det är klart, att det kan råda olika meningar i fråga om arvodet åt ordförande och

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd, m. m.

vice ordförande. De skola dock leda och organisera arbetet, vilket blir en större uppgift, när revisionen skall omfatta hela året. Revisorerna behöva ju inte vara i Stockholm hela tiden. Många av dem behöva kanske inte resa till Stockholm så ofta, men framför allt ordföranden och vice ordföranden få göra det, när det gäller att med kansliet överlägga om organiserandet av arbetet. Detta är närmast det huvudskäl som legat bakom kommitterades och utskottets förslag, och jag tror inte, att herr Rubbestad behöver hysa några farhågor för att förslagets genomförande skulle få några konsekvenser i fråga om utskotten. Så långt tror jag ingen i denna kammare och inte heller i första kammaren vill gå.

Den fråga herr Olsson i Mellerud var inne på har också varit föremål för överläggning inom fjärde avdelningen. Jag vet inte, om det finns särskilda skäl för att draga upp riktlinjer därvidlag. Vi äro tämligen ense om att det inte kan vara fråga om någon begränsning av statsrevisorernas granskningsrätt, och att deras revision går före all annan revision. Sedan är det ju mycket svårt att säga, att sakrevisionen skall göra det ena men inte det andra. Bestämmandet över sakrevisionen ligger i andra händer än riksdagens, och statsrevisorerna ha fria händer att gå in på vilket område av statsförvaltningen de vilja. Det hade kanske för all del inte skadat med ett litet uttalande om det, men vi trodde det var så självklara saker att det inte behövde sägas. Jag har velat säga detta med anledning av det anförande herr Olsson i Mellerud höll, och jag skall med vad jag här sagt be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri,

som föreslagits i den av herr Mannerskantz m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubbestad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Mannerskantz m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan oförändrad.

§ 4.**Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.**

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § 3 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m. m.

Genom en den 23 januari 1948 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 64, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisenämnd, m. m.

1) lag angående ändrad lydelse av 13 § 3 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

2) förordning om ersättning och be-löning av statsmedel vid biträde åt ord-ningsmakten.

Det under 1) anmärkta lagförslaget var av följande lydelse:

Härigenom förordnas, att 13 § 3 mom. lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

13 §.

3. Tillsättandet av — — — vice ord-förande.

Vad i 12 § stadgas om hinder för att vara ledamot eller suppleant i poliskol-legium skall gälla jämväl i avseende å ledamöter och suppleanter i polis-nämnd.

(Föreslagen lydelse:)

13 §.

3. Tillsättandet av — — — vice ord-förande.

Ledamot eller suppleant i polisenämnd må ej den vara, som icke uppnått 23 års ålder eller icke råder över sig och sitt gods.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition, nr 64, måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar Branting, Lodenius, Ekströmer, Löthner, Gezelius och Pettersson i Ersbacken, vilka hemställt, att det genom före-varande proposition, nr 64, framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 13 § 3 mom. lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs. Där-vid yttrade:

Herr **PETTERSSON** i Ersbacken: Herr talman! Då jag inom första lagutskottet

deltagit i behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 64 skall jag be att få säga ett par ord.

Ärendet har varit föremål för utred-ning, och det kan i förbigående nämnas, att de sakkunniga utgjordes av tre poli-smän, en ämbetsman och en riksdags-man. Utredningsmännen ha utgått ifrån att det måste betraktas såsom själv-klart, att ingen ledamot får deltaga i avgörandet av exempelvis storleken av hans egen lön eller av annat ärende, vari han äger ett väsentligt intresse. Utredningsmännen ha emellertid före-slagit, att en polisman skulle kunna bli valbar till ledamot i polisenämnd. Men om man ser efter vad en polisenämnd har för ärenden att handlägga, kan man ställa sig frågande om det kan vara så lämpligt med polismän såsom ledamöter i nämnderna. Polisenämnd har att upp-rätta förslag till löne-, omkostnads- och i förekommande fall pensionsstat för polisväsendet i polisdistriktet samt till erforderliga ändringar i dess polisor-ganisation, att förvalta till polisväsendet anslagna medel och för polisväsendet använda fastigheter och annan egen-dom samt att till vederbörande myndig-heter avge yttranden och göra fram-ställning i frågor av mera allmän be-tydelse för polisväsendet. Det ligger nära till hands att antaga, att en polis-man som tillhör polisenämnd blir litet partisk, och han är på sätt och vis jävig.

Utredningens förslag har varit ute på remiss hos länsstyrelserna och andra myndigheter i landet. Bland de yttran-den, som gått i avstyrkande riktning, märkas yttrandena från landsfogden i Kristianstads län, polismästaren i Lin-köping, polisenämnderna i Linköping, Jönköping, Hässleholm, Ulricehamn, Örebro, Västerås och Örnköldsvik, drätselkammaren i Lidingö samt Stads-förbundet. Länsstyrelserna i Stock-holms, Gotlands, Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands och Kopparbergs län, föreningen Sveriges landsfogdar, fler-

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd, m. m.

talet landsfogdar samt några polischefer och polisnämnder ha förklarat sig vilja biträda förslaget endast under förutsättning att polischefen bleve självskrivnen ledamot av polisnämnden. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har icke haft något att erinra mot att polisman får bli ledamot i polisnämnd under förutsättning, att polischefen icke är föredragande i nämnden. Lämpligheten av den föreslagna anordningen har vidare ifrågasatts av länsstyrelsen i Uppsala län samt polisnämnderna i Kristianstad, Hälsingborg, Falun, Ludvika och Kramfors.

När nu en polisnämnd skall bestå av fem ledamöter blir det ju, om en av ledamöterna är jävig, blott fyra som få fatta beslut, och man kan undra vad meningen då är. Det har också invänts, att polisman kan väntas företräda egna och kårens intressen mer än allmänhetens och kommunens och därför ej komma att intaga fullt opartisk ställning till de ärenden nämnden har att handlägga. Förbudets upphävande förmenas vidare få ringa praktisk betydelse, när polisman måste anses jävig att deltaga i flertalet av polisnämndens ärenden. Jävsfrågan skulle dessutom kunna vålla praktiska olägenheter vid ärendenas handläggning. Från ett par håll har behovet av den föreslagna ändringen ifrågasatts, varvid bl. a. åberopats att polispersonalen har möjlighet att framföra sina synpunkter till polischefen, som i sina yttranden till polisnämnden givetvis också tillgodoser personalens intressen.

De som avstyrkt förslaget ha emellertid över lag uttalat sig för att polischef eller representant för polispersonalen eller bådadera borde tillerkännas rätt att närvara vid polisnämndens sammanträden och att deltaga i dess överläggningar.

Stadsförbundet har avgivit ett märkligt yttrande. Förbundet säger bl. a.: »När utredningen anför, att den självfallet utgår från att ingen ledamot av

polisnämnd får deltaga i behandlingen av ärende, vari han äger ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot kommunens, måste styrelsen göra den reflexionen att i så fall en polisledamot knappast skulle få deltaga nämnvärt i nämndens arbete.»

Jag har ansett, att om en polischef kallas till polisnämndens sammanträde, blir kårens intresse tillgodosett därigenom, och det är detta som gjort att jag intagit den ståndpunkt jag gjort.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr LINDQVIST: Herr talman! Jag tror att kammaren håller mig räkning för att jag icke lägger upp någon större debatt i denna fråga.

Jag vill påminna kammaren om att innan vi reste hem till påskferierna, avläto vi en skrivelse till Kungl. Maj:t, i vilken vi begärde, att Kungl. Maj:t skulle låta utreda och framlägga förslag i frågan, huruvida de som äro anställda vid våra sjukhus skola få rätt att bli valbara till ledamöter i direktionen, en rätt som de icke nu ha. Andra lagutskottet yttrade 1947 i anledning av den väckta motionen, att i det sammanhanget borde beaktas, att de tyngst vägande skälen för en lagändring i av motionärerna förordad riktning vore, att man borde tillförsäkra befattningshavarna vid sjukhus samma medborgerliga rättigheter som andra samhällsgrupper och lämna möjlighet öppen för dem att bli ledamöter i direktionen för sjukhus utan särskild inskränkning.

Det är icke något annat det är fråga om här än att genom den föreslagna lagändringen bereda kommunerna — det blir ju i främsta rummet stadskommunerna, då det är dessa som ha polisnämnder — möjlighet att till ledamöter i polisnämnderna välja in även polismän, om det inom poliskåren finns personer, som städerna anse lämpliga såsom ledamöter i nämnderna. Här är

Kommunala tjänstetillsättningar.

icke alls fråga om att ge polismän rätt att ovillkorligen tillhöra polisnämnderna utan bara att bereda kommunerna rätt att, om de så önska, invälja polismän i nämnderna.

Nu har första kammaren redan bifallit vad första lagutskottet föreslagit, och jag skulle tro, att andra kammaren kan göra detta också utan att taga upp någon längre debatt. Därför skall jag åtminstone tills vidare nöja mig med vad jag här sagt och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr ANTBY: Herr talman! Jag ber att med några ord få deklarerat min inställning till denna fråga.

Jag har varit med i utskottet vid behandlingen av denna fråga om en utvidgning av rätten till representation i polisnämnden, och jag har där gått med på Kungl. Maj:ts förslag, emedan jag anser det riktigt, att vi i detta fall utvidga medborgarrätten. Jag kan icke inse att det är klokt att i likhet med reservanterna vilja stänga ute polismän från rätten att vara ledamöter i nämnden. Vi ha ju, såsom utskottets ordförande sade, strax före påsk beslutat begära utredning om att anställda vid sjukhusen skola ha rätt att vara med i sjukhusdirektionerna, och jag anser att det är fullt i linje med detta beslut att här i dag besluta motsvarande rätt för polismännen. Genom ett sådant beslut ge vi ju kommunerna möjligheter att använda den sakkunskap, som polismännen besitta. Det är icke alls fråga om att polismännen obligatoriskt skola vara ledamöter i nämnden, men om det i en kommun finns en polisman, som är kommunalt kunnig och intresserad, varför skall han då icke kunna användas såsom ledamot i polisnämnden?

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets förevarande hem-

ställan dels ock på bifall till den vid utlåtande fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Pettersson i Ersbacken begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Pettersson i Ersbacken begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 88 ja och 62 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Kommunala tjänstetillsättningar.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner angående de kommunala tjänstetillsättningarna.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 148 i första kammaren av herr *Lundqvist m. fl.* och nr 242 i andra kammaren av herr *Håstad m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, 1) att 1946 års kommu-

Kommunala tjänstetillsättningar.

nallagskommitté måtte erhålla uppdraget dels att utreda möjligheterna till lagstiftning angående trygghandet av förtjänst och skicklighet såsom norm vid kommunala tjänstetillsättningar, dels att utreda möjligheterna till materiell prövning i besvärsväg av kommunala tjänstetillsättningar samt 2) att Kungl. Maj:t därefter skyndsammast måtte framlägga förslag härom till riksdagen».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Herlitz, Gustavson, Kyling, Håstad, Edberg* och *Dickson*, som i utskottet i anslutning till motionerna yrkat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förevarande motioner överlämnades till 1946 års kommunallagskommitté.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr KYLING: Herr talman! Då jag skrivit under den reservation, som är fogad till föreliggande utlåtande, ber jag att få säga några ord.

Vid olika tillfällen har frågan om de kommunala tjänstetillsättningarna tilldragit sig stor uppmärksamhet i den allmänna diskussionen. Det har därvid ofta gjorts gällande, att man vid vissa sådana tjänstetillsättningar icke gått till väga fullt objektivt. Det har talats om att vissa partihänsyn fått gälla mer än sakliga kvalifikationer och annat sådant. Vidare har det sagts, att de kommunala myndigheterna icke tagit tillbörlig hänsyn till berättigade krav på att förtjänst och skicklighet skola vara avgörande vid tjänstetillsättningarna, varigenom icke blott tjänstemännens rätt blivit kränkt utan även kommunernas intressen blivit åsidosatta. När det gäller de kommunala tjänstetillsättningarna, finns det icke något besvärsinstitut, för prövning av dessa tjänstetillsättningar.

Nu har man velat göra gällande, när man läst den motion som har väckts, att om motionen skulle bifallas skulle den kommunala självbestämmanderätten kränkas. Men den som läser motionen ingående, måste nog säga sig, att motionärerna klart och tydligt sagt ifrån, att det icke är fråga om någon kränkning av den kommunala självbestämmanderätten. Om vissa minimiregler med avseende på saklighet och opartiskhet vid tjänstetillsättningarna i generell form kunna inskrivas i lagen och göras effektiva genom besvärsrätt utan att den kommunala självstyrelsen därigenom trädes för nära, tror jag att man kan säga, att det blir en lämplig avvägning mellan å ena sidan kommunernas anspråk på självbestämmanderätt, å andra sidan allmänhetens rättssäkerhetskrav och tjänstemännens berättigade intressen. Givetvis får man icke komma med något förslag, som skulle inskränka den kommunala självbestämmanderätten, men å andra sidan gäller det att försöka få fram ett sådant sakers tillstånd, att frågorna bli objektivt och sakligt behandlade. Redan nu måste de kommunala myndigheterna underkasta sig en viss prövning från de statliga myndigheternas sida. När det t. ex. gäller val av kommunalborgmästare, brandchef och överlärare, måste saken, sedan förslag uppsatts, prövas av statliga myndigheter innan den kommunala myndigheten får gå att avgöra frågan.

Man har också frågat sig, vilken samsättning en sådan besvärinstans skulle ha. För att den kommunala självbestämmanderätten icke på något sätt skulle komma att kränkas kan man tänka sig — det blir ju en utrednings uppgift att närmare klarlägga det hela — att den kommunala besvärinstansen skulle kunna bestå av representanter från Stadsförbundet och från Landskommunernas förbund och att dessutom representanter för tjänstemännen finge säte och stämma där. Jag tror att man

Kommunala tjänstetillsättningar.

på detta sätt skulle kunna få en objektiv och saklig prövning av tjänstetillsättningarna. Säkerligen skulle denna besvärinstans icke bli belastad med massor av frågor. Bara existensen av densamma komme nog att åstadkomma, att de kommunala myndigheterna mera ingående och bättre prövade frågorna innan de ginge till val. Jag tror, att det ur kommunernas synpunkt bleve ganska värdefullt med ett dylikt kommunalt besvärsinstitut. Alla veta vi ju, att när det skett en utnämning på en kommunal befattning, är det många som kverulera och anse att de blivit orättvist behandlade. Denna kverulans kommer ju då ur världen, om vederbörande bara ha att anlita det kommunala besvärsinstitutet och få sin sak prövad. Stockholms stad har sedan ett flertal år tillbaka haft denna fråga ordnad i egen regi genom att man upprättat ett sådant kommunalt besvärsinstitut. Inte annat än jag vet har detta besvärsinstitut varit till nytta för bägge parterna.

Tjänstemännens centralorganisation, TCO, har ingått till Kungl. Maj:t med en skrivelse, som jag, herr talman, skall be att få citera några rader ur för att bevisa att denna tjänstemannaorganisation har ansett, att det finns tillsättningar av kommunala tjänster som lämna mycket övrigt att önska. »TCO har genom anslutna organisationer», säges det i skrivelsen, »i olika sammanhang fått sin uppmärksamhet riktad på att man vid utnämningar till tjänster inom den offentliga förvaltningen alltjämt påträffar fall, där utnämningen skett med hänsyn till personliga relationer eller under hänsynstagande till det förhållandet, att vederbörande företrätt en sådan politisk uppfattning, som varit överensstämmande med den som de beslutande myndighetspersonerna företråda. Detta gäller ej minst det kommunala området.» I fortsättningen av skrivelsen heter det vidare: »För ett vidmakthållande av de värdefulla kvalifikationer och den sunda tilliten

är det desto mera angeläget, att man vid tillsättandet av olika tjänster hos kommunerna och staten endast tager hänsyn till vederbörande sökandes förtjänst och skicklighet, där andra hänsyn icke ostridigt kunna tillerkännas betydelse. Ett avsteg från denna linje betyder ej endast oro och olust inom tjänstemannakåren utan även risk för en sådan rekrytering till samhällliga organ, som minskar dessas effektivitet och misskrediterar den offentliga verksamheten.»

När man nu skärskådar hur denna fråga ter sig ur olika synpunkter och på olika platser i vårt land, märker man att det inte bara är TCO, som uppmärksammat de förhållanden det här gäller. Jag har hört berättas att en av de socialdemokratiska representanterna i stadsfullmäktige i Norrköping för en tid sedan väckte en motion med begäran att Norrköpings stad skulle inrätta ett dylikt besvärsinstitut. Vi märka alltså att man på den ena platsen efter den andra börjar fråga sig om icke ett sådant institut skulle kunna komma till stånd.

Nu får jag säga, att majoriteten i konstitutionsutskottet har varit mycket förstående för en lösning av denna fråga. Konstitutionsutskottet har praktiskt taget i hela sin motivering tillstyrkt motionen. Men utskottet vill ändå inte taga steget fullt ut. Utskottet säger exempelvis: »En förutsättningslös omprövning av detta spörsmål torde därför numera vara av förhållandena påkallad. De för 1946 års kommunallagskommitté utfärdade direktiven äro tillräckligt allmänt hållna för att utskottet, mot bakgrunden av det nyss sagda, skall anse sig kunna förutsätta, att kommittén utan särskild anmaning upptager den förevarande frågan till utredning.» Man kan fråga sig varför utskottet inte velat gå mera rakt på sak och anhålla om en sådan utredning. Vi motionärer äro väl medvetna om att man inte skall sätta i gång utredningar utan

vidare. Men när denna fråga faktiskt ligger inom det område, som kommunallagskommittén har att behandla, är det väl bara på sin plats, att riksdagen, om den hyser ett direkt intresse för att få denna fråga löst, hänvisar dessa motioner till kommunallagskommittén. Vi reserverar anse det var riktigast att riksdagen gör ett uttalande av sådan art, att kommunallagskommittén känner sig mera bunden att ta upp detta spörsmål till behandling än vad som eljest skulle vara fallet.

Herr talman! Jag skall sluta med att påpeka, att när staten lämnar allt större bidrag till den kommunala förvaltningen och denna förvaltning genomgår en ständig expansion, så är det naturligtvis av vikt, att man får de bäst kvalificerade personerna för de kommunala tjänsterna. Det finns, herr talman, ingen som helst anledning att hysa den uppfattningen — vilket jag vet att en del äro benägna att göra när de ta ställning mot en motion av detta slag — att endast de som ha pappersmeriter skulle bli ihågkomna vid tillsättande av de poster det här gäller. Detta är långt ifrån reservanternas uppfattning. Vi äro väl medvetna om att det finns kommunalmän, som lagt i dagen en utomordentlig skicklighet och som under ett mycket tråget arbete trängt in i de frågor, som de ha att handlägga, och som torde kunna bekläda de ifrågakarande posterna minst lika bra som personer med pappersmeriter. Varken motionärerna eller reservanterna ha på något sätt tagit ställning till denna fråga.

Med vad jag anfört, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Herlitz m. fl.

Herr NORDSTRÖM i Torsby: Herr talman! Det föreliggandet ärendet är inte på något sätt nytt. Riksdagen har haft frågan uppe till behandling vid ett

Kommunala tjänstetillsättningar.

par tidigare tillfällen och då avslagit de motioner som framlagts i frågan. Att frågan kommer igen beror väl på att det finns ett visst intresse, speciellt ifrån kommunaltjänstemannahåll, att försöka få till stånd ett dylikt besvärsinstitut. Att utskottsmajoriteten trots den välvilliga inställning den intagit till motionen — vilket herr Kyling även medgav — ändå stannat för avstyrkande, beror bland annat på att vi ansett den föreliggande frågan för tidigt väckt.

Jag har för egen del ingenting emot att få ett besvärsinstitut i en eller annan form ute i kommunerna för tjänstetillsättningar. Men jag frågar mig: Vad innebär detta, att sökandens förtjänst och skicklighet skall vara avgörande. Kommer det ändå inte att gå den vägen, att när någon som gått igenom socialpolitiska institutet söker en plats, får han den framför gamla eller låt mig säga halvgamla kommunala förtroendemän, som just äro sådana där duktiga människor som herr Kyling talade om. Här har under årens lopp tjuotals gånger talats om att man inte skulle skjuta dessa förtjänsta kommunala förtroendemän åt sidan, utan låta dem fullgöra den gärning som de påbörjat och utfört på ett synnerligen förtjänstfullt sätt.

Vi stå nu inför kommunsammanslagning, varvid på sina håll flera små kommuner, ibland 6—8 stycken, hopföras till en enda kommun. Om vi låta denna fråga gå till utredning och efter avslutad utredning få ett förslag på riksdagens bord, som riksdagen väl då anser sig vara tvungen att godkänna och som innebär, att i första hand förtjänst och skicklighet skall vara avgörande vid tillsättandet av kommunernas tjänstemän, kommer detta givetvis att gälla vid centraliseringen av den ekonomiska förvaltningen i de nyblivna kommunerna. Blir det då inte så, att vi utan vidare få föra åt sidan alla dessa gamla för-

Kommunala tjänstetillsättningar.

troendemän eller, för att använda samma uttryck som nyss, halvgamla förtroendemän — ty de gamla bli väl utan vidare undanskjutna — och i stället i de flesta fall få unga, med bygdens förhållanden obekanta människor att ta hand om den ekonomiska förvaltningen i de sammanslagna kommunerna?

Jag tror det vore lyckligast om vi den här gången nöja oss med att uttala, att man på ett håll kan använda det i Stockholm tillämpade systemet och på ett annat håll de ortsöverenskommelser som äro träffade mellan kommuner och tjänstemän. Vi skulle också kunna tänka oss, att den kommitté, som nu sitter, granskar dessa förhållanden litet närmare men väntar med att ta definitiv ståndpunkt till frågan till dess kommunsammanslagningen skett och till dess vi få se i vilken omfattning kommunerna kunna använda de gamla kommunala förtroendemännen och i vilken omfattning de behöva nya tjänstemän. Det föreligger ju ett förslag, enligt vilket man skulle kunna centralisera den ekonomiska förvaltningen inom kommunerna utan att införa ett kommunalkontor med särskild kommunalkamrer. Man skulle i stället lägga den centraliserade förvaltningen hos kommunalnämnden. Detta kan innebära, att man i de flesta fall på landsbygden nöjer sig med den nuvarande organisationen och de nuvarande kommunala förtroendemännen. I en del fall måste man naturligtvis gå den andra vägen, vilket många kommuner redan ha gjort, nämligen att vid centraliseringen anordna ett kommunalkontor och tillsätta en kommunalkamrer jämte underordnade tjänstemän.

Jag berörde i likhet med herr Kyling det besvärsinstitut som är infört här i Stockholm och som man naturligtvis kan tänka sig infört i flera av de större och medelstora städerna. Jag vill dessutom påminna om möjligheten att lösa denna fråga på avtalsvägen. Det har på sina håll träffats avtal mellan tjänste-

männen och de beslutande inom kommunen om hur man skall gå till väga vid eventuella besvär.

Jag tror, som jag förut sade, det är lyckligast att vi vänta med att ta ställning till denna fråga. Herr Kyling kan kanske invända, att det inte gäller att fatta ståndpunkt till själva frågan, utan att det endast gäller en utredning. Men man känner som sagt väl till hur det brukar gå i dylika fall. När utredningsresultatet föreligger, måste man tämligen snart ta ställning till förslaget. Jag tycker inte att saken brådskar för ögonblicket. Jag anser att vi kunna vara tillfredsställda med utskottets välvilliga motivering och bifalla utskottets hemställan om avslag på motionerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KYLING: Herr talman! Herr Nordström i Torsby vill göra gällande, att denna fråga är för tidigt väckt. Jag skulle verkligen vilja fråga när den lämpliga tidpunkten för frågans aktualisering kan anses vara inne. Det är väl uppenbart att det nu såväl från allmänhetens som tjänstemännens sida föreligger ganska många påpekanden om att sådana utnämningar skett som lämpligen inte böra ske. Jag tycker att det ligger i öppen dag, att ett besvärsinstitut behöver komma till stånd och att frågan sålunda icke är för tidigt väckt.

Jag måste säga herr Nordström i Torsby, att den som har gått igenom socialpolitiska institutet och offrat tid och pengar på sin utbildning där naturligtvis måste kunna mäta sig med och även överträffa många andra som icke genomgått denna utbildning. Men när jag talar om förtjänst och skicklighet, tar jag därmed icke ställning till huruvida en duktig karl, som på annat sätt förvärvat sig förmåga att sköta en sådan tjänst, skall kunna få befattningen eller inte. Man måste dock er-

Kommunala tjänstetillsättningar.

känna, att en person, som underkastat sig t. ex. två års utbildning på socialpolitiska institutet för att förvärva kunskaper på hithörande område, är bättre rustad för sin uppgift än den som under två år har engagerat sig för politiska uppdrag och genom detta sitt väl-förhållande måhända får befattningen.

När det gäller det stockholmssystem som herr Nordström talade om — jag syftar därmed på besvärsinstitutet — måste jag ju säga, att jag inte finner det vara till alla delar tillfredsställande. Detta system har ju uppbyggts med representanter för Stockholms stad och det kan tänkas, att de som sitta i denna besvärsinstans redan kunna vara bundna av vad som tidigare har beslutats inom andra myndigheter.

Herr talman! Det finns därför enligt min mening anledning för riksdagen att i dag mera positivt uttala sig för att denna fråga verkligen kommer under utredning i kommunallagskommittén. Jag vidhåller alltså mitt yrkande.

Herr LARSSON i Stockholm: Herr talman! Jag har inte deltagit i ärendets behandling i konstitutionsutskottet. Jag har dock med mycken uppmärksamhet läst motionen och följt frågans behandling inom utskottet. Jag måste säga, att här föreligger ett ovanligt tydligt exempel på att en motion bifalles i sak men avstyrkes i form. Man måste verkligen vara utrustad med mycket skarpa ögon för att upptäcka skillnaden i sak mellan den ståndpunkt som utskottet har utvecklat och den som herr Kyling är talesman för. Allt vad herr Kyling anfört ingår i själva verket i utskottets motivering. Skillnaden är allenast den, att medan utskottet förutsätter, att kommunallagstiftningskommittén kommer att upptaga denna fråga till behandling, så föreslå reservanterna, att man formligen skall hemställa att kommunallagstiftningskommittén skall taga upp denna fråga. Jag tycker för min del att skillnaden är mycket liten.

Likaväl som det finns skäl som med mycken styrka — det vill jag gärna medge — tala för att en större rätts-säkerhet beredes tjänstemännen vid rekrytering av nya tjänster och vid befordringar, så föreligga även i detta sammanhang åtskilliga svårigheter. Dessa svårigheter skyndade sig herr Kyling själv att påpeka. Han formulerade saken så, att det givetvis inte är meningen att man skall vara bunden av pappersmeriter vid tillsättandet av kommunala tjänster. De kommunala tjänster, vid vilkas tillsättande vi redan nu ha en statlig prövning, äro ju, som herr Kyling nämnde, sådana tjänster, där det är fråga om särskild facklig eller teknisk skicklighet, som kan på ett objektivt sätt styrkas. Om vi nu fördela de tjänster som äro av detta slag på den stora armén av kommunaltjänstemän, skola vi finna att det mycket sällan är fråga om tillsättande av sådana tjänster. För att ett för hela riket gemensamt besvärsinstitut skall kunna fungera, måste kompetensbestämmelserna i formellt hänseende vara något så när fasta. Det är klart att man, såsom herr Nordström här utvecklade, har anledning att taga hänsyn till den kommunala förvaltningens effektivitet, vilket i sådana fall kräver ett betydande hänsynstagande till vederbörandes personliga lämplighet, och att man därför inom den kommunala förvaltningen med mycken tvëkan betraktar detta problem, som uppenbarligen inrymmer stora svårigheter.

Vad nu detta s. k. stockholmssystem med en för kommunen gemensam besvärsnämnd angår vill jag först och främst säga, att det i varje fall inte är behäftat med det fel, som herr Kyling antog, nämligen att i denna nämnd sitta ledamöter som tidigare behandlat tillsättningsärendet och sålunda kunna anses ha en förutfattad mening. Beträffande såväl nämndens sammansättning i dess helhet som det fall, att till även-tyrs sådana ärenden skulle dyka upp,

Kommunala tjänstetillsättningar.

iakttagas nog de vanliga reglerna om jäv. Men man kan naturligtvis säga, att denna nämnd genom att den dock är ett organ för samma kommunalförvaltning i viss mån måste ta sådana hänsyn eller ha sådana band på sig, att den kan misstänkas att icke alltid med nödvändig hänsynslöshet bedöma förvaltningsmyndigheternas beslut. Jag vill dock vitsorda att denna nämnd inom Stockholms stad varit till mycken nytta, och jag tror också att den uppskattas av Stockholms stads tjänstemän. Det har visat sig, att denna dubbla prövning och den ökade offentlighet, som därmed ges åt de kommunala befordringsfrågorna, äro ett nyttigt korrektiv i den mån obehöriga hänsyn skulle hos den primära myndigheten göra sig gällande, vilket naturligtvis ingalunda är uteslutet.

När det sedan gäller att på grundval av de erfarenheter vi kunna ha i Stockholms stad och i andra kommuner försöka utforma en ordning, som skulle vara mera objektivt giltig och kunna tillämpas för riket i dess helhet, vill jag för min del även instämma i vad herr Kyling sade, nämligen att man får räkna med att redan i den primära kommunala instansen tillförsäkra sig den särskilda garantin för en rättvis behandling av tjänstemännens befordringsfrågor, som kan ligga däri, att tjänstemännen genom sina organisationer bli representerade i en sådan besvärinstans. Man kommer då mycket lätt in på avtalsfrågor, nämligen i den mån tjänstemännens förhållanden grunda sig på avtal. Enligt min uppfattning borde tiden vara inne att även formellt gå över till full avtalsrätt för de kommunala tjänstemännen. En sådan avtalsrätt är redan i realiteten för handen. Men om man går över till att grunda våra tjänstereglementen, lönebestämmelser och naturligtvis även kompetensbestämmelser, i den mån sådana uppställas och upptagas i reglementet, på avtal, kommer också frågan om obehö-

riga hänsyn vid tillsättningar och befordringar lätt att kunna upptas såsom en fråga om tolkning av eller eventuellt brott mot träffade avtal. Därigenom komma dylika frågor att gå till en centralprövning på det sätt, som redan är stadgat även för tjänstemännens del, nämligen till arbetsdomstolen, där ju arbetstagaren redan är representerad.

Alla dessa frågor få ju, herr talman, ifall man följer utskottets uppfattning, upptagas till prövning genom kommunallagstiftningskommittén. Ty detta är ju till sist innebörden i utskottets — som alltid, det medger jag — ytterst försiktiga skrivning och ännu försiktigare kläm, att hela denna fråga skall gå till en förutsättningslös prövning hos denna kommitté, vilket väl också i grunden är vad motionärerna begära.

På nu anförda skäl, herr talman, finner jag mig böra biträda utskottets hemställan.

Herr FORSBERG: Herr talman! Om vi kommunalmän på något område äro angelägna att slå vakt om den kommunala självstyrelsens princip, så är det just på det område det här gäller. Herr Kyling säger att det inte föreligger något hot mot denna självstyrelseprincip. Jag vill då fråga: Varför skall man då ha denna besvärsinstitution? Den är väl i sådant fall fullständigt onödig. Om man får en sådan besvärsinstitution, som väl kommer att förläggas till Stockholm, och till denna utses representanter från huvudstaden, blir väl resultatet i alla fall, att den kommunala självstyrelseprincipen blir utan värde.

Man torde väl kunna gå ut ifrån att när vi i kommunerna välja kommunala tjänstemän, så välja vi dem som äro mest kvalificerade. Vi ta dem som vi finna lämpliga, och vi ta även ansvaret för vårt val. Därmed är saken klar. Men genom att andra som sökt platsen kunna anförda besvär, skola vi nu kunna få en annan man eller kvinna på befatt-

Kommunala tjänstetillsättningar.

ningen, kanske en person som vi inte alls vilja ha. Vi kunna ju till befattningen ha utsett en erfaren person, kanske en mycket skicklig kommunalman. Men det är klart att tjänstemännen inte anse att detta är riktigt.

Herr Kyling gjorde gällande att de som genomgått socialpolitiska institutet skulle vara särskilt meriterade för dylika befattningar. Ja, mina damer och herrar, när jag får se några sådana papper, blir jag alltid betänksam. Ty skulle man rätta sig efter sådana meriter, kan man många gånger få en tjänsteman som man inte vill ha. Det är en personlig erfarenhet som jag har sedan lång tid tillbaka.

I denna besvärnämnd skulle man sedan tillämpa poängberäkning och tjänsteårsberäkning och en hel del andra beräkningsgrunder. Vi som äro gamla kommunalmän veta i alla fall vad detta innebär. Vi böra själva i våra landskommuner och våra småstäder bestämma vilka tjänstemän vi skola ha. Ty det är vi själva som avlöna de tjänstemän som vi tillsätta.

Jag lyssnade för något år sedan med största intresse till en ärad ledamot av denna kammare, när han gjorde ett inlägg i remissdebatten. Han ansåg att det ämne han talade om, nämligen den kommunala självbestämmanderätten, egentligen inte hörde till överläggningen, men han hade fått talmannens tillstånd att beröra frågan. Hans uttalande glädde mig särskilt därför att det var en högerman som uppträdde som talesman för denna princip. Jag har till och med gjort några utdrag ur hans anförande, men jag skall inte belasta protokollet med några citat. Han uttalade emellertid sina synnerligen stora bekymmer för att kommunalmännen i fortsättningen inte skulle hålla denna självstyrelseprincip helig. Men vad har inträffat nu? Talesmannen för denna självstyrelseprincip befinner sig nu bland reservanterna i konstitutionsutskottet. Jag ber, herr talman, att få säga

herr Dickson, att om herr Dickson inte är mera principfast, vet jag inte huruvida man i fortsättningen skall taga herr Dickson på allvar eller på skämt. Jag kommer i fortsättningen att ta honom mera på skämt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr KYLING (kort genmäle): Herr talman! Jag vet inte varför herr Forsberg blandar ihop dessa två saker. Jag är övertygad om att alla vi som stå som reservanter vilja slå vakt om den kommunala självstyrelsen. Men detta innebär ju inte att den kommunala självstyrelsen skall få tillämpas på vilket sätt som helst. Om det visas att det är fråga om en direkt politisk utnämning och det icke är en kvalificerad person som fått tjänsten, under det att kvalificerade sökande funnits, gör man den kommunala självstyrelsen en otjänst genom att icke kritisera detta.

Det förvånar mig kanske inte, herr talman, att just från Nässjö höra en ropandes röst mot denna motion och mot reservationen. Jag tror att kammarens ledamöter mycket väl påminna sig den tidningsnotis, som vandrade runt Sveriges land och som innehöll uppgift om en utnämning i Nässjö, där säkerligen vederbörande sökande — eftersom det fanns tio kvalificerade sådana — skulle haft anledning att vända sig till ett besvärsinstitut och där fått sin sak prövad. Jag tror att man inte på något sätt bör, som herr Forsberg gör, blanda ihop denna fråga med den kommunala självbestämmanderätten. Om vi skola få en riktig kommunal självbestämmanderätt, så får det väl också bli rättvisa beslut från de kommunala myndigheterna. Om vi i en stad eller ett samhälle ha en representation av 25 personer, där det sitter 13 som rösta för att en person skall ha tjänsten, ehuru han ej har kvalifikationerna inne, medan de 12 övriga säga absolut nej, om man i

Kommunala tjänstetillsättningar.

ett sådant fall inte tar hänsyn till minoritetens rätt då måste man, herr talman, säga att även den kommunala självbestämmanderätten är åsidosatt.

Herr FORSBERG (kort genmäle): Herr talman! Med anledning av att herr Kyling talade om fallet från Nässjö vill jag säga, att jag känner till det fallet. Det förhåller sig nu så, att när det gäller tillsättande av sådana här tjänster, kunna de borgerliga tidningarna inte tala ett ord sant. Så var även fallet beträffande denna tjänstetillsättning. Slutresultatet var att välja mellan två sökande — en svensk eller en icke svensk medborgare.

Vi valde svensken. Så stod det till med det valet. Nu sägs det att den som valdes var socialdemokrat, vilket ju från borgerligt håll inte anses vara någon merit. Men har man socialdemokrater, som äro väl kvalificerade — och sådana ha vi många — så är det väl riktigt att tillsätta en tjänst med en sådan person.

Herr NORDSTRÖM i Torsby: Herr talman! Det var herr Kylings andra anförande — inte det sista — som uppkallade mig. I herr Kylings första anförande lyste inte de synpunkter så tydligt fram, som synas ligga bakom dessa motioner. Men i hans andra anförande fick man tydligt belägg för att det har gått politik i den här frågan. Här talar nu herr Kyling i sitt andra anförande om att det är skillnad på en som kostat på sig så och så mycket för sin utbildning och en som efter två års arbete i en politisk rörelse fått en befattning, och herr Kyling säger att det är oriktigt att den senare får befattningen framför den förre. Det lyste tydligt igenom vad det är man hängt upp sig på. Det är dessa, inte många, som herr Kyling sade, utan få utnämningar, som förekommit i kommunerna och som man kan klandra. Jag vågar säga att det är mycket få

fall, då man gått ifrån den mest kvalificerade och tagit en mindre kvalificerad. Det är mycket få gånger som det förekommit att det legat en partipolitisk belöning i en utnämning, t. ex. av en kommunalkamrer. Jag tror att vi ha så gott om duktigt folk, inte bara inom det socialdemokratiska partiet utan även inom andra partier, som duga till att sköta t. ex. socialvården även under det kommande årtiondet, att vi inte behöva anställa speciellt utbildade personer. I min egen socken ha vi en högerman, som sköter fattigvården, och jag vågar påstå att det inte finns någon som kan sköta fattigvården bättre, och han kommer säkert att kunna sköta socialvården lika bra eller bättre än en person, som visserligen är speciellt utbildad men som inte känner till förhållandena och människorna i socknen. Det kan inte vara tal om annat än att den, som är insatt i socknens förhållanden, är skickligare på de flesta av dessa områden än de nyutbildade. Jag tror inte att det är någon fara för att dessa senare skola bli utan arbete. Vid sidan av cheftjänstemännen fordras ju åtskilliga lägre befattningshavare i kommunerna, och det är väl riktigt att dessa specialutbildade få börja i de lägre befattningarna. När vi sedan förbrukat de gamla förtroendemännen, kan det hända att de specialutbildade få rycka upp och få en cheftjänst. Det kan icke vara riktigt att skjuta all den sakkunskap som finnes i kommunerna åt sidan bara för att det finns utbildat folk med s. k. pappersmeriter. Herr Kyling menade tydligen att man skulle ta stor hänsyn till dessa pappersmeriter. Där vi ha en person, som suttit som fattigvårdsstyrelseordförande i 10 à 15 år och som söker befattningen som socialnämndschef vid en omorganisation av kommunalförvaltningen, så kommer han säkert — om vi skulle få ett sådant här besvärinstitut — att få stå tillbaka för en specialutbildad.

Kommunala tjänstetillsättningar.

Jag skall inte stryka under det så våldsamt som herr Forsberg, men jag vill i alla fall säga att vi inom kommunerna ha en känsla av att vi så långt som möjligt vilja sköta dessa val själva. Vi vilja inte ha en pekpinne från en central nämnd i huvudstaden. Att det har begåtts och kommer att begås fel erkänner jag gärna. Men jag tror att det kan ordnas utan centralt besvärsinstitut. I större städer kan man använda det system som tillämpas i Stockholm, och i mindre städer och landskommuner kan man ordna saken genom avtal. Jag beklagar att inte herr Nilsson i Göteborg är här, ty han känner väl till förhållandena i Göteborg, där man redan genom avtal har ett slags besvärsinstitut organiserat.

Herr Forsberg talade för den kommunala självstyrelsen, och jag skall inte säga mer om den. Jag vill sluta med att stryka under att i den övergångsperiod vari vi befinna oss, då nya kommuner skola bildas, då man kommer att slå ihop tre, fyra kommuner och följaktligen har tre, fyra fattigvårdsstyrelseordförande, tre, fyra kassörer o. s. v. att välja mellan, är det väl mycket begärt, att det skall inrättas ett centralt besvärsinstitut, som möjliggör för nyutbildade i de särskilda kommunernas speciella förhållanden obekanta personer att tränga undan de gamla förtroendemännen och ta deras platser. Jag tror att det är förståndigt att vila på hanen och vänta några år. Skulle jag sitta kvar i riksdagen så länge, skulle jag inte draga mig för att vara med om ett besvärsinstitut, t. ex. om tio år. Men förr tror jag inte det är nödvändigt.

Herr JONSSON i Skutskär: Herr talman! Jag kan inte underlåta att ta till orda gentemot den argumentation som herr Kyling här använder. Herr Kyling försöker påstå att hans argumentation inte riktar sig mot den kommu-

nala självstyrelsen. Men argumentationen riktar sig naturligtvis mot allt som inte överensstämmer med det mål som han vill uppnå, och här står hans eget tjänstemannaintresse mot den kommunala självstyrelsen.

Man kan tillåta sig att i kommunerna ha minst samma ansvar för kommunens utveckling vid tillsättande av kommunala tjänster som ett besvärsinstitut skulle ha. Jag anser även att det här inte gäller att skydda den kommunala självstyrelsen under en övergångstid, utan det gäller att ständigt slå vakt om densamma gentemot detta alltmer pockande tjänstemannaintresse. Jag skall nämna två exempel, som belysa hur denna fråga ligger till i kommunerna. Herr Kylings påstående att det förekommer utnämningar av politiska skäl och att detta skulle utgöra motiv för en lagändring anser jag icke riktigt, ty sådana utnämningar förekomma i mycket få fall. I min egen kommun ha vi nyligen tillsatt en kommunalingenjör och en kommunalkamrer. Kommunalingenjören har ingen ingenjörsexamen. Han har gått den långa vägen, arbetat på ritkontor, blivit förman och assistent, läst per korrespondens och har en enastående förmåga att ta folk. Vi togo den mannen till kommunalingenjör, trots att han hade medsökande som hade ingenjörsexamen. Vi togo den mannen, ty vi visste att han kunde sköta tjänsten. Men hur tror herr Kyling, att det hade gått, om detta fall kommit till besvärsinstitutet? Han hade säkert ramlat igenom. Vi ha likaså för några veckor sedan tillsatt en kommunalkamrer, som också gått den långa vägen. Han har arbetat på kommunalkontoret i 17 år, och nu höjde vi upp honom till kommunalkamrer. Medsökandena voro studenter, och en del hade gått igenom socialpolitiska institutet. Vi togo honom därför att vi visste vem han var och att han kunde sköta tjänsten. Men jag är övertygad om att därest saken

Kommunala tjänstetillsättningar.

kommit till ett besvärinstitut med personer av herr Kylings läggning och mentalitet, hade han säkert ramlat igenom.

Jag tror därför att det är ett kommunalt intresse att vi själva få ta ansvar för tjänstetillsättningarna i våra egna kommuner. Detta bör inte skötas centralt av personer, som inte ha samma känsla för kommunens bästa som kommunen själv har.

Jag ber att få yrka avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr KYLING: Herr talman! Ju längre diskussionen pågår, desto mer förvånad blir jag. Inte minst förvånad är jag över den senaste talarens anförande. Ty hur detta anförande kunde sluta med bifall till utskottets hemställan förstår jag absolut inte. Herr Yngve Larsson talade ju för en stund sedan om att utskottet har samma uppfattning som reservanterna. Och då förstår jag inte hur herr Jonssons i Skutskär anförande kunde sluta med yrkande om bifall till utskottets förslag. En av utskottsledamöterna har ju den klara uppfattningen att utskottsförslaget och reservationen inte skilja sig i sak.

Herr Nordström i Torsby yttrade att det är i mycket få fall det hänt att man icke tagit den mest kvalificerade sökanden, och det har även sagts att det i mycket få fall förekommit en politisk utnämning som varit oriktig. Jag skulle vilja säga till de herrar som tala så, att för mig är detta en principalsak. Det må vara ett fall eller det må vara hundra fall, det spelar i själva verket ingen roll. Förekommer det i ett fall en sådan här orättvisa, är det ett tillräckligt skäl att det skall finnas möjlighet att få detta fall prövat.

Herr Nordström i Torsby sade att det var synd att inte herr Nilsson i Göteborg var närvarande. Eftersom herr Nordström i Torsby åberopade herr Nilsson i Göteborg och samtidigt

uppgav att Göteborg har ordnat med besvärinstitut, vilket är för mig obekant, skall jag tillåta mig att nämna att det även i Göteborg kan förekomma saker och ting som föranleda massbesvär. Jag har här ett tidningsurklipp, som visserligen är två och ett halvt år gammalt men som jag i alla fall skall be att få citera: »Utnämningen av ritaren Alf Hult till andre driftsingenjör hos vattenverket har blivit föremål för massbesvär hos såväl länsstyrelsen som magistraten. Som man erinrar sig företog vattenverksstyrelsen utnämningen 29 maj. Styrelsen förbigick trots verkschefens protester fyra kvalificerade sökande. Enligt annonsen skulle sökanden ha avlagt fullständig avgångsexamen vid Tekniska högskolan eller Chalmers tekniska högskola, men Hult saknade stipulerad examen.» — Det fanns alltså i annonsen direkt utsagt vilka kvalifikationer man önskade av sökandena. Sedan är det fyra stycken med just de kvalifikationerna som söka tjänsten, men ingen av dessa sökande kommer i åtanke, utan man väljer en som inte har kvalifikationerna inne. Hade det inte varit ganska behagligt — naturligtvis inte för dem som utsett vederbörande — att ha ett besvärinstitut. Nu vände sig de som blivit förbigångna med besvär till länsstyrelsen och magistraten, men ingen av dessa instanser kunde pröva besvären, enär de icke hade skyldighet att göra det. Jag har med detta citat velat framhålla att det vore ganska värdefullt, att vi kunde komma fram till ett sådant sakernas tillstånd, att dylika frågor bli prövade. Och jag vill ännu en gång understryka — eftersom det sades från något håll, att det vore kusligt om min mentalitet skulle bli rådande inom besvärinstitutet — att jag icke tagit ställning till frågan huruvida man bör gå efter pappersmeriter eller om skicklighet genom vunna erfarenheter skall bli utslagsgivande. Endast när det gäller att råda bot på de verk-

Kommunala tjänstetillsättningar.

ligt upprörande fallen hade bägge herrarna, som talat i denna sak, erkänt att det borde göras något, och för mig, herr talman, är det tillräckligt att jag fått vetskap om att ni erkänna detta, ty då behövs det ett besvärsinstitut.

Herr OLOVSON i Västerås: Herr talman! Om jag jämför vad som förekommer här nu med vad som förekom för några veckor sedan, då har jag anledning att börja känna mig ängslig, minst sagt. Vad jag syftar på skall jag komma till om ett ögonblick.

Nu gäller det ju närmast att skapa ett besvärsinstitut för tjänstemän, som anse sig ha blivit förbigångna vid utnämning eller befordran, tjänstemän som ha betyg att åberopa. Det skulle sålunda skapas en sådan ordning, att man hade ett besvärsinstitut, som naturligtvis skulle vara beläget i Stockholm. Om sedan t. ex. i någon kommun någonstans ute i landet anställdes en man som tjänsteman inom socialvården, en man om vilken man visste, att han var utomordentligt skicklig och utomordentligt intresserad för uppgiften och som kanske under många år ådagalagt sitt intresse, men som inte hade några betyg, då kunde en med betyg från socialpolitiska institutet utrustad besvara sig hos besvärsinstitutet i Stockholm. Här skulle man då sitta och bedöma kvalifikationerna, och den som lyssnade till herr Kyling hörde, vad han menade med kvalifikationer. Två års studier, och saken skulle vara klar! Får herr Kyling och hans gelikar hålla på med sin centraldirigering, kan ingen människa bo här i landet. Jag tycker att nästa gång herr Kyling reser ut i Skaraborgs län och predikar mot centraldirigeringen, så skall han i första hand åberopa sig själv som varnande exempel, eljest kan ju jag åka ned och göra det.

Jag bestriider naturligtvis inte, att en person som gått igenom socialpolitiska institutet kan vara utomordentligt skick-

lig som kommunaltjänsteman på olika områden. En sådan person har naturligtvis lärt sig en hel del. Jag bestriider dock på det bestämdaste, att han ovillkorligen måste vara den lämpligaste, och jag hävdar med skärpa, att det finns lämpligt folk även bland dem som inte gått igenom detta institut eller någon annan liknande skola.

Men nu kommer det. För ett par veckor sedan blev riksdagen enligt min mening lurad att anslå medel till stipendier för unga män, som av den ena eller andra anledningen ville studera, som det heter, vid diakonanstalten. Vad man får lära sig där känner jag inte till, men efter att under många år ha sett diakoner som tjänstemän inom socialvården har jag fått den uppfattningen, att de inte lärt sig något annat än att lägga händerna i kors och se gudsnådeliga ut — det är det enda uttryck jag kan använda. Jag har tagit del av en berättelse om hur en vid diakonanstalten utbildad hade suttit hos en gammal gumma i Västerås som behövde mat. Mannen satt med benen i kors och näsan i vädret och med blocket och pennan i handen och räknade ut hur många kalorier gumman skulle ha. »Men det var ju mat jag ville ha», sade gumman. Det värsta av allt är, att dessa stipendier motiverades med att man behövde diakoner som tjänstemän inom de nya kommunerna. Skall man nu ha besvärsrätt också, då är det färdigt!

Vilja vi skapa ett tjänstemannavälde, där kommunens medborgare avsäga sig rätten att bestämma om vilka som skola sköta kommunernas angelägenheter, då skola vi följa motionärerna och reservervanterna. Vilja vi emellertid bevara den kommunala självstyrelsen och vilja vi skydda oss från att drunkna i centraldirigering och tjänstemannavälde, då skola vi följa utskottets kläm. Jag vill inte svära på motiveringen.

Häruti instämde herr *Wallentheim*.

Kommunala tjänstetillsättningar.

Herr JONSSON i Skutskär: Herr talman! Herr Kyling var förvånad över att jag slutade mitt anförande med att yrka bifall till utskottets förslag. Ja, herr Kyling, det var därför att detta innebär ett avslag på det förslag, som herr Kyling står som talesman för. Jag måste för min del uttala min förvåning över att finna herr Kyling som reservant, när han i alla fall i denna debatt talat så varmt för utskottets argumentation.

Sedan vill jag säga, att om man inför ett institut som skapar rättvisa i några få fall, men i flera andra fall åstadkommer resultat, som måste betraktas såsom orimliga ur kommunal synpunkt, då förvärrar man läget i stället för att förbättra det, som man här vill göra.

Sedan måste jag för min del säga, att det räcker mycket väl med en besvärinstans för statstjänarna och skollärarna. Men det behövs icke en besvärinstans också för kommunala tjänster.

Herr OLSSON i Mellerud: Herr talman! Jag hade inte tänkt blanda mig i denna debatt, men herr Kylings senaste anförande gav mig dock anledning att göra det.

Jag vill för min del poängtera, att jag är mycket starkt intresserad av att även tjänstemännens utnämningssärenden behandlas på sådant sätt, att det inte kan göras rimliga anmärkningar däremot. Men herr Kyling måste ändå förstå vår reserverade syn på ett centralt besvärsinstitut, där de rent formella synpunkterna måste bli avgörande. Och då frågar jag: Har man med en sådan ordning nått ett bättre tillstånd än det som nu råder?

Jag saknar inte alldeles erfarenhet på ifrågavarande område, eftersom jag haft äran företräda en stor organisation här i landet, som visserligen inte tillhör dem som herr Kyling tänkte sig

skulle bli representerade i besvärsinstitutet, men som dock är huvudman för ett mycket stort antal tjänstemän här i landet.

Enligt min mening har man genom avtalsmarknadens organisationer, som undan för undan kommit att omsluta samtliga tjänstemannagrupper i landet, nått fram till ett system, där man avtalsvägen bättre än genom ett centralt besvärsinstitut kan komma till rätta med de oegentligheter som måhända kunna förekomma. Genom förhandlingar mellan organisationernas företrädare blir det möjligt att ta hänsyn till realskäl, till personfrågor, på ett helt annat sätt än vad fallet kommer att bli med ett centralt besvärsinstitut. Det är ingen tvekan om att avtalsvägen är förnuftigare och bättre. Den kommer utan tvivel att leda till ett bättre resultat även för ifrågavarande tjänstemän.

Vi bruka ute i landet ofta mötas av kritik för att vi sträva efter att »lagstifta på snart sagt alla områden». Här ha vi nu ett tillfälle att säga ifrån huruvida vi önska stifta en lag för ett besvärsinstitut av här ifrågavarande slag eller inte. Jag tror inte det är nödvändigt. Det finns möjligheter att genom organisationerna skapa det korrekтивt emot olämpliga utnämningar, som eventuellt förekomma.

Detta är den väg som erfarenheten undan för undan anvisat, och den är utan tvekan att föredraga. Vi bevara bättre den kommunala självbestämmanderätten om vi gå den vägen, och detta är för mitt vidkommande ett mycket starkt skäl. Vidare slippa vi att lagstifta på ett område, där vi enligt min mening kunna undvara lagstiftning utan att förlora någonting på det samma.

Herr JONSSON i Skutskär: Herr talman! Jag slutade mitt förra anförande med att yrka bifall till utskottets för-

Kommunala tjänstetillsättningar.

slag, men jag måste säga, att utskottets motivering trots allt är av den art, att jag helst skulle vilja slippa ta den med i mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets kläm men med strykande av dess motivering.

Herr **DICKSON**: Herr talman! Jag kan inte neka till att jag kände mig en smula pinsamt berörd av herr Forsbergs utfall mot mig och av hans ord om de konsekvenser som mitt förra anförande skulle få på hans bedömande av mina yttranden i framtiden. Jag kan inte heller neka till att jag varit ganska tveksam på ifrågavarande punkt. Jag har också svårt att se vad motionerna kunna leda till. Här är det emellertid nu fråga om att taga ställning till å ena sidan utskottets förslag och å andra sidan reservationen. Reservationen betyder att motionerna skickas till den kommitté, som nu arbetar med kommunallagarna, och den kommittén skall sedan se om det är någonting att göra av dem. Detta tycker jag nu inte är så förfärligt chockerande, och jag anser mig därför mycket väl kunna, även med de principer jag har, ansluta mig till den föreliggande reservationen.

Herr **KYLING**: Herr talman! Jag tycker inte att denna debatt skall få avslutas utan att jag fått bemöta vad herr Olovson i Västerås sade. Herr Olovsons anförande visade en häpnadsväckande okunnighet om det arbete som diakonerna uträtta i vårt land. Jag tycker att herr Olovsons ord voro ett oförsynt angrepp mot en kår, vilken jag vet utför ett arbete som är till mycket stort gagn för en stor del av vårt folk.

Herr **OLOVSON** i Västerås: Herr talman! Jag tillät mig i mitt förra anförande förklara att jag inte kände till vad diakonerna få lära sig, men den er-

farenhet jag har av deras verksamhet är precis den som jag skildrade.

Eftersom jag nu i alla fall har ordet vill jag dock fästa uppmärksamheten på en annan sak. Här kämpar man nu för att skapa ett besvärsinstitut för blivande tjänstemän, men ännu har ingen tänkt på att skapa ett besvärsinstitut för de produktiva krafter i landet, som hela vårt folk lever på. När en kvalificerad arbetare nu söker en anställning någonstans men inte får den — ja, då får han gå. Han kan inte ens kräva att det skall iakttagas laga former när han blir förbigången. Om vi behöva ett besvärsinstitut för arbetsökande, så behöva vi det i första hand för dem, som göra den största nyttan i landet.

Herr **NORDSTRÖM** i Torsby: Herr talman! Det är riktigt som herr Kyling och några andra talare sagt, att det är en liten skillnad mellan yrkandena i motionerna och den motivering, som utskottet har presterat för sitt avslagsyrkande. Men om vi skicka motionerna till 1946 års kommunallagskommitté, skicka vi också med motionärernas motivering, och det tycker jag är ett slags direktiv för utredningen där. Jag tror det räcker med att utskottet säger: »De för 1946 års kommunallagskommitté utfärdade direktiven äro tillräckligt allmänt hållna för att utskottet, mot bakgrunden av det nyss sagda, skall anse sig kunna förutsätta, att kommittén utan särskild anmaning upptager den förevarande frågan till utredning.» Då ha vi icke skickat med några direktiv. Vi ha i utskottsutlåtandet sagt att förevarande fråga tål att tänka på, men det brådskar inte, och det har jag också framhållit i ett par anföranden.

Beträffande herr Jonssons i Skutskär yrkande att bifalla utskottets hemställan men stryka motiveringen så vill jag inte vara med därom, ty utskottets

Kommunala tjänstetillsättningar.

motivering får anses som en kompromisslinje. Vi böra taga utskottsutlåtandet sådant det föreligger.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag begärde ordet för att meddela, att jag ansluter mig till det av herr Jonsson i Skutskär senast framställda yrkandet, nämligen bifall till utskottets kläm men strykande av motiveringen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; samt 3:o) bifall till utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den sistnämnda propositionen.

§ 6.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Ståhl*, nr 501, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 184, angående inrättande av en arbetarskyddsstyrelse och förstärkning av yrkesinspektionen m. m.; och

herrar *Osterman* och *von Friesen*, nr 502, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 184.

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bankoutskottet:

nr 105, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpningen av bestämmelserna om rätt till statsbidrag för djursjukvård jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 § förordningen den 20 juni 1941 angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 11.35 em.

In fidem
Gunnar Britth.